

Raftul
Denisei

„Toată Portugalia defilează prin aceste *cronici*
de un farmec indelebil.” – *Les Inrockuptibles*

António Lobo Antunes

Inima inimii

Traducere din portugheză
de Dinu Flămând

HUMANITAS
fiction

„În 1998, când romanele sale ample îi impuneau perioade de recuperare, Lobo Antunes a acceptat să răspundă solicitării unei reviste angajându-se, oarecum din joacă, să scrie periodic *cronici*, al căror profil, absolut personal, l-a și inventat. Treptat numărul lor a crescut, iar unele dintre motivele evacuate din romane au reintrat pe fereastră în același laborator de proză și s-au redistribuit în aceste compoziții scurte. Dacă punem împreună romanele și cronicile putem observa cum ele se completează deseori, dar compozițiile scurte aduc și o diversificare notabilă pe paleta tematică a lui Lobo Antunes. Multe dintre ele se prezintă ca sâmburi de posibile romane sau ca fragmente ale unor compoziții viitoare. Dar chiar și în aceste texte de mici dimensiuni simțim stilul și vocea distinctă ale romanțierului, sau observăm câteva din tehnicile de compoziție polifonică pe care el le aplică în romane. E arta lui narativă extrem de elaborată, care știe să «rețină» informația pentru a dramatiza acțiunea; și e arta lui stilistică inconfundabilă, aceeași acuratețe a exprimării ce manifestă oroare de adjective, dar și de vacuitatea metaforică, fiindcă preferă densitatea emoției restituite prin forța enunțului. Regăsim fraza lui fluvială ce antrenează în albia ei vaste priveliști și subtile detalii, dar care nu admite nici pietricica accidentală a unei virgule – totul construit de fiecare dată ca un poem.“

Dinu Flămând

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

ANTÓNIO LOBO ANTUNES

Inima inimii

Cronici

Selecție, traducere din portugheză,
prefață și note de
DINU FLĂMÂND

HUMANITAS
fiction

Redactor: Denisa Comănescu
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Iuliana Glăvan
DTP: Andreea Dobreci, Carmen Petrescu

Tipărit la Fedprint

ANTÓNIO LOBO ANTUNES
LIVRO DE CRÓNICAS

© António Lobo Antunes, 1998
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2014,
pentru prezenta versiune românească

ISBN 978-973-689-780-1
Descrierea CIP este disponibilă
la Biblioteca Națională a României.

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

O lecție de proză

Să ne amintim că pe unul dintre celebrele sale tablouri „cu pipă“ Magritte scrisese clar: „Aceasta nu este o pipă“. Și nici nu era. Pictorul voia să pricepem că tabloul rămâne doar o reprezentare, eventual a unei pipe, propunere artistică adresată sensibilității estetice a privitorului, nu fumătorului și nici zestrei sale de cunoștințe utile. Tot așa, textele de față nu sunt nici amintiri, nici cronici de revistă, nici confesiuni. Ele sunt proze scurte. Dar ele fac parte din genul acelor compoziții sensibile, alcătuite cu mare artă și economie de mijloace, care le-au reușit doar câtorva mari maeștri. Sunt proze total diferite de ceea ce numim în general „schiță“, „moment“, sau „tabletă“, și au o gravitate pe care Lobo Antunes știe să o ascundă cu multă grație. Le diferențiază, de asemenea, de exemplele consacrate faptul că autorul lor simulează folosirea unui material exclusiv autobiografic, ca și cum ar avea oroare să inventeze ceva ce nu a „existat“ în experiența sa directă. Simțim însă că tot el se îndepărtează deseori de posibilele sale surse autobiografice; sau, dimpotrivă, tot el ne face să credem că nu folosește decât material autobiografic chiar și atunci când unele compoziții ies din universul său predilect. Dar e un ton de confesiune directă ce nu livrează confesiuni, și nici nu îi face cu ochiul curiozității voyeuriste a cititorului. Artistul nici nu pare să ne observe în spatele paginii, preocupat să-și recupereze emoția din acel rezervor al trecutului

personal ce continuă, paradoxal, să se împrospețeze tocmai prin exercițiul prozei. Lobo Antunes știe că și-a ales o „activitate imposibilă“. A declarat-o deseori, cel mai recent într-un interviu pentru cotidianul *Le Monde*: „Lucrezi cu cuvintele, dar vorbești despre lucruri ce sunt anterioare acestor cuvinte“ (Nr. 21545, 25 aprilie 2014). Știm că uriașul timp trecut este rezervorul bogăției de sensibilitate a fiecăruia dintre noi. Pentru scriitor, el este și singurul rezervor ce îi permite să continue. Iată de ce Lobo Antunes trișează tandru și cu autobiografia, și cu autoficțiunea, spre a-și păstra libertatea de mișcare, sau ca să-și pândească cu și mai mult succes șansa improbabilă de a regăsi jubilația secretă fosilizată în acest timp retrospectiv.

În momentul când romanele sale ample (deja atunci peste zece la număr) îi impuneau intervale de recuperare, Lobo Antunes a acceptat să răspundă solicitării unei reviste angajându-se, oarecum din joacă, să scrie periodic asemenea „cronici“, al căror profil, absolut personal, l-a și inventat. Treptat numărul lor a început să crească, iar unele dintre motivele evacuate din romane au reintrat pe fereastră în același laborator de proză și s-au redistribuit în aceste compoziții scurte. Dacă punem împreună romanele și cronicile putem observa cum ele se completează deseori, dar compozițiile scurte aduc și o diversificare notabilă pe paleta tematică a lui Lobo Antunes. Multe dintre ele se prezintă ca sâmburi de posibile romane sau ca fragmente ale unor compoziții viitoare. Dar chiar și în aceste texte de mai mici dimensiuni simțim stilul și vocea distinctă ale romancierului, sau observăm câteva din tehnicile de compoziție polifonică pe care Lobo le aplică în romane. E arta lui narativă extrem de elaborată, care știe să „rețină“ informația pentru a dramatiza acțiunea; și e arta lui stilistică inconfundabilă, aceeași acuratețe a exprimării ce manifestă oroare de adjective, dar și de vacuitatea metaforică, fiindcă preferă densitatea emoției restituite prin forța enunțului.

Regăsim și tehnica intarsiilor de tip dialog-monolog-descripție, atât de caracteristică pentru mai toate romanele lui Lobo Antunes, regăsim fraza lui fluvială ce antrenează în albia ei vaste priveliști și subtile detalii, dar care nu admite nici pietricica accidentală a unei virgule – totul construit de fiecare dată ca un poem. Ficare text în parte are o remarcabilă unitate poematică, cu laitmotivele ce ritmează narațiunea, reluând totdeauna în final desenul motivului de la început. Iar textul devine o demonstrație indirectă a faptului că o structură de canon muzical, sau de mică sonată, sau de simetrie naturală asemănătoare arabescurilor ce se înscriu în configurația pietrelor sau în arhitectura arborilor prezidează și aparent haotica noastră expediție obsesivă prin universul emoțiilor. Compoziția, stilul, cuvintele, imaginile pe care acestea le vehiculează sunt tot atâtea capcane împrăștiate pe întinsul timpului irecuperabil, procedee vegheate îndeaproape de autor, căci ele trebuie să capteze *emoția*, să i-o restituie. Iar emoția stă în inima inimii – tandrul pariu iluzoriu pe care adolescentul de pe Plaja Merilor îl contracta cu el însuși, pe vremea când avea certitudinea absolută că literatura era viața deplină care-l ademenea!

Ajunse la cifra de cinci volume dense și însumând câteva mii de pagini, toate aceste cronicile au recucerit cititorii deja fidelizați de romanele sale. Dar au și adus spre lumea lui Lobo Antunes o masă nouă de cititori care se intersectează mai rar cu autorii contemporani. Cititorul fidel al acestui autor are, așadar, de fiecare dată, întâlnire cu emoția conținută în fiecare text al lui Lobo Antunes; iar acest cuvânt fetiș este o referință obligatorie, estetică, dar și morală, la autenticitate și la onestitate. Celui căruia nu-i dau lacrimile la sfârșitul unor texte-poem cum sunt *Vin imediat* sau *O scrisoare către Campo de Ourique* înseamnă că încă nu a învățat să citească. Toți cei care își vor fi spus, cel puțin o dată, că viața lor e un „roman“, regretând doar

neputința de a-și așterne pe hârtie experiența lor proprie, constată cu uimire cum se așterne în frază viața palpitantă ascunsă în trecutul unor personaje anodine, numai fiindcă intervine marea artă a celui care știe să identifice și să atingă centrii nevralgici ai micilor existențe.

Într-un peisaj literar cum e cel românesc, unde mulți scriitori au scăpat de uscăciunea realismului socialist sau de rigiditatea limbii de lemn dezvoltând un stil flamboiant împănăt abuziv cu adjective și adverbe, dar și săltând pe cascade de construcții șubrede, acest stil bogat al lui Lobo, care nu este nici ornamental și nici chiar baroc, poate provoca adevărate revelații. Nu simți la el protocolul literar ceremonios și nici falsitatea tipic literară a frazei care expune plat numai planul imediat vizibil, într-o construcție literară fără profunzime sau perspectivă. Dificultatea frazei extrem de elaborate pe care o migălește Lobo Antunes provine din multiplele ei restricții secrete. Este o litotă cu inventive metamorfoze. Mesajul este bogat, dar totdeauna clar, aglutinările de imagini creează muzica frazei și reconstituie acea viață autentică a cuvintelor juste debarasate de literaturitatea festivă. Cititorul intră în empatie cu textul întrucât simte că „vraja” acestor scurte compoziții e mai mult decât tehnică literară sau bogăție de imagini; e un sacru meșteșug de a prinde esențialul în cuvinte folosite de toată lumea, inteligibile și aparținând unui registru semantic obișnuit, din care se ridică însă tandrețe, compasiune, mirare și exaltare, tristețe și melancolie, umor și ironie, plus acel aer de familiaritate cu un univers în care cititorul se regăsește pe sine, cu propria sa experiență a lumii, renăscută însă prin lectura acestor texte. Este miracolul prozei ce se realizează, iată, nu prin captarea cititorului în trama unei acțiuni palpitante, ci prin introducerea lui în viața banală căreia însă acest mare scriitor știe să-i citească partea de miracol.

Cronicile lui Lobo Antunes sunt dovada faptului că pentru a ajunge la proză nu e suficient să știi sau să poți relata o întâmplare, să orchestrezi o suită de observații sau să valorifici câteva momente autobiografice. Trebuie să identifice emoția și să reușești ca textul tău să absoarbă culminația ei, reconstituind-o și chiar amplificând-o prin procedee de o subtilă onestitate. Substanța epică din aceste scurte texte (iar uneori și din romanele ample ale lui Lobo Antunes) este ca și inexistentă. Dar aici, în două, trei file, se condensează totdeauna câte un moment cu amploare temporală nebănuită, pulsând de viață, căci pulsează în text viața scrisului – totul transportat de această *frază-ostinato*, de profund lirism, adică permanentul monolog, energia vitală a imaginației. Fraza lui António Lobo Antunes e dovada faptului că nimic nu-i este imposibil cuvântului să semantizeze. Și că literatura rămâne o glorie a voinței de a sărbători existența, surprinzător de tonică tocmai atunci când atâția nepricepuți sau falși auguri instituie doliul ei.

Dinu Flămând

Elogiul mahalalei

M-am născut într-o mahala a Lisabonei, la Benfica, pe atunci o strânsură de mici gospodării, despărțite de străduțe înguste, cu case scunde, loc unde le auzeam seara pe toate mamele țipând

— Viiiiiictor

o strigare care plecând din strada Ernesto da Silva, atingea berzele

cocoțate pe vârfurile celor mai semeți arbori și îneca păunii în lacul de sub plop. Am crescut în preajma micului castel de la Portas care ne separa de Venda Nova și de Drumul Militar, într-un ținut ale cărui posturi de frontieră erau drogheria domnului Jardim, băcănia Chelului, patiseria domnului Madureira și merceria havaneză a domnului Silvino, iar după-amiezile îmi plăcea să lălăi prin atelierul de cizmărie al domnului Florindo, care pingelea pantofi într-o odaie întunecată înconjurat de câțiva orbi așezați pe taburete, toți îmbibați cu un amestec de miros de piele și de mizerie ce-mi rămâne în amintire, singurul miros de sfințenie cunoscut de mine. Doamna Maria Salgado, mică, negricioasă, îmbrăcată mereu în doliu, transporta Sfânta Familie într-o cutie mică, din casă în casă, iar buncii mei duceau și păstrau în salon aceste trei figurine din teracotă, timp de cincisprezece zile, sub un clopot de sticlă ce se aburea, în jurul căruia servitoarele puneau lumânări aprinse. Am crescut alături de domnul Paulo, cel care repara cu sfori

și bucăți de trestie aripile vrăbiilor, și alături de familia Ferra-o-Bico, a cărei mătușă fugise cu un țigan și știa să citească pe plajă liniile din palmele oamenilor, îmbrăcată și ea de sus până jos în negru ca văduva unui marinar niciodată revenit la țarm. Prietenii mei purtau nume teribile

(Lafayette, Jaurès)

și locuiau prin camere de subsol care aveau pietre de caldarâm în loc de ferestre, înlăuntrul lor puteau fi văzute uriașe aparate de radio, oale cu tufe de busuioc plantate în ele și tot felul de cumetre încălțate în șoșoni. Câinele de la boiangerie inflama cu lătratul lui fosforescent nopțile de iulie, iar când polenul salcâmilor ploua peste pleoapele mele, îndrăgostit nebun cum eram de femeia lui Sandokan, mă transformam într-un soi de inorog cu bucle prin latrinele de la școală, în vreme ce brigadierul Maia, cu bereta lui bască, cobora la Taverna Oaselor gesticulând și blestemând regimul. Când pe la treisprezece ani m-am dus să-mi încerc șansele la hockey pe gheață la clubul de fotbal Benfica, portarul echipei, împlătoșat ca un baron medieval, m-a arătat cu degetul colegilor săi mirați

— Tatăl blonziului ăsta e doctor

ceea ce a fost de îndată pentru mine cel dintâi titlu de glorie sportivă, dar și prima mea responsabilitate tenebroasă, pentru că antrenorul, pipăindu-mi mușchii din ochi, m-a prevenit cu un aer îndoielnic

— O să vedem de ce ești în stare blonziule că taică-tu pe teren era mai degrabă bătăuș.

Proprietarul farmaciei União se juca cu bastonul, nevasta proprietarului farmaciei Marques era o grecoaică somptuoasă cu buci de amforă și ochi arzători, care mă făcea să uit de femeia lui Sandokan când o întâlneam duminica pe drumul spre biserică, al cărei clopotar purta numele Zé Martelo¹

---

¹ José „Ciocanul“, fiindcă „bătea“ melodia în clopotele mici ale bisericii, carillonul.

și bătea aria „Papagalul blond“ în timpul slujbei de Înălțare la prânz în locul ariei obligatorii „Pe treisprezece mai“, și avea o agenție mortuară cu un prospect-reclamă ce zicea așa: „De ce Excelența Voastră se încăpățânează să trăiască dacă știe că pentru doar o sută de escudos ar putea avea o frumoasă înmormântare?“, iar eu făceam versuri între două partide de hockey, fumam pe ascuns, o jumătate din mine se dădea în vânt după Jesus Correia, cealaltă jumătate după Camões, și eram indecent de fericit.

Azi, dacă mă duc la Benfica, nu mai găsesc Benfica. Păunii au amuțit, nu se mai vede nici o barză pe palmierii de la Correios.

(palmierii de la Correios nu mai există nici ei iar proprietatea Lobo Antunes a fost vândută)

domnul Silvino, domnul Florindo și domnul Jardim au murit, în locul caselor au fost ridicate imobile, dar eu bănuiesc că sub aceste edificii cu cinci și șase și șapte și opt și nouă etaje, într-un punct oarecare sub acele balcoane și sub acele sucursale de bănci, domnul Paulo încă repară, cu sfori și bucăți de trestie, aripile vrăbiilor, că doamna Maria Salgado încă mai transportă de la o casă la alta Sfânta Familie sub clopotul ei de sticlă aburit, că Lafayette și Jaurés încă mai joacă arșice, pe străduța Calçada do Tojal, care e flancată de cumetre în șoșoni și de oale unde cresc tufe de busuioc. Nu mai există nici păuni, nici berze, însă salcâmul părinților mei, încăpățânat, încă mai rezistă. Poate că numai acest salcâm rezistă, singurul lucru rămas din vremea aceea, cum e catargul unei corăbii ce se scufundă despicând valurile. Acest salcâm mi-e destul. Dughenele și scuarurile au dispărut, nimeni nu mai bate aria „Papagalul blond“, dar salcâmul rezistă. Rezistă. Știu că dacă aș închide ochii și mi-aș lipi urechea de trunchiul lui, aș auzi vocea mamei mele strigându-mă

— Antóóóóóóóónio

iar un țânc blonziu ar traversa grădina, cu un sac de bile umflându-i buzunarul, ar trece prin mine fără să mă vadă, și ar dispărea sus, în cameră, imaginându-și că cel puțin femeia lui Sandokan nu l-ar obliga niciodată să mănânce nici piure de cartofi și nici supă de gulii când vine supliciul statului la masă.

Inima inimii

Romanul pe care visam eu să-l scriu trebuia să fie una dintre acele cărți unde, așa cum se întâmplă în stadiul ultim al înțelepciunii chineze, toate paginile ar deveni niște oglinzi; iar prin ele s-ar putea zări nu doar cititorul însuși și prezentul locuit de el ci, deopotrivă, trecutul și viitorul, visele, catastrofele, dorințele și amintirile noastre. O poveste în care eu însumi, în timp ce aş răsfoi-o cu intenția de a o corecta, înarmat cu un creion roșu care să facă intransigent tot felul de modificări, aş putea deodată să-l zăresc, tolănit pe un paragraf de parcă ar sta cocoțat pe unul din zidurile de la ferma bunicului meu salutându-mă cu bucurie, pe băiatul rândașului care mă învăța cum să pun lațurile de prins păsări sau cum să fur smochine din livada vecinului și care va fi ajuns astăzi unul dintre acei bărbați care bat tablă pe case locuind undeva la etajul al doilea într-un bloc din Alverca, acolo unde nu mai e pic de spațiu nici pentru berzele din Benfica, nici pentru arborii din păduri, nici pentru acea dimensiune religioasă, învăluitoare, aurorală, dintre cer și pământ, în care portocalii respiră blând și unde peștii din bazine intră și ies din trupul nostru prin porii pielii. Și nu l-aș fi întâlnit doar pe fiul rândașului: ar fi venit și muzica de pian de la Vila Ventura unde trăiau două bătrâne fete urâte pe care Chopin le transfigura, îmblânzindu-le privirile până le infuza acea tandrețe insuportabil de frumoasă de la animalele bolnave ce ne

vorbesc într-o limbă la care odată cu lenta noastră îmbătrânire devenim prea surzi ca să o mai înțelegem, opaci la angelica situație a infirmilor, la cea a orfanilor sau a femeilor măritate, singurele ființe după știința mea în stare să zboare pe deasupra misterului lucrurilor.

În romanul cu pagini de oglinzi pe care mi-ar fi plăcut să-l scriu, în colțul unui capitol aş fi dat și peste anii petrecuți de mine la Nelas, cu terenurile de tenis, cu Serra de Estrela smălțată de lumini, cu acea ramură de castan ce mă înspăimânta când bătea în lucarna insomniei mele, cu Dona Irene care cânta la harfă atingând corzile cu turturelele degetelor ei experte, cu dama văduvă tronând în vârful scării ca un buddha superumflat și cu vărul holtei bătrân aplecat peste pâlnia telefonului în care șușotea cu un aer țanțoș

— Să-mi trimiteți domnule Borges o juma de kil de carne de pe crupă.

Iar cum paginile urmau să fie niște oglinzi eu urma să-mi văd în ele chipul meu de acum, împreună cu toate înfățișările mele de până acum repertoriate în albumul meu de bebeluș care încă mai conține, mumificată ca smocul de păr al unei fantome, o buclă din părul copilului care am fost și e astăzi mort, dar care de la distanță de secole se uită spre mine cu o neîncredere acuzatoare, buclă de păr pe care ezit să o ating de teamă să nu se facă praf asemeni coronițelor din flori de portocal ale bătrânelor foste tinere abia măritate, căci dacă s-ar face pulbere ar dispărea atunci și cel care am fost eu împreună cu cei pe care i-am iubit cu o patimă fără egal, adică pe bunicul din partea tatălui, pe bunica din partea mamei, pe Flash Gordon, pe domnișoara cu gene lungi care o întruchipa pe Sfânta Fecioară în scena cu personaje vii de la biserică înfățișând Nașterea Domnului, pe Sandokan și pe căpitanul Haddock.

Iar cum paginile urmau să fie de oglinzi ea urma să devină o carte complicată și tulburătoare de felul acelor case din zona Beira în septembrie, cu vânt suflând prin pădu-

rea de pini a lui Zé Rebelo, cu primele ploii plesnind în zidurile de granit, cu mama care își încrunta sprâncenele, ducându-și mâna pâlnie la ureche, întrebând aproape în țipăt

— Ce anume?

și refugiat într-un colț al salonului, acolo unde nimeni nu ar fi putut să audă șușotelile lui de seducător, vărul holtei bătrân ciripind cu ochii închiși la telefon, masculin, încăpățânat și irezistibil

— Poate mai bine trimiteți domnule Borges un kilogram de coaste nu carne de pe crupă.

Iar cum paginile urmau să fie oglinzi aș fi văzut în ele anii mei din perioada când eram copil în corul bisericii, cu acea coregrafie hipnotică a slujbelor, cu lugubra rânduială a procesiunii, cu frica de un Dumnezeu atotputernic care mă spiona, ascuns nu se știe unde, așteptând să mă prindă cu o minciună, cu vreun cuvânt urât, în vreme ce degetele mele vârâte în buzunarele pantalonilor se lăsau ademenite de unele mișcări păcătoase, iar apoi să mă trimită cât ai clipi într-un univers ce părea o bucătărie prăfuită și ruginită, plină cu tot felul de oale în care fierbeau tot felul de zemuri de varză și pe unde roboteau nenumărate servitoare cu pulpe fosforescente și tălpi despicate în două ca la țapi, nerăbdătoare să mă înșface ca să mă arunce pe veci în acele căldări ce dădeau în clocot. Preoții, cu chipuri de ceară ca ale femeilor, care veneau să mănânce în fiecare sâmbătă invitați de bunicii mei, transformau acea masă de prânz într-o solemnă sacralizare, în timpul căreia rața cu orez dobândea o vâscozitate liturgică subliniată și de accentul nordic și de un puternic damf de vin sfințit. Iar în vremea asta, indiferent la prezența preoților, a Diavolului, a Infernului, cu mișcări mătăsoase, cu chipul în penumbră ca Humphrey Bogart și cu pălăria trasă pe ochi, incantatoriu, magnific, afumat, verișorul holtei bătrân, cu buzele aproape lipite de pâlnea telefonului, se resemna pe un ton plângăreț de om leșinat

— Prea bine domnule Borges dacă n-aveți costițe n-aveți costițe trimiteți până la urmă o sute cincizeci de grame de jambon.

Cum paginile urmau să fie de oglinzi, apropiindu-mă eu și mai mult de acea carte ar fi urmat să mă zăresc în spatele bunicilor mei, îndărătul lui Sandokan, a lui Flash Gordon, după domnișoara de la biserică, în spatele mamei mele care ducea palma cornet la ureche și îndărătul adolescentului care nu mai sunt, copleșit de timiditate și plin de coșuri, un bărbat neliniștit care se chinuie zor nevoie cu romanul său la fiecare cuvânt până ce îl trimite la editor, iar acesta așezat la biroul său îl primește de parcă un demnitar eclesiastic ar accepta cu bunătate pastorală darul din partea unui credincios. Eu depun cât se poate de reverențios pachetul meu de hârtii pe biroul editorului, el mă binecuvântează făcând asupra mea o cruce cu stiloul de argint, iar odată ajuns din nou în stradă îmi dau seama că pierzând romanul am pierdut și o parte esențială a identității mele, așa că imediat ce ajung acasă încep să pregătesc teancuri de hârtie pentru următoarea poveste, nerăbdător să mă pot reflecta din nou în hârtiile din care începe să se înalțe discret o speranță ce se încăpățânează să-mi spună că există unele dimineți atât de matinale, încât fie și numai de dragul lor merită să crezi până și în oamenii politici, acești patetici administratori de efemer, chiar și în economiști, acești absurzi gestionari ai contingenței, și să crezi în toți acei indivizi al căror prestigiu se bazează pe o incertă vehemență, și să rămâi viu. Asta fiindcă eu reușesc totdeauna, chiar și atunci când mă aștept mai puțin, să dau peste vărul holtei bătrân lipit de telefon ca de corpul unei femei, făcând tot felul de mărturisiri pe șoptite, să nu-l poată auzi nimeni.

— O sută douăzeci și cinci domnule Borges cel puțin o sută douăzeci și cinci de grame de jambon pentru micul dejun.

Moartea mea

Eu vorbesc puțin. Vorbesc puțin iar de fiecare dată chiar și mai puțin. Se explică în primul rând întrucât eu sunt distrat și uit foarte repede subiectul conversației iar apoi fiindcă oamenii nici nu așteaptă să le răspund ci doar să-i ascult, ceea ce este chiar ușor dacă deseori dau din cap și adaug

— Sigur că da

în clipa în care ei mă privesc cu sprâncenele interogative așteptând să îi aprob sau să îi aplaud. Chiar am devenit un specialist în

— Sigur că da

pe care știu să-l pronunț pe cel puțin douăzeci și trei de tonalități diferite în funcție de expresia și de zelul

(sau de absența acestora)

afișate de interlocutor, iar dacă el mă întreabă brusc

— Cum adică?

eu îmi schimonosesc gura într-un surâs enigmatic și subtil aprobator așa încât celălalt, liniștindu-se, dă la o parte orice urmă de îndoială, mă bate apoi încântat cu palma pe umăr, răsuflă ușurat

— Am văzut de la bun început că ești de acord cu mine

după care se apucă să dezvolte o complicată poveste prin care eu mă pierd deja de la primul viraj, continuând totuși să murmur în vreme ce mă gândesc la te miri ce

— Sigur că da

strecurând cuvintele mele printre rarele intervale de tăcere ce mi se acordă, destinate admirației și aplauzelor mele. Întrucât chiar dacă nu vorbesc

(și chiar nu vorbesc)

eu sunt de partea lor, eu împărtășesc totdeauna părerea lor, și împărtășesc totdeauna părerea lor întrucât nu ascult nimic și detest să aduc argumente, să am dreptate, să avansez opinii, convingeri, cauze. Iată de ce eu mă mărginesc să spun

— Sigur că da

până și la un mut sughiț. Concentrat. Cu sprâncenele foarte încruntate. Fratern. Iar uneori în locul acestei forme de elogiul recurg la un suspin ce înseamnă

— Crezi cumva că nu îmi dau seama
sau la un adverb

— Exact

care în pofida a ceea ce s-ar putea crede e cel mai vag, cel mai inofensiv și cel mai stimulator dintre comentarii, cel care-i permite interlocutorului meu să exploreze diverse aspecte ale temei sale, să le confrunte, să le trieze, să le respingă, să le așăte pe unele împotriva altora, să cântărească densitatea și greutatea lor

— Exact

după care de obicei eu arunc și fraza

— Nu mai e nimic de adăugat

și pot zice că până acum ea a avut parte de un succes garantat. Iată de ce nu pricep ce anume s-a întâmplat săptămâna trecută când mi-a telefonat Pedro și mi-a fixat o întâlnire la cafeneaua-patiserie de lângă locuința lui. Eu am comandat un ceai cu lămâie iar el o cafea după care el a început să vorbească. Era pe la trei și jumătate după-amiază, la o măsuță de lângă vitrină se mai afla doar un domn bătrân care dezlega cuvinte încrucișate și vânzătorul

ștergând paharele în spatele tejghelei. Nu înțeleg de ce m-am comportat ca de obicei. Am zis

— Sigur că da

am ridicat capul, am schițat un surâs enigmatic și încurajator, și am murmurat de patru sau cinci ori

— Nu mai e nimic de adăugat

suspînând cu un aer de profundă solidaritate

— Crezi cumva că nu îmi dau seama

Pedro m-a bătut mulțumit pe umăr

— Am văzut de la bun început că ești de acord cu mine după care eu m-am apucat să plusez, gândindu-mă la

Ana, la corpul Anei, la sărutările Anei

— În locul tău aș face și eu la fel

și iată de ce nu pricep ce l-a apucat de a scos revolverul și mi-a vârât două gloanțe în piept.

Acum mă îngrijorează mai cu seamă faptul că Ana a rămas singură cu copiii de când bărbatul ei stă la închisoare. Și mă frământă că nu pot s-o vizitez pentru că sunt aici la spital legat de o mașinărie fără să pot nicidecum să mă ridic. Și e prea puțin probabil că am s-o mai văd vreodată: medicul a acceptat să aștepte până sosește sora mea cea mai mică de la Fundão ca să-și ia rămas-bun de la mine după care va debransa aparatul.

Ieri, la trei și jumătate după-amiază

Îl cunosc pe Pedro de când mă știu. Amândoi locuiam pe Travessa de Arneiros, în Benfica, eu mai la vale între atelierul de pielărie al domnului Florindo și depozitul de cărbuni unde se vindea și vin roșu sub privirile unui corb cu aripile roase care insulta pe toată lumea de pe bătătura de lut acoperită cu rumeguș unde îl legaseră, iar el sta împreună cu bunica lui, nu departe de cimitir, într-o căsuță cu etajere ticsite de statuete de căprioare Bambi din ceramică, ce dispunea și de o mică grădină de zarzavat cu un moșmon sălbatic răsădit lângă zid.

Împreună am mers la școala domnului André, amândoi am colecționat jucării ce aveau legătură cu fotbalul și fotografii cu actrițe de cinema de pe tablete de chewing-gum, mergeam împreună să adunăm bani pentru pomenile de Santo António în piața Ernesto da Silva și tot împreună citeam *Ecourile din Pombal* la care era abonată bunica lui, mai cu seamă rubrica de necrologuri plină cu tot felul de anunțuri mortuare ciudate. Mi-aduc aminte cum unul din ele dădea anunț că murise chiar la timp în Brazilia comandorul Ernesto de Conceição Borges, unchiul stimatului nostru colaborator Carlos Alberto Borges. În ce mă privește, eu sper să nu mor niciodată la timp în folosul nici unuia dintre nepoții mei.

Iar mai apoi, cum tatăl meu era doctor, normal că m-am dus la liceul Camões. Cum bunicul lui Pedro era abonat

la *Ecourile din Pombal*, normal că el s-a dus la școala Veiga Beirão. Dar în ciuda acestei diferențe de destin rezultând din situația că locuința noastră avea douăsprezece camere iar a lui numai două, am rămas prieteni. Și ne-am inițiat împreună în aceeași sâmbătă seara în misterele cărnii, într-o cameră de la primul etaj din Rua do Mundo, tapisată cu oglinzi și catifele cam zdrențuite sub privirile acelor respectabile dame croșetând tacticoase ca niște mătuși pe scaune nu tocmai sigure. Iar o damă-n papuci de casă care-și târa picioarele ca un plantigrad infirm ne oferise la intrare o bere și ne golise buzunarele la ieșire, și în vreme ce noi coboram scările într-o stare de spirit semănând cu levitația, eu continuam să visez la creatura care îmi acordase pentru prima dată în viața mea darul zborului; se numea Arlete, fusese crescută într-un internat de călugărițe la Penafiel și lucra în Bairro Alto să-și hrănească mama oarbă.

(Chiar și azi, când îmi mai aduc aminte de ea, sper că e abonată la *Ecourile din Pombal* iar într-o zi va citi știrea despre moartea vreunui unchi fost comandor în Brazilia, împrejurare care îi va putea reda mamei sale confortul și demnitatea meritate, iar așa va fi capabilă să-și completeze și ea educația religioasă.)

După război, Pedro și cu mine am continuat să ne vedem. Plecase din Benfica, închiriasse un apartament în Amora, lucra ca tehnician contabil într-o uzină de anvelope iar eu scriam romane pe care împreună le comentam frază după frază, așezați pe scaune de pânză, sub merii din grădină. L-am transformat într-un personaj în una din cărțile mele, iar din bunica lui am făcut un personaj în altă carte. Îl vizitam sâmbăta și pălăvrăgeam ceasuri întregi despre Benfica de odinioară a copilăriei noastre pierdute precum și despre tot ceea ce nu a fost pentru noi de nici un folos după aceea. Eu divorțasem de puțină vreme, Pedro nu se însurase niciodată.

Ieri, ca de obicei, m-am dus să-l văd la Amora. Era la trei după-amiază. Când mi-am oprit mașina l-am văzut cu o eșarfă de mătăsă înfășurată în jurul gâtului îndreptându-se spre un măr fără măcar să mă ia în seamă. S-a urcat în copac, și-a legat eșarfa de o creangă înaltă, încărcată cu niște merișoare abia mijite. După care s-a aruncat și a rămas atârnat în vid.

Sonetele pentru Cristos

În timpul interviurilor, care în opinia mea sunt unele dintre cele mai sinistre forme de interogatoriu căci mi se vâra un magnetofon în gură și mi se ordonă să am tot felul de idei și opinii despre totul, ceea ce eu niciodată nu am avut, procedura sfârșește inevitabil cu un derapaj spre întrebarea spinoasă: când ați început să scrieți? Cred că am dat cel puțin 300 de răspunsuri diferite, de la cele pe care eu le consider inteligente până la unele ce mi se par ironice, dar fără să fi fost vreodată sincer. De fapt, am început să scriu la vârsta de 13 ani îmboldit de o dureroasă necesitate materială, dar la fel de bine aș fi putut să scot la vedere tot felul de pansamente adezive prin cafenele sau să fâlfâi certificate de tuberculos dinaintea mașinilor oprite la stopuri cu nădejdea că inspirând milă voi provoca generozitatea unora.

Însă pe vremea aceea mi se părea că e mai ușor să o înmoi pe bunica mea. Și mă mai gândeam, înainte de toate, că familia mea nu ar fi fost prea bucuroasă văzându-l pe băiatul ei cel mare mergând de la o masă la alta, prin cafenele și cofetării, pretinzând că vinde un leac special ce vindecă durerea unghiilor intrate în carne, iar apoi nici nu prea știam eu cum să tușesc convingător peste o hârtie împăturită și timbrată, atestare garantând că îmi scuip plămânii bolnavi la sanatoriul de la Liminar. Nu prea poți inventa că ești bolnav de catar: așa ceva se dobândește cu greutate

numai după ce ai pufăit câteva bune pachete de țigări Português Suave zilnic, iar eu pe atunci ajunsesem la câte o singură țigară Chesterfield de ocazie pe care o furam de la mama și sugream din ea la fereastră din baie îngrozit la gândul că m-ar putea prinde în timpul condamnabilei în-deletniciri ce se lăsa cu ametele, lacrimi în ochi, plus frecatul temeinic cu pastă de dinți după aceea ca să dispară mirosul.

Atunci mi-a venit luminoasa idee cu Sonetele pentru Cristos. Sonetele pentru Cristos m-au salvat de mizerie. Grație lor am câștigat bani ca să-mi cumpăr chewing-gum, bilete de intrare pentru cel de-al doilea balcon la Eden, prăjituri cu cremă de la taverna „dos Ossos“, prăjituri de orez dulce între două ore de curs la liceu precum și cărți de ocazie în ediția Minerva, cu mizerabile traduceri din Maxim Gorki în figura căruia eu vedeam un scriitor sublim și ale cărui paragrafe, prost imprimate, mi se lipeau de degete pe măsură ce autorul își depăna copilăria săracă și tristă, suportată însă de el cu un eroic sentiment de revoltă lângă un samovar

(multă vreme am crezut că samovarul era echivalentul rusesc al cimitirului de la Salgari, despre care de asemenea nu prea aveam habar ce anume era, însă incomprehensibila lor asemănare mi-era suficientă.)

Sonetele pentru Cristos elaborate de mine cam în cadența de unu pe săptămână tratau, în două catrene și două terține rimate și regulate, episoade din scurta existență a Fiului lui Dumnezeu pe pământ. Pe la catrene o mai încurcam uneori dar terținele îmi reușeau de minune mai cu seamă că puneam în ele tot felul de jidovi răutăcioși iar pe alocuri și romani cu coifuri totdeauna gata să-și înfigă lancea într-o coastă, și de obicei încheiam cu o expresivă agonie pe cruce, cu câte un tâlhar pus la dreapta și la stânga Mântuitorului asemeni elefanților de fildeș care țineau bine strânse laolaltă cărțile legate de pe rafturile de la etajul al treilea în bulevardul Visconde de Valmor.

După ce reușeam să compun tragedia, o copiam pe curat pe o hârtie de corespondență de culoare roz ce avea la colț un imprimeu cu porumbei, o vâram în buzunar și mergeam să sun la ușa bunicii mele având înaintea grijă să-mi compun o figură de om necăjit gata să anunțe o iminentă catastrofă, iar atunci când, îngrijorată, ea mă chema în camera ei să afle ce nenorocire mi s-a întâmplat

(nenorocirile erau specialitatea mea, iar bunica își consacra o bună parte din viață ca să repare tâmpeniile făcute de mine)

eu mă apropiam de micul altar din casă unde curtea celestă era figurată în lemn, ceramică, bronz și alte materii mai puțin nobile, după care scoteam sonetul din buzunar și începeam să îl declam cu cea mai cavernoasă voce posibilă ridicând ochii spre cer ca un martir. Convinsă că nepotul ei se pregătește pentru o carieră de arhiepiscop, bunica mea deschidea o casetă despre care habar nu am cum de se afla totdeauna prin preajma sfințișorilor și premia devoțiunea mea cam cu cât costa un bilet sus la galerie pe stadionul Luz, sumă în care intra și un pahar de alcool clandestin la taverna „dos Ossos“, dat pe gât dintr-odată între sufocări și strănuturi.

Cred că tot ceea ce am scris după aceea, dar nu am început să public decât după moartea ei, încă i se adresează. Și de fiecare dată când un editor îmi înmânează primul exemplar dintr-un nou roman al meu, eu la bunica mea mă gândesc. Nu știu dacă i-ar plăcea cărțile mele, așa cum nu am știut niciodată dacă aprecia Sonetele pentru Cristos, dar sper că mi-ar da și acum douăzeci de escudos și, mai cu seamă, mi-ar da sărutarea ce însoțea acea bancnotă pe care, de când s-a dus, niciodată n-am mai primit-o.

Salonul cărții

Salonul cărții e ceva unde sunt obligat să stau pe un scaun sub o umbrelă de soare cu dungi vărgate, să dau autografe și să mănânc înghețatele pe care fetița mea Isabel mi le aduce tot timpul de la un mic chioșc aflat dincolo de standurile altor trei editori, preocupată de soarta tatălui ei care transpiră și pare deodată ajuns la vârsta ei, scriind tot felul de dedicații, cu limba scoasă afară și cu o sârguință de școlar. Să nu înțelegeți că mă plâng: eu iubesc oamenii, îmi place că ei mă citesc, îmi place mai cu seamă să îi cunosc pe oamenii care mă citesc și mă fac să simt că nu voi fi închis degeaba mesaje de corsar în sticle aruncate pe mare despre care nu am habar pe ce plaje vor fi eșuat, iar apoi trebuie și să spun că îmi plac romanele pe care le-am scris. Sunt mândru de ele și sunt mândru că am fost în stare să le scriu. Iată de ce mă aflu aici, mulțumit și timid, însoțit de Nelson de Matos care veghează cu răbdare asupra mea, lângă o pancartă pe care e scris numele meu și alături de copertele romanelor mele dispuse în evantai, dând oarecum impresia cuiva care vinde bijuterii marocane în tunelele stației de metrou Marquês de Pombal sau bascheți fosforescenți la Târgul Orologiului, pe care cumpărătorii le răsfoiesc, le cumpără, mă pun să le semnez cum te semnezi pe un timbru sec, iar eu în loc să le explic plin de importanță și sigur de mine că aceste cărți ale mele nici nu pătează nici nu se chircesc în mașina de spălat, neavând

vocația de a vinde țigănindu-mă nu fac decât să strecor discret semnul de carte înăuntru

(numai Dumnezeu știe cât mi-aș dori să semnez Hermes sau Valentino)

și să o înapoiez cu un surăs de vânzător de mărunțișuri care garantează calitatea produsului și a meșteșugului. Se poate întâmpla orice la un târg de carte, ca pe bulevardul Roma în sezonul soldurilor: iată-l pe domnul între două vârste cu privire vicleană deschizând romanul *Os Cus de Judas*¹, răsfoindu-l mai întâi curios apoi dezamăgit, după care se îndepărtează ținând la urechea unui colaborator care îl însoțea

— Rahat nici măcar nu are fotografii

sau iată-l pe tânărul cu un crocodil pe mamelon, cum spunea Alexandru, care și-a dat cu gel abundent în păr să-i stea zburlit întrebând cu o otheadă complice

— Care din cărți e cea mai fierbinte cu scene de pat înțelegeți ce vreau să spun?

sau pe mătușa cucernică cu pantofi de forma cutiilor de vioară preocupată de educația nepoților, din tagma mătușilor speciale care se oferă totdeauna să-i însoțească pe copii când trebuie să facă pipi, scrutându-mă cu o severitate apostolică

— Oare ce credeți că ar trebui să-i cumpăr nepoatei mele care tocmai alaltăieri a avut prima comuniune?

sau este individul autoritar care își împlântă degetul pe pagina de gardă și poruncește cu o voce de intendent

---

1 Cel de-al doilea roman al lui Lobo Antunes, publicat în 1979, primul mare succes internațional care îi va aduce consacrarea. În românește a apărut sub titlul impropriu *Sărutul lui Iuda*. O posibilă traducere a titlului ar fi „La dracu-n praznic”, sau „La curul Iudei”, adică locul blestemat din Angola unde autorul fusese trimis pe front. De unde și ironia din scena de mai sus; atras de cuvântul „cus” din titlu, individul credea că ține în mână o carte pornografică.

— Bine, puneți acolo: pentru Fernanda la împlinirea vârstei de treizeci și opt de ani cu cele mai calde urări, iar apoi semnați

după care urmează un alt individ, cât se poate de neîncrezător, laborant de farmacie, aplecat peste umărul meu, cu mâinile în buzunarele lui de la spate, corectându-mă pe un ton jignit

— Elisabeth se scrie cu th aveți ceva cu Elisabeth ori nu sunteți tocmai scriitor?!

La ora șapte seara închid șatra. Panoul cu numele meu dispare, dispar și cărțile mele, ca printr-o fericită întâmplare nici nu mai locuiesc la Loures nici la Damaia de Cima, constat deodată că am vreme să mă bucur împreună cu Isabel de sfârșitul soldurilor degustând și o ultimă înghețată. Ne așezăm pe iarbă ca o pereche de îndrăgostiți și ne uităm de departe la alți vânzători de bijuterii marocane sau de bascheți fosforescenți care garantează calitatea produselor lor cu un zel de reprezentant de fabrică, în vreme ce noi ne împărțim albumele cu *Picsou* cumpărate de la un stand consacrat lecturilor dificile de genul: *Cum să te psihanalizezi singur*, *Cum să te îmbogățești fără să ieși din casă*, *Viața sexuală a lui Adolf Hitler*, *Zece orbi celebri*, *Vindecarea de cancerul uterin prin metoda spirit*. Un bețiv tolănit nu departe de noi sforăie ca un motor în doi timpi cu zdruncinături de motocicletă. Cerul începe să se acopere cu nori în stilul lui Magritte. Îi propun fetei mele să alergăm până la mașină iar cine ajunge ultimul e un căcăcios. Pe autostradă îl vedem în mașina de alături pe individul autoritar împreună cu Fernanda lui mormăind ceva nemulțumit: are o mascotă care îi atârnă de parbriz și alte două lipite de luneta din spate, mai are și un abțibild cu o fată cu pălărie pe lateral și se întrerupe ca să-i spună Fernandei

— Ăla e tipul care a scris cartea.

La care Fernanda, toată numai dantele și voaluri transparente, îmi aruncă distrată o otheadă îmbibată de rimel de la înălțimea glandularei sale corpolențe iar Isabel prinde în zbor privirea ei plină de țâfnă și-mi declară cu un aer abătut în timp ce ne îndreptăm să mâncăm la McDonald's

— Dacă mă gândesc bine aş prefera ca tatăl meu să nu fie scriitor.

Paradisul

Când eram mic, existau două cafenele-patiserii la Benefica. Una mai jos de biserică, frecventată de proletariatul amator de rachiuri, cu podelele mereu îmbâcsite de rumeguș și gândaci de bucătărie striviți, căreia îi zicea Taverna Oaselor și unde eram insistent sfătuit să nu pun piciorul de teamă că mă voi deda la vișinate și la țigări Português Suave, după care nu-mi rămânea decât să-mi sfârșesc zilele în partide de domino, sau pierzând la „sueca”¹, sau chiar tușind de mama focului într-o batistă. Era o cârciumă întunecoasă, cu un perete plin de sticle, iar în galantar avea mai multe muște decât prăjituri cu cremă. În afara etajerelor încărcate și ele cu sticle, adică o adevărată bibliotecă de delirium tremens, mi-aduc aminte de cârciumarul strabic, al cărui ochi drept părea furibund însă cel stâng era plin de o binevoitoare tandrețe, și de domnul Manuel, sacristanul care cobora la cârciumă între două slujbe, în sutană roșie, îmbumbat sever din cap până-n picioare, ajutându-se cu câteva păhăruțe să intre în comuniune sufletească cu această lume căreia îi aducea binecuvântarea lui, deși stătea mai mult ascuns în spatele frigiderului de teama preotului pentru care orice alt vin decât cel absorbit de bureți avea demonica putere de a-i duce pe credincioși pe

---

¹ Popular joc de cărți în patru la care jucătorii se grupează în două echipe.

calea pierzaniei făcându-i să uite rugăciunile de la ora șase iar în locul lor să se dedea la abominabile partide de cărți.

Cealaltă cafenea-patiserie, situată aproape peste drum de prima, se numea Paradisul din Benfica. După încheierea slujbei religioase era frecventată de doamne care afixau o credință inoxidabilă, antimagnetică și antiglonț, cum era, de exemplu, și cea a bunicilor și mătușilor mele a căror intimitate cu sfinții pe mine mă uimea, cele care se grăbiseră să mă învețe catehismul încă din ziua în care arătând cu degetul o imagine a Duhului Sfânt eu am întrebat

— Ce-i cu vrabia de acolo?

Încercând ele să îmi explice că Dumnezeu nu era o vrabie, ci un porumbel, după care mi l-am și imaginat printre porumbeii din piața Camões ciugulind din palma pensionarilor, ceea ce nu mi s-a părut o activitate nu tocmai compatibilă cu crearea universului.

Paradisul era locul pe care femeile îl invadau după slujbă iar bărbații în timpul ei.

(Când una din verișoarele mele, indignată, și-a întrebat bărbatul de ce nu merge la biserică, el i-a răspuns cu un surâs deloc ascuns

— N-am nevoie, sunt deja în Paradis. E și mai răcoare și e bere bună.)

Spre deosebire de Taverna Oaselor, Paradisul mirosea bine, nu avea nici un chelner care să se uite chiorâș, interzicea jocurile de domino, nu se vedea niciodată pe acolo sutana domnului Manuel, clandestină, în spatele frigiderului, dar ceea ce era și mai important, eu și frații mei aveam acolo un cont deschis pentru prăjituri și sorbeturi. La început, am crezut că acest cont deschis era inspirat de o generozitate atât de emoționantă încât era să plâng de mulțumire și recunoștință. Dar mai târziu am înțeles că nu era vorba chiar de generozitate: de fapt, cum în fiecare duminică eram invitați la prânz la bunica mea, înghețatele și prăjiturile berlineze erau destinate să mă țină cât mai

departe de bucile rupestre ale bucătăresei ale cărei farmece începusem pe atunci să le descopăr. Așa că având eu de ales între două Paradisuri la fel de celeste, am ezitat vreme de câteva luni între ducesele cremoase și cuptorul cu patru focuri.

M-am hotărât să stau aproape de cuptor. Nu peste multă vreme, bucătăreasa s-a măritat cu un polițist
(toate bucătăresele se mărită cu câte un polițist)

iar atunci am vrut să revin la prăjiturile berlineze, numai că bunica, dezamăgită de păcatele mele, îmi închisese contul. În disperare de cauză, m-am arătat dispus să o însoțesc în pelerinaj la Fátima, în timpul unei excursii organizate pentru văduve, ca să-i intru din nou în grații și să-mi regăsesc prăjiturile mele de orez: nici acest sacrificiu eroic nu a înmuiat-o. Uite așa am început să trăiesc stăpânit de un dublu și insuportabil sentiment de abandon, de care nu au mai putut să mă ușureze până în ziua de astăzi nici o tartă și nici un șorțuleț primite mai apoi de mine.

Oamenii mari

Pe oamenii mari i-am descoperit încetul cu-ncetul de jos în sus pe măsură ce creșteam centimetru cu centimetru, marcați pe perete de mama mea cu creionul. Mai întâi era vorba doar de pantofi, pe care îi descopeream uneori sub pat, enormi, fără picioare în ei, și încercam mai târziu să pășesc prin casă ridicându-mi picioarele ca un scafandru într-o hărmălaie de tocuri și pingele. După care am făcut cunoștință cu tot felul de genunchi, acoperiți de stofe și de ciorapi transparenți, ce alcătuiau o palisadă de jur împrejurul mesei pe sub care eu mă târam de-a bușilea făcând imposibilă orice încercare a mea de a evada de acolo. Au urmat tot felul de burți din care ieșeau tusea și vocile lor autoritare, cu toată rezistența pe care le-o opuneau bretelele și centurile.

Când m-am săltat la nivelul feței de masă, am învățat să-i deosebesc pe adulți unii de alții după medicamentele ce le erau așezate între șervețel și pahar: picăturile bunicii, siropul bunicului, pastile de diferite culori pentru diferite mătuși, tabletele și pilulele argintate ale verișorilor, vaporizatorul de astm al unchiului, din care absorbea deschizându-și mandibulele cu o teamă înfricoșătoare. Cam pe atunci am înțeles și că unii dintre ei aveau un surâs demontabil: își scoteau glumele din gură și le spălau, după masă, cu un soi de periură specială. Mi se întâmpla uneori dimineața să le descopăr sub forma unei monturi de dinți păstrați

într-o cutiuță cu gingii roz, ascunsă în spatele ceasului deșteptător, fără să le pese câtuși de puțin de chipurile lor care, în absența acestor dinți, constatau cum li se imprimă mii de ani de riduri ofilite ca florile dintr-un ierbar, riduri care unindu-se spre centru le devorau buzele.

Eram deja destul de nălțuț ca să-i pot privi în față, iar ceea ce mă surprindea mai cu seamă la ei era perfectă lor indiferență față de singurele două lucruri cu adevărat importante pe această lume: viermii de mătase și umbreluțele de ciocolată. Și tot așa, nu le plăcea deloc să colecționeze lăcuste, să mestece stearină sau să-și vâre din când în când foarfecele în păr ca să mai taie câte un smoc, dar, în schimb, arătau o pasiune maniacală să facă baie sau să folosească pasta de dinți iar uneori când în prezența mea făceau aluzii la o rubedenie blondă, foarte simpatică, foarte machiată, foarte parfumată și mai frumoasă decât ei toți, imediat începeau să vorbească între ei în franceză privindu-mă pieziș cu neîncredere și aprehensiune.

N-am înțeles niciodată când încetezi să mai fii mic ca să devii om mare. Probabil că în momentul în care respectiva rubedenie blondă începe să fie numită, de astă dată în portugheză, „dezmățata aia de Luísa“. Sau probabil atunci când înlocuim umbreluțele de ciocolată cu primele noastre steak-uri tartar. Probabil că atunci când începe să ne placă să facem duș. Probabil că atunci când nu ne mai e frică de întuneric. Probabil când începem să fim triști. Dar nu sunt sigur; nu știu dacă eu unul am crescut.

Evident, am terminat liceul, am trecut și pe la facultate, mi se spune domnule doctor, și s-au scurs secole bune de când nimeni nu-și mai aduce aminte să mă trimită să mă spăl pe dinți. Mi se pare că aș fi crescut, fiindcă acea rubedenie blondă a încetat să mă mai țină pe genunchi și să mă mângâie pe păr, provocând de fiecare dată în nările mele un fel de mâncărime care mă lăsa aproape leșinat și care, cum am aflat eu mai târziu, era echivalentul a ceea ce

se numește plăcere. O plăcere evident că mult inferioară celei de a mesteca stearină sau de a-ți mai reteza din când în când smocuri din păr. Și chiar sub plăcerea de a rupe o hârtie pe linia găurelelor. Sau decât plăcerea de a-i arăta unei verișoare un broscoi numai cât s-o vezi cum cade pe spate, cu ochii cât cepele, dărâmând și cutiile pe care scrie Fasole, Mazăre, Orez, dar în care au fost puse, de fapt, paste făinoase, zahăr și cafea.

Trebuie că am crescut. Se prea poate că am crescut. Cu toate acestea, nu mi-aș dori altceva decât să o invit pe acea rubedenie blondă la o cină la Gambrinus. Și să-i spun chelnerului să ne aducă două porții de pălăriuțe de ciocolată, iar în vreme ce am linge mica toartă din plastic, eu i-aș arăta și colecția mea de lăcuste dintr-o cutie de carton. Poate că mă înșel, însă din felul în care mă mângâia pe păr, cu niște ochi la fel de tineri ca ai mei, sunt gata să pariez că nu ar spune nu.

Duminicile mele

Duminicile, după masă de prânz, îmi pun treningul meu violet cu verde și încalț tenișii albaștri, Fernanda își pune și ea treningul violet cu verde și pantofii cu tocuri înalte de la căsătoria noastră, eu îmi trag fermoarul până sus la bărbie peste care îmi petrec lanțul de aur cu medalionul, Fernanda își trage și ea fermoarul până sub bărbie apoi își petrece după gât cele două lanțuri de aur cu medaliale lor plus șiragul de mărgele primit de la nașa ei, îl scoatem pe Roberto Carlos din leagănul lui, îi punem pe cap pomponul de mătase albă, ieșim din Alverca, trecem și îi luăm pe soacra și socrul meu de la Santa Iria de Azóia, și ne ducem să ne petrecem duminica în Centrul comercial.

Fernanda se așază pe bancheta din spate în mașina noastră Seat Ibiza, cu copilul și cu doamna Cinda, domnul Mendez ia loc în față alături de mine, cu ultimul număr din *Record* sub cot, într-un costum la care a adăugat o cravată cu flori și o pălărie tiroleză, după ce parcăm la Amoreiras el mă ajută să scot puseta din portbagaj, și văd că toate mașinile staționate sunt Seat Ibiza, toate au banchete acoperite cu aceleași cuverturi stil Alentejo, toate au același abțibild pe lunetă pe care scrie Nu mă urmăriți fiindcă eu m-am pierdut, toate au lipită o vigneta de scurtă valabilitate în partea din dreapta parbrizului și o vigneta pe lungă valabilitate în partea stângă, și de toate oglinzile retrovizoare atârnă aceeași figurină de pluș, iar alături de

plăcuța de înmatriculare din spate cu cercul de stelutele europene de pe toate mașinile te privește aceeași fată cu păr lung purtând o pălărie Stetson, toți socrii și toți fiii au adus cu ei același *Record*, probabil că locuiesc cu toții în Alverca și circulă toată seara prin Centrul comercial cum circulăm și noi: în față Fernanda și doamna Cinda cu imitația ei acrilică de blană de vulpe, șchiopătând din pricina unei unghii ce i-a intrat în carne, împingându-l pe Roberto Carlos care se agită și urlă neîncetat cu tetina atârându-i la gât legată cu o panglică, iar la douăzeci de metri îndărăt domnul Mendes și subsemnatul preocupați de viitorul echipei Olivais & Moscavide care a pierdut în fața echipei Alhandra deși reușise se cumpere un atacant cap-verdian de la Arrentela, care în loc să bată mingea își petrece nopțile bețivănindu-se prin baruri, cu un inel în ureche, însoțit de tot felul de prieteni negri la o masă încărcată cu pahare goale.

Cum Fernanda și doamna Cinta se opresc la fiecare magazin de mobilă și la vitrinele cu mărci Queen Ann și Bombers, uneori sunt indus în eroare și urmăresc altă soacră acrilică, o altă femeie în violet și verde și un alt copil cu pompon, sau mi se întâmplă să petrec ceasuri întregi pe o banchetă, fără să iau seama că ar exista vreo diferență, cu o Fátima și cu o doamnă Deta care îmi planifică ratele pentru plata unui cuptor cu microunde și a unui frigider nou, după care înapoi la Alverca, cinând ca de obicei cu un pui prăjit cumpărat la Casa de Pasto și o sticlă de bere Sagres, și abia marți, când sunt pe punctul să mă duc la primărie, soția mea îmi spune că ea de fapt locuiește la Loures sau la Bobadela, și că băiețelul nostru Roberto Carlos se numește Bruno Miguel, și că ea tocmai și-a dat seama de greșala noastră, cu cinci minute în urmă, fiindcă icoana mea cu Cina cea de Taină e în staniu pe câtă vreme a ei este în bronz. Evident că duminica viitoare corectăm

greșeala, iar eu revin acasă cu un Celeste sau cu un Marco Polo în Seat, la care adaug

(oare va fi vorba de al meu Seat Ibiza?)

un nou abțibild pe care scrie Sper Să Nu Facem Cunoștință Cu Ocazia Unui Accident.

În săptămâna asta femeia mea se numește Milá, fiul are numele Jorge Fernando, iar eu constat că plătesc chiria pentru un apartament la Rio de Mouro. Cum ea se pricepe mai bine la bucătărie decât celelalte, nu am de gând să mă întorc la Centrul comercial de la Amoreiras. Iar dacă îi plac și serialele de la tele, n-o să mai ieșim decât peste câțiva ani, când băiatul va purta deja un trening violet cu verde, când eu voi descoperi în dulapul din camera noastră o blană de vulpe acrilică și o pălăria tiroleză, și când voi putea auzi jos în stradă, după masa de prânz, claxonul unei mașini Seat Ibiza condusă de nora mea. Cum în acel moment voi fi trecut deja pe un regim fără sare din pricina tensiunii orice pește prăjit va fi bine-venit.

*Ma petite existence*¹

Înainte vreme, de Crăciun mă duceau la circ. Mai târziu, mi-a venit mie rândul să-i duc pe alții la circ. Cum nu mai am acum pe nimeni care m-ar putea duce sau pe care să-l duc eu la circ, Crăciunul se rezumă la felicitările puse de proprietarii magazinelor în vitrine și la ghirlandele comunale spânzurate în copaci, cu sclipirile lor care fac pe trotuar mici pete colorate.

Chiar aici locuiesc, la cea de-a doua ușă pe dreapta, în clădirea din spatele bisericii „dos Anjos”². Cu șaisprezece ani în urmă, când am închiriat camera, fațada era verde. Acum arată cam jalnic, i s-au dezlipit câteva plăcuțe de „azulejos”, cornișa e ruptă iar inspectorul, care este un văr al patronului de la mercerie, a prevenit-o pe doamna Berta că riscă să primească o amendă: doamna Berta a coborât în stradă în capot să se uite la clădire

(de câteva secole nu o mai văzusem ieșind afară)

și-a pus ochelarii pe nas să cerceteze îndeaproape stricăciunile, după care i-a promis inspectorului că înainte să vină luna martie, negreșit, imediat ce urma să-și încaseze redevențele de la banca din Montepio, le va telefona și instalatorului și zidarului să înceapă lucrările.

---

1 *Mica mea existență*, în fr., în orig.

2 Adică „a îngerilor”.

Mă înțeleg bine cu doamna Berta: ea se ocupă de lenjeria mea, am dreptul să fac baie de două ori pe săptămână, n-o deranjează că urc nota de electricitate citind ziarul până noaptea târziu, iar duminicile mă invită la prânz împreună cu fata și cu ginerele ei. Fata ei umblă încălțată cu sandale bărbătești și poartă un aparat dentar ca școlarii, ginerele e vânzător într-un magazin de lustre și lămpi din Cartierul Coloniilor, și chiar dacă doamna Berta e deja mai bătrână decât defuncta mea mamă în cazul că ea încă ar mai trăi eu cred că ei speră să mă vadă într-o bună zi căsătorit cu ea.

În salon, în afara doamnei Berta, a milieurilor și trandafirilor din plastic, tronează pe un perete fotografia fostului ei soț, în uniformă de pompier: e vorba de un om corpulent căruia viziera de la cască îi acoperă însă în bună parte trăsturile și nu pot fi distinse. S-ar părea că ieșise într-o sâmbătă încingându-și centura în mare grabă, să se ducă să stingă un incendiu în cartierul Martim Moniz, iar de atunci nu a mai dat nici o veste. Fata lui jură strângându-și picioarele că el trăiește undeva prin Argentina încurcat cu o manichiuristă; doamna Berta se încapățânează să creadă că a căzut undeva într-o groapă de șantier pe care muncitorii au astupat-o fără să-și mai dea silința să verifice, cum chiar ar fi fost obligați, dacă din întâmplare s-ar fi văzut pe fund lucind o cască și o toporișcă. Ajunși în acest punct al conversației, ginerele, băiat pragmatic, susține că în ambele cazuri, fie că omul se află în Argentina, fie că e acoperit pe fundul unei gropi, asta nu schimbă cu nimic situația, deci doamna Berta e o femeie liberă. Fata îi dă dreptate, doamna Berta își șterge o lacrimă cu poala capotului, și cum nu mai e nimic de adăugat începem să ne mâncăm codul asezonat cu ulei de măsline contemplând fotografia acestui erou al flăcărilor.

Fata și ginerele dispar imediat după ce se servește micul păhărel de lichior digestiv. Doamna Berta se instalează pe bancheta de rafie, printre plante, și își desface pe genunchi arsenalul cu care tricotează, așa cum muncitorii își desfac bocceaua cu mâncare pe o schelă de șantier, iar eu mă reazem de fereastră fără să știu prea bine ce aş putea să fac, după care doamna Berta, care îmi cunoaște gusturile, gri-julie, arată cu un ac spre aparatul de radio

— Dacă vreți să ascultați rezultatele la fotbal vă rog să-l deschideți domnule Adérito

în vreme ce porumbeii revin spre biserica „dos Anjos“ sporindu-i umbrele pe fațadă.

Ieri-dimineață în drum spre magazinul meu am zărit afișul ce anunța un circ pe gheață. Din toate vitrinele stră-luceau urările cu Sărbători fericite, peste tot luminau be-curile municipale balansându-se în copaci, iar afișul cu circul pe gheață era foarte frumos, cu o domnișoară în costum de baie și un clown, amândoi cu patine pe gheață, surâzând pe un fundal cu trapeziști și magicieni. Poate că doamna Berta, în ciuda vârstei, nu e chiar atât de diferită de mine. Poate că pe vremea când era copil au dus-o la circ, și poate că mai târziu și-a dus și ea fetița la circ. Poate că din când în când se simte și ea singură ca mine.

Când m-am întors de la lucru, la ora mesei, am bătut în ușa de la camera ei; evident că era în capot, cu bigudiu-rile de plastic prinse în păr și cu pachetul ei de ace cu gă-mălie în mână, și mi s-a părut frumoasă. Uneori mi se pare că oamenii sunt frumoși. N-am îndrăznit să i-o spun. N-am îndrăznit să-i vorbesc de circ, iar după un moment de tăcere, până la urmă m-a întrebat, ridicând din sprâncene

— Doriți ceva domnule Adérito?

iar eu am răspuns, tulburat, bâjbâind după cuvinte

— Aveți oare o bucată de săpun să-mi împrumutați doamnă Berta?

iar mai apoi am rămas așezat pe pat timp de o veșnicie, fără să-mi scot cravata, mirosind săpunul ce rămăsese în palma mea deschisă, cu gândul la clovnul cu ghete lustruite și șosete în carouri, care-mi trimitea un surâs pe un fundal cu trapeziști și magicieni.

Cronică scrisă cu voce tare cum te plimbi la întâmplare

Pe vremea când eram copil spitalul Miguel Bombarda se rezuma pentru mine la câteva persoane care mi se pișau în cap și cântau fado. Tata mă lăsa în mijlocul curții, închis în mașină, în timp ce se ducea să muncească, iar tot felul de oameni rași în cap, în uniforme gri, dădeau târcoale, cu ochi sticloși, în jurul spaimelor mele. Uneori câte unul dintre ei începea să-și scotocească febril pe la șlițul pantalonilor cum fac cei care caută nervoși mărunțiș prin buzunare, se apropia apoi de mașină, își desfăcea picioarele cu mare delectare și urina pe geamul îndărătul căruia eu înșiram una după alta rugăciunile cu *Ave Maria* ale terorii mele.

De Crăciun mă așezau pe un scăunel tapizat cu mătase lângă directorul invalid, trupa cu ochi sticloși găfăia dinaintea mea pe rândurile din față, un domn cu favoriți și cu o chitară precum și un domn cu favoriți și cu o violă ieșeau pe mijlocul unui fel de estradă și începeau să zdrăngănească pe corzi cu unghiile lor puse, în timp ce Hermína Silvia, Márcia Condessa și Fernanda Baptista își dădeau capul pe spate și începeau să urle la lună, cu nasul îndreptat spre cer, ca niște câini de pază de pe la ferme. După ce ele își terminau numărul, imediat câțiva indivizi îmbrăcați în alb luau turma cu ochi sticloși și o îndreptau frumușel către scara ce da spre curte, poate îi duceau să facă pipi pe mașinile cântărețelor de fado, după care directorul invalid, cu capul său sucit

(căci fața lui era împărțită în două jumătăți complet diferite care se ignorau una pe cealaltă cu un dispreț absolut) prezida un fel de masă festivă în timpul căreia eu, cu bucașica mea de pește înfiptă într-o scobitoare, oprit undeva pe traseul dintre farfurie și gura mea, le devoram cu privirile pe cântărețele care nu oboseau să introducă succesive prăjituri cu cremă printre enormele lor buze rujate: calmul canibalism al acestor ingurgitări magice mă fascina, și mă așteptam să le văd din nou cum își înfig nasul în cer, între două înghițituri, cum își dezgolesc umerii tragici de sub franjurii șalurilor și să le aud cum scot din nou acele urlete, ale căror ecouri tremurate ar fi sticlit apoi pe deasupra crochetelor și a cupelor cu cremă.

Câțiva ani mai târziu am părăsit spitalul Santa Maria, unde lucram, și m-am transferat la spitalul Miguel Bombarda, căci fusesem invitat în termeni diplomatici să-mi iau tălpășița după ce îi declarasem șefului de serviciu că degeaba își încrucișa el picioarele din moment ce nu avea nimic între ele

(și continui să cred că așa este)

asa că am descoperit acolo un amestec de filme de Fellini și ceva din atmosfera casei de la țară a bunicii mele, un loc plin cu oameni nefericiți care abia se mișcau clătinându-se ca izbiți de măciuci sub efectul pastilelor, invadat de atât de multe ploșnițe că de fojgăiala lor nici nu mai vedeai pe acolo vreun medic.

Nu știu care din fiicele mele m-a întrebat într-o zi dacă spitalul Miguel Bombarda se numea spitalul Miguel Bombarda pentru că Miguel Bombarda fusese un mare nebun; probabil că e vorba de aceeași care văzând într-o zi statuia Marchizului de Pombal la intersecția cunoscută a declarat că ne aflăm lângă statuia lui Ramiro Leão. Poate că Miguel Bombarda a fost cu adevărat un mare nebun, dar eu am fost și mai nebun crezând în psihiatri

(iar cum nu știu să trag învățăminte din greșelile mele
ceva mai târziu am crezut și în critici literari)

crezând în antipsihiatri, crezând în psihanalisti, crezând
în psihologi, crezând în examenele lor de patetici emfatici
ce îngămădesc pe spinarea altora pompoasele lor construcții
din castele de cărți și teorii lipsite de umor¹.

Astăzi nu mai cred decât în puține lucruri. Nu cred nici
în psihanalisti și nici în intelectuali, dar o cred pe Isabel când
spune Te iubesc foarte mult papa. Ieri de exemplu am pe-
trecut o zi minunată la Cascais Shopping

(loc minunat)

am mers la filmul *Iubito, am micșorat copiii*

(de secole nu am mai văzut un film așa de bun)

am mâncat hamburgeri la McDonald's

(restaurant splendid)

am plănuit să facem lungi plimbări cu bicicleta în luna
august în lungul țărmului la Plaja Merilor, și am acceptat
să intre numeroși alți membri în clubul nostru, Clubul
Plus, fondat de Saul Bellow, de Zezinha, de Joana și de
mine. Între alții, au fost admiși cei mai frumoși dintre cei
urâți și cei mai urâți dintre cei frumoși, cei mai pletosi
dintre cei pleșuvi și cei mai pleșuvi dintre cei pletosi. După
care ne-am plimbat lovindu-ne unul de celălalt, mână în
mână

(ce fericire)

am privit vitrinele magazinelor, amândoi cu degetele pă-
tate de culorile carioca ce ne serviseră să ne facem fiecare

---

¹ Lobo Antunes a exercitat efectiv meseria de psihiatru, întâi pe
front, în Angola, iar în ultimii ani, până să renunțe definitiv la prac-
tica medicală, chiar în faimosul spital Miguel Bombarda, unde foștii
colegi îi rezervă și acum un birou dacă vrea să vină să scrie în mediul
care a inspirat multe dintre romanele sale. Despre abuzurile psihia-
triei s-a exprimat mai cu seamă în romanele *Memorie de elefant* și
Cunoașterea infernului.

în parte câte o jumătate din temele pentru acasă, iar eu am avut certitudinea că nu voi muri niciodată. Îmi amintesc și ziua când fiica mea cea mare mi-a telefonat neliniștită ca să îmi spună că avusese prima menstruație, iar eu i-am trimis un buchet de flori, și la câteva zile după aceea i-am declarat cu orgoliul seducătorilor care au succes

— Ai observat să sunt singurul bărbat care îți trimite flori

iar ea mi-a răspuns

— Nu, tu ești numai cel dintâi.

Problema cu fetele e că rămâi doar primul, deci mi se pare că trebuie să facem tot ceea ce ne stă în putință să le salvăm de lugu-lugu, de fado, de psihanaliști și de intelectuali. Toate acestea fiind mai mult sau mai puțin același lucru. Și să le repetăm ceea ce Blaise Cendrars i-a spus într-o zi odraslei sale: toate cărțile din lume nu fac cât o noapte de dragoste.

(E vorba de nopți de dragoste cu alte persoane, bineînțeles, și nu e vorba de cărțile pe care le scriem noi.)

Surdul

Tatăl mamei mele nu era un om, era un centaur, pe jumătate bunic, pe jumătate aparat de auzit pentru surzi. Din jumătatea care era bunicul meu, mort pe când împlinisem 12 ani, îmi amintesc de părul său alb când stătea pe balcon la Nelas, de vesta lui de in, de ziarul *Diario de Noticias* care sosea cu trenul de prânz iar el îl citea pe canapeaua din salon, de tăcerea ce îl înconjura permanent în ciuda murmurilor de neliniște pe care le scoteau castanii de jur împrejurul casei, și de Bryllcream

(nu știu dacă se scrie așa)

din care furam pe ascuns și mă dădeam pe păr să semăn cu Neil Sedaka

(căci în mine continuă să locuiască frustrarea de a nu putea să semăn nici cu Neil Sedaka nici cu Sal Mineo nici cu Tab Hunter și cu nici unul dintre idoli mei de pe discu-rile cu 45 de ture pe care până la urmă le-am vândut, ros de necaz, unui vânzător din piața Martim Moniz).

Jumătatea care era aparat-de-ascultat, căci pe atunci încă nu se inventaseră aparatele de forma unui bob de fasole din plastic pe care ți le vâri acum în ureche, era ca un „walkman“ a cărui cutie cu casetă o puneai în buzunarul de la piept, legată de receptoare cu tot felul de sărmu-lițe. Bunicul meu e mort, aparatul lui a rămas, mi-aduc aminte că într-o zi am deschis sertarul comodei, am scos din el partea mecanică a bunicului meu, mi-am așezat-o

pe cap cum se împodobește un preot înainte să înceapă slujba religioasă și am simțit cum capul meu se transformă într-o peșteră cu ziduri de ciment, ca un subsol al nopții, unde cel mai infim ecou lua proporțiile îngrozitoare ale unei explozii atomice iar conversațiile dintre oameni deveneau behăiturile distorsionate într-o Judecată de Apoi, când cei drekți sunt despărțiți de cei păcătoși în timpul unui insuportabil naufragiu de șuierături și scrâșneli.

Surditatea s-a transmis de la bunicul meu la mama mea și de la mama mea la mine iar eu am înțeles, când le-am descoperit pe pielea mea, surâsul lor și datul lor din cap de îndată ce o persoană începe să vorbească: un fel de a lăsa să se creadă că noi am înțeles foarte bine ceea ce ni s-a spus deși nu pricepuserăm nici o iotă. Mama a adoptat bobul de fasole în plastic de la firma Sonotone a doamnei Ilda Capinha

(ador acest nume, Dona Ilda Capinha, cum la fel ador să văd reclama de ziar a celei care îi poartă numele și îmi promite sfârșitul dizgrației mele, însoțită de mărturiile entuziaștilor care și-au îmbunătățit auzul ca prin miracol)

dar aparatul, cuprins uneori de capricii electronice, se apucă să șuiere ca o oală sub presiune imediat ce gândurile încep să dea în clocot în interiorul unei oale care fierbe de idei.

Cu toate mărturiile celor care au simțit o îmbunătățire miracoloasă

(„Iubirea noastră a început pe vremea consultațiilor de otorinolaringologie“, „Mi-am pierdut timpanul dar am câștigat o avere“, „Soția mea îmi declară că Sonotone o excită“)

eu continui să opun rezistență bobului de fasole: de când am asurzit surâd fără încetare și mă arăt de acord cu totul în toate împrejurările afișând o bunăvoință inalterabilă și emoționantă. Toată lumea mă crede fericit: eu sunt mut. Se crede că sunt un franciscan: dar sunt numai surd.

Și tot ceea ce îmi doresc e să nu mi se întâmple ce i s-a întâmplat tatălui mamei mele când un prieten l-a luat de braț ca să-i facă o lungă confidență iar la urmă l-a întrebat
— Ce părere ai tu António?

la care el, care nu auzise nimic, i-a răspuns celuiilalt ca să-și arate bunăvoința:

— Ce tâmpenie toată asta...

și niciodată nu s-a mai împăcat cu acel prieten care, cu toate că bunicul meu nu a descoperit niciodată cauza, a rupt toate contactele cu el.

Dacă o să mi se întâmple ceva asemănător, atunci voi cumpăra bobul de fasole de la Dona Ilda Capinha și, ca pe vremea experiențelor de biologie din liceu, voi aștepta ca el să încolțească în urechea mea cu frunzulițe sonore. Sau am să scot din sertarul de la comodă teribila mașinărie acustică, am să-mi cumpăr o vestă de in, am să mă întorc la Nelas, o să-mi vâr degetul în borcanul cu Bryllcream

(care servește la fel de bine și la dat pe păr și la uns pe pâine)

și am să spun să mi se aducă de la tren la ora prânzului știrile din 1950.

Înotătorul olimpic și Migdala

În adolescența mea, când îmi petreceam verile la piscina de la Plaja Merilor, lumea era dependentă de două figuri tutelare, una care își impunea supremația pe timpul zilei, alta pe timpul nopții. Ziua aparținea în exclusivitate Înotătorului Olimpic, iar peste noapte puneă stăpânire Pianistul de la Discotecă.

Înotătorul Olimpic purta pe cap o pălărie de panama, avea un fluier petrecut după gât și șlapi de gumă, din cei pe care îi încalți între degetul mare și degetul următor de la picior exact ca în benzile desenate cu Olivas Sul, și mărsăluia tot timpul în jurul piscinei, cu pași de brigadier, împărțind în dreapta și în stânga tot felul de indicații despre stilul crawl pentru cei care se înecau. De altfel, purta ochelari de soare cu oglindă, umerii lui începeau să se cam lase ca plastilina ce se înmoaie, se știa că scrisese o carte, pusă în vânzare la ghișeul de unde se închiriau chiloți de baie cu imitație de piele de tigru, carte cu titlul definitiv și impozant: *A ști să înoți e la fel de important și de util ca a ști să scrii și să citești*. Primul capitol se intitula: „Camões, cel dintâi campion portughez de natație”¹, iar această latură intelectuală a Înotătorului Olimpic îmi inspira o nelimitată

---

1 Aluzie la legenda care afirmă că, în timpul unui naufragiu, la întoarcerea din Macao, Camões și-ar fi salvat înotând propriul său poem epic, *Lusiadele*.

admirație: la urma urmei, aveam de-a face cu cineva care asocia săritura de pe trambulină cu decasilabul, meditănd la sonete în vreme ce elevii lui se zbăteau în apă țipând după ajutor până la gâlgâitul ultimei guri de aer din plămâni.

La căderea serii Înotătorul Olimpic îi ceda locul Pianistului de la Discotecă care umplea pur și simplu de oameni spațiul de la *Concha*, un paradis cu umbre și lumini trecute prin sită aflat deasupra piscinei, de unde se auzeau jelanii pline de pasiune sub formă de bolero.

Cum nu aveam vârsta să fiu admis în sanctuarul melodiilor slow rămâneam afară, așezat pe o treaptă, și mă îmbibam cu melodiile acestor dorințe confuze, în vreme ce Pianistul de la Discotecă suspina în microfon

*O dulcea mea iubită
Trupul tău cel de zână
Cum mă ațâță și mă alină
E ca o amandă prăjită.*

Spre deosebire de Înotătorul Olimpic, Pianistul de la Discotecă era durduliu și purta ochelari fără oglindă, nu avea fluier petrecut după gât și nu părea deloc interesat de importanța și de utilitatea cunoștințelor nautice; își țuguia buzele spre microfon, începea să clipească din gene și anunța într-un murmur de extaz:

*O dulcea mea iubită
Trupul tău cel de zână
Cum mă ațâță și mă alină
E ca o amandă prăjită.*

Amanda prăjită trebuie că era nevastă-sa, o spanioloaică parcă din fotografiile cu Cara Alegre care în acea perioadă reprezenta în ochii mei

(iar între noi trebuie să spun că încă mai reprezintă nițeluș)

idealul frumuseții feminine. Când, pe la ora unu după prânz, Amanda cea prăjită apărea la marginea piscinei, blondă, voluptuoasă, inaccesibilă, lentă ca un dric de procesiune, cu enormii ei cercei argintii, simțeam cum mi se umflă oasele de pasiune. Timpul părea că se oprește, cei care săreau de la trambulina de șapte metri încremeneau în aer, un freamăt de dorință îi scutura pe înotătorii năuciți, și numai Înotătorul Olimpic, indiferent, continua să sufle din fluier în direcția învățăceilor săi înecați, brusc simțindu-se capabili să pășească pe apă. A fost pentru mine o mare surpriză când am aflat că Amanda prăjită și Înotătorul Olimpic au dispărut până la urmă în mod scandalos de la piscină și s-au dus să înoate crawl, în doi, la un hotel undeva prin nordul țării. Eu personal m-am simțit la fel de trădat ca Pianistul de la Discotecă. Și am început să cânt singur acasă, fără acompaniament, cu o lingură ținută dinaintea buzelor pe post de microfon

*O dulcea mea iubită
Trupul tău cel de zână
Cum mă atâță și mă alină
E ca o amandă prăjită.*

Sperând că una dintre fotografiile cu Cara Alegre iese din revistă și mă ia de mână, după care facem împreună o călătorie de optzeci de lumi în fundul patului unde eu, noapte de noapte, suspinam după Amanda mea cea prăjită pedalând singuratic prin așternut.

Marele Barrigana

Iată că se împlinesc patruzeci de ani de când, plin de entuziasm, de admirație și dăruire, i-am văzut jucând pe aproape toți portarii de fotbal portughezi, începând cu inegalabilul Azevedo, acest Hercule de Barreiro, până la José Pereira, Pasărea Albastră

(despre care am păstrat luni la rând o prețioasă biografie ilustrată cu numeroase fotografii, una dintre ele înfățișându-l pe un domn mărunțel și mirat lângă o locomotivă, dedesubt având această impresionantă explicație „Tatăl său, Amadeo Pereira, în exercițiul funcțiunii ca paznic al tunelului de la Rossio“)

I-am văzut pe gigantul Ernesto, de la Atlético, teroarea atacanților de pe aripi, l-am văzut pe Abraham, de la Olhanense, al cărui nume magic avea pentru mine apocaliptice rezonanțe de catehism, l-am văzut pe Cesário, de la Sporting Braga, în seara lui glorioasă pe peluza de la Benfica, unde a respins toate atacurile lui Palmeiro, Arsénio, Águas, Rogério și Rosário, l-am văzut pe Capela, de la Académica, și pe Sebastião, blondul Nero de la Estoril Praia, celebru pentru zborurile lui acrobatice, am văzut întreg stadionul Francisco Lázaro subjugat de fantasticul Aníbal, cu chica lui țepănă de briantină, despre care unchiul meu João Maria exclama „Nu-l întrece nimeni, poate numai cel din războaiele punico“, l-am văzut pe capriciosul Carlos Gomes dând cu picioarele în fotografi înainte să fie

transferat în Spania, de unde îl amenința pe președintele clubului, când nu era plătit, cu înțeleapta frază „*No hay dinero no hay portero*”¹, l-am însoțit cu întreaga mea afecțiune pe Vital, de la Lusitano la Évora, el care trasa cu un aer meditativ o mică brazdă pe peluză cu călcâiul de la gheață ca să repereze astfel centrul golurilor sale. Cu toate acestea, spre marele meu necaz și spre marea mea frustrare, nu am asistat niciodată la un meci cu idolul meu, Frederico Barrigana numit și Mână de Fier, „keeper” la Fotbal Club din Porto. Intuind eu că trebuie să compensez un atât de mare ghinion, decupam din ziare, extaziat, imagini care-l arătau zburând pur și simplu asupra unui atacant și înfigându-și în părțile lui laterale un genunchi descurajator (de ce părți când e vorba de un întreg?)

că îngheța impetuositatea asasină a adversarului; îi admiram calviția dar și cascheta ce o acoperea cu o exactitudine de capsulă; colecționeam interviurile cu el

(un exemplu din declarațiile lui profetice: Băieții de la Elvas trebuie să joace totul pentru totul)

și ascultam cu gura căscată, lângă aparatul de radio al tatălui meu, cu palma făcută pâlnie la ureche, discursul lui Artur Agostinho care, în fiecare duminică la ora trei după-amiază povestea, pe un ton epic, isprăvile de bravură ale marelui Frederico Barrigana pe un stadion arhiplin. Dacă la doisprezece ani nu mi-aș fi dorit cu atâta pasiune să devin scriitor, aș fi vrut să fiu Mână de Fier. Numai că, evident, eram destul de conștient de limitele mele ca să înțeleg că nu devine oricine marele Frederico Barrigana: așa ceva e un dar divin, absolut perfect cum numai el era, și îl ai de la bun început sau nu-l ai.

Durerea de a nu fi putut să asist niciodată la un meci cu marele Frederico Barrigana m-a însoțit de-a lungul întregii mele vieți, punctată cu periodice accese de melancolie

---

¹ *N-ai biștari n-ai portar*, în span., în orig.

care mă făceau să-i privesc aproape cu nepăsare sau ridicând din umeri pe toți ceilalți portari de fotbal, portughezi sau străini, pe care mi-i prezenta Estádio da Luz¹: era sindromul Barrigana

(entitate nosologică pe care încă sper să o pot introduce într-o zi în cărțile de medicină)

care îmi măcina creierul: Mână de Fier devenise metrul meu etalon ideal, inaccesibil, turnat în platină sclipitoare precum cel din biroul de măsuri și greutate

(cine dorește detalii nu are decât să se uite la fotografiile din manualul de fizică din anul al treilea de liceu)

care etalona tot ce exista, că era vorba de oameni politici, de poeți, de viceregi sau de sculptori.

În 1973 în regiunea Baixa do Cassanje din Angola a vrut Dumnezeu cel mărinimos să se împlinească visurile mele așa că rugăciunile mele și-au primit rezultatul. La frontiera cu Congo, între două drame de război care nu își au locul să fie evocate aici, treceam eu din întâmplare pe terenul de fotbal Ferroviário de la Melanje, când deodată am remarcat un bărbat între două vârste, chel și cam corpulent, îmbrăcat într-un trening, care șuta cu mingea spre o poartă apărată de un mulatru cu o cărare croită ai zice cu cuțitul prin peria de pe cap, iar în spatele plasei era un grup de negrișori care aplaudau de mama focului și urlau:

— Trage-i tare Barrigana

— Umflă-l Barrigana

— Omoară-l Barrigana

m-am apropiat, mai întâi incredul, apoi extaziat; era El. Pe terenul ăla pierdut în fundul Africii, între baobabi și manghieri de care atârnau lilieci, Mână de Fier cu un fluier petrecut după gât îi învăța să joace fotbal pe niște țânci de mahala, îmboldit de un spirit misionar și de un devotament

---

1 Stadionul luminii, celebrul centru sportiv din Benfica.

pedagogic care mă minunară și emoționară. La fiecare șut al geniului, puștii începeau să zbiere

— Arde-i-o Barrigana

cu o familiaritate care până la urmă îl irită pe idolul meu. Nimeni, în opinia lui dar și după a mea părere, fie el șef de stat, mareșal, Papa sau dentist, nu avea dreptul să i se adreseze cu tu divinului Frederico Barrigana. Pe drept cuvânt indignat de un așa ultraj, Mână de Fier se opri cu un gest de patrician în timp ce mulatrul cu cărare croită ai zice cu cuțitul prin peria din cap înțepeni în poziție de dreptși, docil, după care, ridicând degetul arătător în aer, se îndreptă spre țâncii din spatele plasei încremeniți și ei de respect și le dădu ordin, cu vocea teribilă de la Judecata de apoi, să-și înghită limba și să învețe respectul și politețea pe care le datorăm acelor puțini zei rareori trimiși nouă din mila lui Jupiter numai cât să ne justifice propria noastră existență, adică unii conchistadori, sfinți, geometri sau inspectori de impozite.

— Barrigana tutuirea, asta nu se admite. Numai la pluralul de politețe: Senhor Barrigana.

Niciodată nu l-am admirat mai mult ca în acea zi.

Amintiri din casa galbenă

Cum părinții mei aveau idei clare și de neclintit când era vorba de educația copiilor lor, m-au trimis să fac ciclul primar la școala Domnului André, de pe bulevardul Gomes Pereira, pe vremea când fabrica Simões încă mai era în activitate și clubul Benfica se afla pe locul unde vedem acum primăria

(iar eu mă miram că un club sportiv se reducea la două săli întunecate unde mai mulți domni în vârstă, tușind fără întrerupere, fumau țigări pe care și le răsuceau singuri și jucau cărți și biliard)

unde doamnele în capoate și cu bigudiurile pe cap conversau de la ferestre plângându-se de reumatismele soților.

Școala Domnului André se alcătua din patru elemente fundamentale care erau, în ordine descrescândă ca importanță, Domnul André el însuși, Soția, Mama Soției, și câinele pe care-l aveau tustrei. Câinele Pirat, poreclit așa într-unul din acele momente de umor în care Domnul André se dovedea a fi destul de fertil, avea un colier roșu garnisit cu un clopoțel care nu se auzea

(la ce servește un clopoțel mut era deja un mare mister pentru mine)

el nici nu lătra (mut cum era asemeni clopoțelului) își plimba printre răsadurile cu flori o melancolie cronică, iar pe lângă faptul că era obez și urât, avea înfățișarea unui student salariat sau pe cea a unui delegat sindical, ceea ce nu

e foarte diferit. Mama Soției, pe care de asemenea nu am auzit-o niciodată scoțând vreun sunet

(nu vă pierdeți cu firea, sosesc ele și zgomotele)

Își petrecea anul școlar croșetând într-un scăunel cu rotile sub un măr, iar rolul ei era să-mi îngăduie mie să visez că dacă ea ar fi murit școala s-ar fi închis pentru o săptămână. Doar că, din nefericire, în toată această perioadă nu a murit, chiar dacă își făcuse apariția o mică bronșită a cărei evoluție eu o pândeam vigilent și plin de speranță, iar azi sunt gata să pun pariu că ea continuă să croșeteze, în cine știe ce școală de la periferie și să sufere de o bronșită indecisă, spre marele necaz al elevilor. Doamna, fiica acestei perverse broaște țestoase centenare, soția Domnului André, avea o mică verolă

(o nenorocire nu sosește niciodată singură)

preda la clasa întâi și la clasa a doua și nu mă lua niciodată în seamă: fie și pentru atâta, mă gândeam eu, își merita și soțul și bubele. Domnul André se ocupa de clasa a treia și de a patra, era chel, ne distribuia din abundență și metodic scatoalce, lovituri cu rigla și cu piciorul și ne vâra în cap, pocnindu-ne de obicei în scăfârlie, vârfurile muntoase din lanțul galico-durrian, rețeaua hidrologică de la Beira Baixa și fluviile din Mozambic. De exemplu: Peneda (scatoalcă), Suajo (scatoalcă), Larouco (scatoalcă), Gerês (scatoalcă), și așa mai departe

(„așa mai departe“ era una dintre expresiile lui favorite) cum ai bate cuie cu ciocanul în perete.

Lecțiile acestui pedagog începeau cu un ritual neschimbat. Domnul André intra, noi ne ridicam în picioare, Domnul André se așeza, noi ne așezam, Domnul André începea să-și smulgă perii din nări, noi nu

(Domnul André era creatura cu cei mai mulți peri în nas din câte pot fi imaginate, iar eu îmi închipuiam că sub craniul lui, în loc de creier, se afla un fel de gazon ce continua să crească)

iar după ce termina recoltatul boabelor din nas pe care le arunca cu dispreț pe podea, frecându-și degetul arătător de cel mare, îi poruncea lui Nicolau

(Nicolau era roșcat: există totdeauna un roșcat într-o clasă)

căutând mărunțiș prin buzunare: Nicolau, du-te și cum-pără-mi un pachet de Três Vintes. Nicolau pleca trap-fuguța și scăpa să mai recite numele insulelor Azore, toată clasa era străbătută de un freamăt de gelozie, dar așa se mai îm-blânzea și soarta acestui Nicolau, căruia noi îi administram lovituri în tibie pe dedesubt în timpul mesei de prânz, iar în vreme ce-l aștepta pe mai înainte numitul Nicolau să-i aducă porția de cancer, Domnul André îl chema pe Vasconcelos la tablă și-i aplica o scatoalcă înainte chiar ca respectivul să înceapă să răspundă la lecție întrucât, așa cum ne explica în subtilul său stil de a aborda lucrurile frontal, era cea mai bună metodă de a câștiga timp, știut fiind că Vasconcelos nu învăța niciodată. Adevărul e că nu am aflat dacă Vasconcelos studia sau nu studia niciodată căci Vasconcelos niciodată nu reușea să deschidă gura: de îndată ce intra în raza de acțiune a Domnului André fruntea lui se și izbea de tablă. Iar tabla tremura, Vasconcelos lua un șut suplimentar în spate, căci creta cădea pe jos, iar după Vasconcelos îi venea rândul lui Norberto, iar după Norberto, lui Nelito, care era fiul vânzătoarei de legume și mai târziu a devenit celebru, sub numele „Nelo Twist“, rival cu marele Victor Gomes și cu „Zeca Rock“, exponenți în care abundă muzica noastră. După ce țâșneau câțiva litri de sânge pe pereți și se ajungea pe la vreo douăsprezece picioare rupte ce zăceau și gemeau printre bănci, Domnul André se mai calma. Iar apoi ne anunța cu un surâs ce nu prevestea nimic bun

— Așadar, întrucât azi e duminică...

iar muribunzii se grăbeau să îl corecteze, cu ultimele resturi de energie rămase în gură

— Nu Domnule André e luni...

surâsul se transforma rapid în grimasă, iar Domnul André se indigna

— A zilele săptămânii le cunoașteți nemernicilor

și lua de la capăt masacrul, furios că astfel de inutile cunoștințe se substituiau primejdios în capul nostru, din propria noastră încăpățănare, afluenților de pe partea stângă a lui Duro.

Părinții mei, care nu admirau ușor pe oricine, considerau că Domnul André este un excelent educator: în general, după ce mă trezeam cu câte un braț rupt, mă mai cumințeam și eu, iar când aveam cu un dinte mai puțin mâncam și mai puțină carne. Mai lipsea puțin ca părinții mei să pună în salon într-un cadru de faianță fotografia acestui Passos Manuel¹ de mahala, un Passos Manuel pe care l-am întâlnit cu mulți ani mai târziu pe Rua dos Areiros și care, imediat recunoscându-mă, m-a salutat cu o afabilitate surprinzătoare

— Bună ziua domnule doctor

iar eu, luat prin surprindere, i-am răspuns începând să enumăr orașele din Angola, și când i-am povestit mamei mele acest episod, ea, care este lucidul autor al zilelor mele, mi-a răspuns:

— Bietul de el se pare că are o boală oribilă. Așa se întâmplă totdeauna cu cei mai buni. Iar tu cel puțin îți aduci aminte numele orașelor din Angola. Învățătorul tău era un sfânt.

Până în ziua de azi mă gândesc la asta. Uneori cred că și Hitler a fost, prin binele pe care l-a făcut evreilor, un fel de Mesia pe care ei îl așteptau. Problema e doar că ingratitudea oamenilor nu are limite.

---

1 Aluzie la ministrul educației naționale din timpul dictaturii lui Salazar.

Sărăntocii

În familia mea animalele domestice nu erau nici câinii nici pisicile nici păsările. În familia mea animalele domestice erau sărăntocii. Fiecare dintre mătușile mele avea săracul ei personal și intransmisibil, care venea la bunicii mei o dată pe săptămână să-și primească în schimbul unui surâs recunoscător rația lui de haine și de mâncare.

Săracii, în afara faptului că erau eminemente săraci (de preferință desculți ca să poată fi astfel încălțați de proprietarii lor, de preferință în zdrențe ca să poate fi îmbrăcați cu cămăși vechi care în acest fel scăpau și de soarta lor naturală de a deveni cârpe de șters pe jos, de preferință bolnavi ca să poată primi un tub de aspirine)

trebuiau să facă dovadă și de alte caracteristici indispensabile: să meargă la slujbele de la biserică, să-și boteze copiii, să nu fie beți și mai cu seamă să rămână cât mai fideli posibil mătușilor cărora le aparțineau. Încă mai am dinaintea ochilor un bărbat cu zdrențe somptuoase, semănând cu Tolstoi inclusiv prin barba lui impozantă, răspunzându-i pe un ton mândru și ofensat unei verișoare distrase care insista să-i ofere un pulover pe care nimeni nu-l mai dorea

— Eu nu sunt săracul dumneavoastră, eu sunt săracul domnișoarei Teresinha.

Pluralul de la sărac nu era săraci. Pluralul de la sărac era oamenii ăia. De Crăciun și de Paști mătușile mele se adunau în bandă înarmate cu bucăți uriașe de tort, cu săculețe

de drajeuri și alte delicatese de aceeași natură, și se îndreptau pioase spre locul unde locuiau animalele lor domestice, adică un cartier de dughene de lemn în Benfica la periferie, care se numea Pedralvas, nu departe de Drumul Militar, ca să distribuie cu mărinimia unor regi magi șosete de lână, chiloți, sandale ce nu se potriveau pe piciorul nimănui, imagini cu Nossa Senhora de Fátima și alte minunății de aceeași speță. Săracii ieșeau din barăcile lor încântați și recunoscători, dar mătușile mele mă preveneau imediat îndepărtându-i cu dosul palmei

— Nu sta prea aproape fiindcă oamenii ăștia au purici.

Cu această ocazie, și numai cu această ocazie, era îngăduit să li se ofere bani săracilor, milă totdeauna considerată periculoasă fiindcă risca să fie cheltuită

(— Săracii ăia bieții nu au noțiunea banului)

în chip necuviincios și iresponsabil. Săracului mătușii mele Carlota, de exemplu, i s-a interzis frecventarea casei bunicilor mei, fiindcă atunci când ea i-a depus zece centavos în căușul palmei, recomandându-i cu simț matern și grijulie față de sănătatea animalului ei domestic

— Iar acum încearcă să nu cheltuiești totul pe vin
îndrăznețul i-a răspuns obraznic

— Nu stimată doamnă am să-mi cumpăr o mașină Alfa Romeo.

Copiii săracilor se defineau prin faptul că nu mergeau la școală, erau slăbuți și mureau pe capete. Când am întrebat care era cauza acestor insolite caracteristici, mi s-a răspuns cu o ridicare din umeri

— Ce vrei tinere ăștia așa sunt

iar eu am înțeles că a fi sărac era un soi de vocație, mai mult decât un destin, cum e când ai talent să joci bridge sau să cânti la pian.

Peste dragostea față de săraci prezidau două persoane în altarul buniciei mele, una de teracotă, iar cealaltă în fotografie, adică abatele Cruz și micuța Sãozinha, iar amândoi

purcedeau la acte caritabile aflându-se sub un crucifix de acaju. Abatele Cruz era o figură descărnată, în sutană, iar Sãozinha o tânără acoperită de medalii, cu surâsul atrăgător al actrițelor de cinema de pe tabletele de chewing-gum, iar despre ea mi s-a povestit că își dăruise în mod exemplar viața lui Dumnezeu pentru sănătatea părinților ei. Imediat ce actrița și-a dat duhul, tatăl ei s-a înzdrăvenit iar eu, de îndată ce am aflat de acest miracol, am început să tremur de teamă la ideea că mama mea, abia respirând, ar putea să-mi dea ordinul

— E timpul să-ți oferi viața pentru mine m-am săturat să-mi suflu nasul

și să fiu trimis drept la cimitir numai ca să o scutesc să mai bea ceai cu lămâie.

În mintea mea abatele Cruz și micuța Sãozinha erau căsătoriți, cu atât mai mult cu cât în gazeta la care era abonată familia mea, *Almanahul Sãozinhei*, erau relatate tot felul de miracole ale celor doi asociați, ce se traduceau de obicei prin cure medicale speciale pentru paralitici și bilete de loterie câștigătoare, miracole însoțite cât se poate de incredibil de arome îmbietoare de tămâie.

Atâția săraci, atâtea nenumărate Sãozinhas și atâtea mirosuri mă scoteau din sărite. Și cred că pe vremea aceea am început să privesc, cu o emoție crescândă, o gravură prăfuită aruncată în pod înfățișând o veselă mulțime de săraci în jurul unei ghilotine care-i scurta pe regi de capete.

Existența lui Dumnezeu

Existența lui Dumnezeu mie nu trebuie să-mi fie dovedită cum încerca un preot ieri la televizor agitându-și stiloul, serios, acuzator, definitiv. Nu am nevoie să-mi fie dovedită fiindcă eu îl cunosc pe Dumnezeu de când m-am născut, chiar înainte să merg la catehism, înainte să fi urmat cursurile de morală la liceu, înainte să fi intrat copil în corul bisericii. De atunci până azi el s-a mai schimbat puțin, căci Dumnezeu cel din copilăria mea era un om în vârstă, de aproximativ șaiszeci de ani, cu o barbă lungă și păr la fel de lung, cum în epoca în care mi-erau prezentați mai arătau doar Walt Whitman și D. João.

D. João

(vorbesc despre el într-un roman)

rătăcea prin ploaie pe străzile din Nelas, în zona Beira Alta, îmbrăcat în zdrențe și sprijinindu-se într-o cârjă, proclamând că el era împăratul tuturor regatelor din această lume, ceea ce mi se părea absolut natural dat fiind faptul că el crease Universul. Trăim acum alte vremuri, și în afară de Walt Whitman sau de D. João, poți vedea nenumărați oameni care seamănă cu Dumnezeu prin cârciumile artiștilor

(Gide se mira mereu că există mai mulți artiști decât opere de artă)

din Beira Alta, de obicei însoțiți de femei dintre cele mai urâte. Ei publică versuri pe cheltuială proprie și arată că nu știu să piardă imediat după ce beau al doilea pahar.

Dumnezeu cel din copilăria mea nu frecventa cârciumile și nici nu scria versuri: locuia într-un enorm hangar căruia în mod obișnuit i se spunea biserică, în contencios cu societatea de electricitate E.D.P., căci acolo nu se vedea nicio dată lumină electrică, abia câteva lumânări a căror flacără înclinată tremura în direcția paravanelor. Unul dintre primele lucruri ce mi-au fost explicate era că Dumnezeu îi iubea pe săraci iar ei imediat ce mureau zburau ca săgeata spre cer, dar asta nu-l împiedica să nu-i prea pese de ei cât trăiau din moment ce nu le da mare lucru: iar săracii îngenuncheau pe dalele de piatră sau, dacă aveau noroc, pe băncile de lemn care le amorțeau oasele, în vreme ce bogătanii, condamnați să aibă parte după ultima lor suflare de o serie de arsuri de gradul doi pe grătarul barbecue din Purgatoriu, aveau scaune matlasate iar spetezele acestora erau împodobite cu plăcuțe ce indicau numele proprietarului. Chiar dacă bogății urmau să aibă parte de tot soiul de suferințe în rotiseria ce preceda Paradisul, eu nu am înțeles nicio dată foarte bine această segregatie socială pe care șeful ministerului lui Dumnezeu, priorul, o sporea și mai tare instituind duminica o slujbă la ora șapte dimineața pentru servitoare și o alta la amiază pentru patroni. Îmi imaginez că la slujba pentru servitoare se vorbea de minunățiile care le așteptau în cer și pe care eu mi le imagineam cu o abundență de caramelle și cu tot felul de mașini cu pedale, deși îmi aduc aminte că nici una dintre ele nu s-a arătat prea entuziastă când le ceream să urce în mașinuța mea ca să facem un tur. Poate ele preferau alt fel de aventuri pe care eu nu le înțelegeam prea bine și în legătură cu care brutarul părea mult mai bine informat decât mine, fiindcă de îndată ce suna la noi ele se repezeau la poartă să-l primească, iar când părinții mei nu erau acasă ele discutau cu el despre Paradis, în fundul grădinii, rugându-mă să plec de acolo dacă mă apropiam, împiedicându-mă astfel

să cunosc mai îndeaproape deliciile pe care Dumnezeu le rezerva lor.

Mie de la bun început mi s-a spus că Dumnezeu de-testa mai cu seamă trei lucruri, tustrele conducând spre Infern din pricina gravităţii lor de neiertat: să nu termini de mâncat supa, să le necăjeşti pe mătuşi şi să îi spui cuvinte urâte bucătăresei. Cum şoferul nu risca nici o sancţiune pentru nici unul dintre păcatele lui

(deşi mânca mărăneste, făcea tot felul de măscări dinaintea fetelor de la bucătărie şi în loc să îi spună cuvinte urâte bucătăresei îşi petrecea deseori mâna linguşitoare peste bombeurile ei de la spate)

chiar în ciuda faptului că nu era bogat, eu l-am invidiat ani la rândul pentru bomboanele de mentă Heller cu care probabil urma să se delecteze, în vreme ce eu urma să pătimesc deasupra unui grătar înfipt într-o broşă pe care nişte creaturi cu copite despicate o roteau, transformat în puiul prăjit de la braseria Prego de Oiro, în vreme ce fraţii mei era învârtiţi deasupra grătarelor de alături pentru că spărseseră un geam la salon jucând fotbal, ceea ce figura la punctul patru pe lista păcatelor prezentată nouă cu deosebită importanţă, cu priviri întunecate şi cu degetul arătător ridicat în semn de avertisment. De altfel, tocmai de aceea adulţii nu păcătuiau, fiindcă ei nu spărgeau geamuri, se spălau pe mâini înainte de a trece la masă

(Dumnezeu adora persoanele care se spălau pe mâini înainte de a trece la masă)

şi mergeau la biserică ducând în mână cărţi foarte groase pline cu imagini pioase şi fotografii ale bunicilor şi străbunicilor având deasupra lor câte o cruce. Servitoarele aveau numai mici carneţele fără fotografii în interior

(căci săracii nu au buni)

cu mătânii de sticlă în locul biluţelor din fildeş, iar eu cred că la sfârşit când se strângeau banii ele nu dădeau cei

cinci escudos ce le fuseseră înmânați în acest scop, preferând să-i delapideze mai târziu plătindu-și oranjade la balul de la Fotbal Benfica unde în opinia bunicii mele se afla anticamera Infernului. Singura servitoare care nu a vrut niciodată să se ducă la balul de la Fotbal Benfica murise deja, sta în ceruri și se numea Santa Zita

(nici nu-i trecuse prin cap nebunia să se numească Ana, Teresa sau Isabel)

Însă, în ciuda virtuții de care a dat dovadă, eu nu prea cred că dacă ar fi intrat în casă ar fi fost lăsată să ia loc cu noi la masă. Cel mai firesc ar fi fost să i se acorde statutul intermediar al croitoreselor care mâncau în camera de croitorie pe un platou pus pe mașina lor de cusut Singer. Destin pe care ele îl împărțeau, de altfel, cu toată curtea divină, cu excepția Sfintei Fecioare care probabil că știa să se servească de furculiță și de cuțit, ceea ce mă făcea să cred că Paradisul era un fel de Casă a poporului plină de grădinari și servitoare, toți cu câte o scobitoare în gură și stând cu coatele pe fața de masă, și niciodată nu am reușit să înțeleg din ce pricină familia mea dorea ca eu să devin membru în acea tagmă de preafericți. Iar culmea culmilor ar fi fost că atunci când eu aș fi sosit acolo ei demult vor fi făcut să dispară și prăjiturile și bomboanele Heller în pungile de plastic pe care săracii le poartă totdeauna cu ei la mesele de la nunți ca să se bucure după aceea de ele în tihnă la ei acasă ascultând la radio buletinul de știri. Poate că familia mea credea că mă voi simți în largul meu printre milieuri, fotografii de pompieri și jucării Bambi colorate, și că mi-ar fi plăcut să mă numesc Edgar. Nu e deloc adevărat, ca dovadă că pateurile servite la adunările de la Compania Indiilor nu m-au pasionat niciodată cu adevărat iar fetele cu care eram obligat să mă joc s-au transformat în niște casnice dezgustătoare. Așa că astăzi, între Cer și Infern, ezit să aleg. Încep să cred că soluția este să nu cazi în greșeala de a muri.

Plaja Merilor

Pe la începutul lunii august plecam la Plaja Merilor. Totul semăna cu plecarea în catastrofă a aristocraților ruși după revoluția din 1917: se trăgeau obloanele și perdelele, se strângeau sul covoarele, se acopereau canapelele cu cearșafuri albe, erau date jos tablourile de pe pereți și rămâneau marcate spațiile rectangulare mai albe pe care le ocupaseră iar acum atârnav ele de cârlige, se înfășurau candelabrele, tacâmurile, ceainicele și platourile de argint în hârtie de ziar, casa părea că se lărgește iar zgomotele păreau amplificate ca exploziile unor pași în subsolul nopții, sosea apoi o camionetă, încărcă frigiderul, bagajele și servitoarele care trebuiau să ajungă înaintea noastră în locul exilului de vacanță, iar după-amiază părinții mei își îmbarcau odraslele care își dădeau ghionți pe bancheta din spate să prindă un loc la fereastră, între lacrimi, lovituri de picioare și scâncete, cu excepția celui mai tânăr dintre frații noștri care, în picioare pe banchetă, cu baveta atârându-i la gât și strângând la piept figurina lui Pluto din cauciuc, le făcea tot timpul semne de adio cu mâna, de la Benfica până la Sintra, tuturor mașinilor ce ne urmau.

După ce treceam de Corales devenea imposibil să mai faci cu mâna din cauza ceții; abia se distingeau acoperișurile vilelor și vârfurile vagi ale pinilor ce se topeau în ceața lăptoasă, marea invizibilă scârțâia ca mecanismul ruginit al unui leagăn, iar noi ajungeam, la căderea nopții, dinaintea

unui conac necunoscut și umed, înconjurat de arbori îngrozitor de triști, pe care valurile uitaseră să-i ia cu totul, trebuia să ne culcăm sub cuverturi umede, sub luminile palpitate ale farului care ne răvășea visele, iar în ziua următoare, la nouă dimineața, mama noastră, în halat de baie, ieșea pe bucata de gazon din grădină să observe ceața cu o îngrijorare de amiral, iar apoi spunea

— Se ridică peste o oră

iar noi, copiii, cu căciulițe de pânză pe cap, sufocați sub câte trei pulovere de lână, deghizați în mici urși cum erau îmbrăcați automobiliștii pe la începutul secolului, pășeam dârdâind, în șir indian, ghidați de servitoarea cu nasul vânăt de frig pînă la plaja pe care se vedeau turnulețele țuguiate ale unor vagi cabine, ca niște aisberguri în derivă, iar printre ele copiii-pinguin dintr-o tabără de vacanță, guițând ca niște purceluși ce se agită de teamă, pe care profesorii-de-înot-eschimoși îi prindeau energic ca să-i arunce în apă, în acest climat de auroră boreală, printre blocuri de gheață și schelete de exploratori polari.

Așezați pe plajă și burdușiți de gripă dinaintea lopătelor, a gălețelor de plastic și a formelor pentru prăjituri de nisip inutile, ne recunoșteam unii pe alții după cât de intens tușeam sau strănutam, în vreme ce la Institutul de Salvare a Naufragiaților se îngrămădeau, pe mesele de piatră rezervate înecaților, muribunzii cu pneumonie care aveau pe cap tot căciulițe de pânză ca noi și tot atâtea pulovere.

Pe la unsprezece când muntele sufocat sub masa de ceață gri reușea să scoată la vedere o bucățică de castel, cobora la plajă și mama noastră, se descălța în apropierea unui țăruș unde se înălța deja un morman de sandale, deschidea revista *Paris-Match* și întreba fericită, arătând cu un deget triumfal spre o friză de pe metereze

— N-am zis eu că ceața se ridică?

În timp ce ne distribuia fiecăruia câte un tub de aspirine.

N-am revenit niciodată la Plaja Merilor¹. Unii dintre frații mei

continuă să aprecieze asemenea explorări arctice, și de fiecare dată mă mir că se folosesc de un automobil în loc să recurgă la o sanie trasă de reni ca să traverseze Colares. Presupun că în septembrie ei se hrănesc cu ulei de focă și carne sărată, că le atârnă stalactite de urechi, că își ung meșele cu seu de balenă ca să aibă lumină seara. Iar când îi revăd în octombrie, în continuare în viață, ei mă îmbrățișează cu tot felul de grohăituri strângându-mă puternic cu palmele lor de morsă. Cine vrea poate veni să ne vadă la Crăciunul următor în spectacolul cu ținutul mingii pe vârful nasului la circul Damaia. Pe mine mă recunoașteți ușor: sunt cel care le aruncă din buzunar peștișori la sfârșitul fiecărui număr.

---

1 Afirmație dezmințită chiar în cuprinsul acestui sumar.

Sigur că îți mai amintești de mine

Probabil că m-am schimbat mult: nu mai port centură pentru hernie, nici aparat dentar, nici chiloți scurți, nici tunsoare cu breton. Nu mai am o voce de fetiță la telefon. Nu mai arunc cu pietre în duzi, să cadă frunze pentru viermii mei de mătase care încalecă unii peste alții într-o cutie de pantofi. Mâncarea mea favorită nu mai sunt bucățile de tort cu frișcă. Și au trecut deja veacuri, închipuie-ți, de când nu mi-am mai julit un genunchi.

Probabil că m-am schimbat mult: mi-au apărut peri și bubulițe pe față, am început să mă rad, am făcut armata, am plecat din casa părinților mei, am părăsit cartierul, am găsit un loc de muncă. Nu m-am mai întors niciodată la Amadora. Probabil cafeneaua cu biliard a dat faliment, poate că acum e un video-club în locul merceriei, poate că au fost tăiați platanii din piață, poate că tu ai luat lebedele de ghips care își întindeau gâtul de pe stâlpii porții tale. Am crezut totdeauna, și mă întreb de ce, că tu creșteai lebede de ghips, cu aripi larg deschise și cu pliscul vopsit roșu, cum erau cele de pe stâlpii porții tale. Poate fiindcă îmi plăceau lebedele acelea. Poate fiindcă tu credeai să eu sunt urât și nu mă plăceai. Nu mi-ai răspuns niciodată la scrisori. Nu mi-ai răspuns niciodată la surâsuri. Nu mi-ai mulțumit niciodată pentru frumoasa broscuță pe care ți-am trimis-o prin fratele meu mai mic. Când l-am întrebat — I-ai dat broscuța?

fratele meu mi-a spus că imediat ce și-a desfăcut batista ca să îți arate micuțul animal ai și fugit țipând

— Pleacă de aici cu porcăria asta

deci nu sunt tocmai sigur

(tu știi bine că toată lumea iubește broscuțele, nu-i așa?)

că ți-a plăcut broscuța, nici că ai mângâiat-o sau că ai dus-o apoi în bazin la tine în grădină. Pariez că încă mai e acolo, ascunsă sub o piatră, uitându-se țintă la rufele întinse la uscat pe o sfoară în curtea din fața bucătăriei: rufele bunicii tale, rufele tale, rufele domnului Bernardino care a răspuns la anunțul afișat pe vitrina de la măcelărie iar apoi v-a închiriat o cameră. Fratele meu, dacă poți să-ți închipui până unde se poate ajunge cu bârfele, mă asigură că te-ai măritat cu el, că uneori vă vede venind să vă beți cafeau, ținându-vă de braț, duminica dimineața, la Preciosa dos Pasteís, că aveți un copil roșcovan, iar tu lucrezi la secretariatul de la Ministerul Finanțelor. Clar că e o minciună, n-am crezut nici o clipă, am râs. După câte știu eu nimeni nu poate avea copii la doisprezece ani, nu-i așa? Iar la urma urmelor cum putea să se lase atras domnul Bernardino de o copilă?

Probabil că m-am schimbat mult. Dar sunt sigur că ai să mă recunoști duminică după ce voi lua trenul spre Amadora. Cu toate clădirile acelea noi care s-au construit, căsuța ta cu stratul de dalii trebuie să fi rămas tot acolo, cu sau fără lebede, imediat după platani. Am să mă apropii de grilaj, am să trag de firul de fier al clopotului care scoate un dangăt dogit sub portic, un deget subțire va da ușor la o parte perdeaua, iar întrucât acum nu mai port aparat dentar am să pot pronunța

— Bună ziua Olga

am să pot să te chem, să-mi șterg picioarele pe preșul de la ușa ta, să intru, să mă așez lângă tine cu un pachet de scobitori atârându-mi de degetul mic, pe canapea în fața

televizorului. Căci asta e singura mea dorință: să stau lângă tine pe sofa și să urmăresc o telenovelă.

Când îi explic asta fratelui meu mai tânăr, el râde de mine fără nici o pricină: pentru că tu ai crescut, pentru că tu te-ai măritat, pentru că tu ai un copil, pentru că tu lucrezi la Ministerul de Finanțe, pentru că tu nici măcar nu îți amintești de mine, pentru că eu sunt complet nebun. De ce să-i mai răspund? E clar că tu îți aduci aminte de mine: eram singurul din școală cu un cap de iepure și aparat dentar, și singurul care stătea nemișcat în timpul recreației fiindcă nu puteam alerga din pricina herniei, cu o broscuță pentru tine în buzunar. E clar că îți amintești de mine: era așa de nostimă broscuța, nu-i așa?

Umbre de regi bărboși

Elogiul pe care Gertrude Stein i-l aducea Parisului
(Nu e atât că Parisul dăruiește, ci mai cu seamă că
Parisul nu îți ia)

Îmi revine mereu când mă gândesc la familia mea. Frate mai mare al altor doi frați mai mari, am moștenit prin procură prestigiul străbunicilor pentru care modestia era o formă de eleganță iar discreția sentimentelor pudoarea bunului gust. Focul de artificii al emoțiilor se propaga prin intermediul servitoarelor care șușoteau secrete la bucătărie potrivit principiului fizic al servitoarelor comunicante, făcând schimb de taine pe scara de serviciu.

În perioada escaladei sociale din timpul copilăriei mele, plecând de la cusătoreasa, măritată cu prințul ei consort care se numea pur și simplu soțul cusătoresei, marile efuziuni se dizolvau de obicei într-un fel de tandră îndulgență iar caracterul meschin al unor persoane era perceput ca un defect de fabricație pe care preotul, un fel de foarte îndemânatic mecanic de suflete dotat cu cheia franceză a unui *Ave Maria*, se însărcina să-l repare definitiv în atelierul bisericii. Monarhiști prin tradiție, noi coabitam cu Salazar așa cum o faci cu un administrator relativ competent să asigure prosperitatea dovcicilor, iar accentul lui din provincia Beira le liniștea pe mătușile mele care îl confundau un un seminarist incapabil să știe prețul sulfatului folosit la tratarea viței-de-vie, fapt ce le făcea să-i ierte spiritul rudi-

mentar de individ care nu l-a citit niciodată pe Aldous Huxley dar obișnuiește să își scuipe sâmburii de măslină pe lama cuțitului.

Dacă printr-un hazard al destinului soțul cusătoresei ar fi devenit cumva Președinte al Consiliului de Miniștri, atitudinea lor nu ar fi fost diferită doar că am fi avut cu siguranță o fotografie făcută de domnul Oțet

(fotograful oficial al familiei)

reprezentându-mă pe mine în brațele responsabilului cu viitorul Patriei, pe care logica mătușilor mele o reducea la o simplă afacere domestică de o anvergură nu cu mult mai vastă, cum ai organiza mese de prânz sau cina cu câțiva invitați în plus. Iar ele s-ar fi uitat la părul alb al acestui dictator cu certitudinea lipsită de griji că puterea îmbătrânește dar conservă, spre deosebire de un văr al tatălui meu care, lipsit de responsabilitate colectivă, i-a răspuns unui coleg ce se mira văzându-l mereu neschimbat și egal cu sine însuși:

— Asta e pentru că tu nu dormi cu mine

iar el și-a petrecut ultimele zile din viață într-un fotoliu căci în acest fel cel mai grav lucru ce i se putea întâmpla ar fi fost ca fotoliul să-și rupă un picior.

Imediat ce sosea vara un instinct de păsări migratoare ne făcea să plecăm spre Nelas, unde tatăl meu, îmbrăcat din cap până-n picioare în alb ca pentru o tardivă primă comunie, juca tenis cu englezii de la minele din Urgeiriça, a căror chelie stropită cu pistrui mă făcea să mă gândesc la niște bebeluși uitați vreme de cincizeci de ani în cine știe ce incubatoare la vreo maternitate din Londra. Bunicul meu își citea jurnalul pe balconul din partea ce da spre munte iar eu aveam convingerea că este etern, dat fiind faptul că orologiile de provincie se întorceau în sens contrar, indicând timpul care deja trecuse, ceea ce le îngăduie amintirilor să înflorească fără melancolie, favorizate de înmulțirea ridurilor ferite de disperare și lipsite de austeritate, și ne împinge spre

moarte într-o stare de inocență asemănătoare virginității copiilor cărora copilul Isus încă le mai rezervă promisiunea unei bucurii ascunse într-un vechi șoșon.

În familia mea nu se manifestau nici acele sprâncene încruntate nici acele guri arcuite în accent circumflex ce anunță disperarea unei toamne în care membrii casei fac abuz cu Lexomil și Atarax, pastile așezate, în timp ce toți stau la masă, alături de coșul cu pâine, numai bune să asezonezi cu ele peștele filé, obicei ce poate să devină o bunăstare chimică precursoră a unei treziri din somn cu senzații îngălate; iar noi opuneam o bonomie primăvărată celei mediocrități intransigente pe care o arată frustrații, amare privighetori ce-și descoperă tot felul de talente numai când nu se mai află nimeni în casă. Umbra străbunilor noștri împodobiți cu mustăți ne proteja de insolații și de nerăbdările pasiunii cu dată limită de utilizare marcată pe ambalajul de carton, făcând prezentul mai memorabil decât trecutul, iar bâzâitul aspiratorului rivaliza cu pianul în acele dimineți în care Mozart, care nu băuse nimic în ajun, se trezea devreme. Iar elogiul pe care Gertrude Stein i-l aduce Parisului

(Nu e atât că Parisul dăruiește, ci mai cu seamă că Parisul nu îți ia)

continuă și după treizeci de ani să mă bântuie când mă gândesc la familia mea. Aș putea spune multe lucruri despre ea dar cred că tot ce pot eu să fac mai bine e să garantez că ea a păstrat până la capăt o inimă larg deschisă.

Când inima se închide face un zgomot mult mai mare decât o poartă.

Manual de folosință

La cincizeci de ani, adică atunci când începem să confundăm sănătatea cu virtutea, bunul-simț îmi apare ca un dezgustător regim alimentar fără sare. Până acum mă feream de plaje, căci ele se mărgineau la cremele de soare cu care se ungeau femeile adăpostite sub umbrele de vârsta a treia ce încă nu e și vârsta mea, cu sexagenari veniți să moară pe nisip deziluzionați ca niște cașaloți care și-au pierdut toate speranțele, păziți de soții procupate să-i îndoape cu sendvișuri înfundate de cârnați și cu ziare sportive.

Acum plajele nici nu mă mai interesează fiindcă, de fapt, îmi vine să plec, însă nu de aici ci din ceea ce am fost până acum, adică să nu-mi mai fie teamă că aş putea să cad peste un scaun gol de partea cealaltă a mesei, cu un ghiveci de flori de plastic în locul unuia dintre acele surâsuri procupate de instabilitatea noastră psihică ce ne recomandă o vizită la dentist, luând drept o simplă durere de măsea dezgustul de noi înșine care ne face să mutăm de pe o canapea pe alta acest ciudat reumatism al sufletului pe care portăresele și psihiatrii îl confundă cu tristețea.

Atât de puternic e dorul meu de ducă încât orice vizită la un mall, de unul singur, mi se pare mai penibilă decât o expediție polară: coridoarele comerciale cu tot felul de cutii și baloturi, gata să prăvălească peste mine biscuiți cu ciocolată, cârnați în conserve și iaurturi asortate, duc toate spre o casă de plată în sertarele căreia clămpănește un soi

de menuet de mărunțiș ce face singurătatea mea să devină și mai palidă. E drept, încă mai pot să mă aprovizionez la micile dughene de cartier, cele care prelungesc prezența provinciei în oraș cu mirosurile dulci-acrișoare ale mustăților patroanei și cu lădoaiile prin depozitele din spate unde îmi redescopăr copilăria, uitată undeva printre graniturile unei Beira pierdute.

Aș vrea să trăiesc ca un student lipsit de familie, într-o Lisabona înghesuită între bulevardul Almirante Reis și strada Pascoal de Melo, și să mă confund cu una din fetele ce stau cu privirile adânc plonjate într-o carte ținându-și capul între cele două mâini. Așa n-aș mai avea aspectul acesta de domn hidos din categoria celor care hibernează toată ziua și nu dorm noaptea, ci aș părea un adolescent cu păr alb care, singur în casă, intră treptat în atmosfera de aventură ce veselește existența bărbaților atunci când ei se apucă să facă ceea ce numim roboteală de femei.

Poate că la gara Santa Apolónia, în afara trenurilor ce sosesc, eu aș putea să găsesc chiar și unele trenuri ce pleacă, iar atunci, de îndată ce voi fi plecat, localitatea Tomar, de exemplu, ar continua să-mi ofere perspectiva unui viitor pe care m-am încăpățânat să-l construiesc, sigur însă că redus la proporțiile unui prezent scheletic pe care romanele nu reușesc să-l ilumineze decât cu pâlpâirile unor candelă de spital, cu feștilele lor îmbibate de ulei, palid soare al bolnavilor ce nici nu încălzește nici nu exaltă.

Drama mea vine din faptul că am lăsat să curgă prea multă vreme până să înțeleg că adevăratele fantome sunt oamenii vii și să descopăr, în oglinda mea matinală, un chip asemănător celor din fotografiile mele, însă care mă întrebă ce anume mă temeam eu să-i dăruiesc. Poate că acum, de sub pasta de ras, el îi răspunde surâsului meu cu un surâs al lui, și ar putea să dispară din oglindă dacă eu aș pleca, mai tânăr decât ridurile pe care eu i le descopăr, riduri la fel de incompreensibile și definitive ca o rețetă

medicală, pe care farmaciștii indică pastile și siropuri cu indiferența celor care schimbă escudos pe devize străine în funcție de o misterioasă rată de schimb valutar.

Sigur că există și trenuri ce pleacă, chiar dacă e vorba numai de trenurile ce ruginesc nemișcate și abandonate pe șine, năpădite de ierburi și cerșetori. M-aș așeza într-un colț acolo, printre bețivii zdrențăroși, iar apoi aș coborî la Lisabona odată cu primele felinare ce se aprind seara.

Dacă aș avea puțin noroc mi-aș regăsi chipul așteptându-mă în oglindă. Iar dacă nu, tot nu mi-aș pierde speranța: aș putea să-l recuperez din strălucirea unei vitrine și ne-am întoarce împreună acasă la mine să cinăm față-n față, fără ranchiune și remușcări, dând dracului regimul bunului-simț care ne-a lipsit de seva zilelor și fără să avem nevoie de un ghiveci cu flori de plastic ca să ne apere de singurătate.

Edgar, iubirea mea

Eu te implor Edgar să nu mă lași așa, ce se întâmplă cu noi, de ce nu mi-ai telefonat? Te-am așteptat aici ca o idioată, nici măcar nu m-am dus la coafor de teamă că vei suna între timp, am fumat opt Mores una după alta, mi-a amețit capul de atâtea țigări, am întrebat deja la deranjamente de nu cumva e vreo problemă cu numărul meu dar nu era, am încercat să-mi schimb gândurile dându-mi cu lac pe unghiile de la picioare și am mânjit peste tot, pe călcâie, pe mochetă, chiar și pe speteaza scaunului, tu nu te-ai dus la muncă, nu te-ai dus nici la cafenea, nici la club, ce se întâmplă Edgar? nu e drept, asta nu-ți seamănă, nu mă lăsa așa, îmi bat capul degeaba să înțeleg ceva, ieri încă veniseși aici la cină, încă mă felicitai pentru mâncarea de anghile, chiar ieri, pe canapeaua asta, ți-aduci aminte?

— Îmi place de tine zâna mea

chiar ieri, pe sofa, din una în alta, în vreme ce eu gustam din paharul de lichior iar tu începeai să tragi de cio-
rapii mei colanți

— Dudușca mea dulce și scumpă

în timp ce eu îți tot arătam paharul

— Fii atent că se pătează pernele Edgar și sunt noi-nouțe iar tu în genunchi și cu părul răvășit, cu cravată strâmbă, din una în alta

— În loc să-mi vorbești de pete mai bine ajută-mă să deschid încheietoarea de la sutienul tău care s-a blocat și

nu pot să fac nimic cu degetele dacă nu vrei să chem un lăcătuș

și evident că acea încuietore nu era blocată, Edgar, era doar o problemă de tact, ceva care ține de calm, iar tu mă priveai în timp ce-ți defăceai cureaua, dar te și încurcaseși în șireturile de la pantofi

— Stai așa Deolinda că vin la tine fuga fuga

dar eu nici nu mă mișcam, numai că tu îmi amorteai piciorul cu cotul, iar apoi

— Iubirea mea ridică-ți puțin brațul că mă deranjează de la fereastră se vedea aproape tot Laranjeiro căci apartamentul meu e sus la înălțime, Laranjeiro, și Cova da Piedade, Almada, îmi mai rămân doar șase luni și apartamentul de două camere va fi achitat în întregime, iar eu mă gândeam că, dacă tu vrei, am putea să locuim după aceea împreună, să ne luăm un câine și să fim fericiți, dar tu păreai înlemnit, foarte încurcat și cu privirile coborâte

— Cred că sunt obosit Deolinda din cauza serii prelungite petrecute la birou

fără tragere de inimă, fără poftă, iar eu încercam să te ajut în vreme ce tu, rușinat, cu pantalonii căzuți în vine, cu o voce subțire

— Cred că e din cauza serii petrecute la birou lasă-mă nu mă mai atinge facem o pauză de o jumătate de oră și o să fiu brici

și ne-am oprit vreme de o jumătate de oră, ne-am uitat la televizor la emisiunea aia în care oamenii cer iertare familiilor lor iar apoi se îmbrățișează și încep să plângă în fața publicului care aplaudă începând și el să plângă, de plânge până și doamna care prezintă emisiunea, simpatica și gingașa de ea, răvășită și ea cum sunt impresionați toți oamenii din Laranjeiro, iar eu te-am sărutat

— Te-ai odihnit Edgar?

iar tu, iubirea mea, cu o voce care nu mai era a ta, nici dulce, nici tandră

— Mai taci din gură

dar eu mângâindu-te, plină de iubire, preocupată de oboseala ta

— Edgar

dar tu, în continuare cu pantalonii căzuți în jurul gleznelor, trăgându-te spre celălalt capăt al canapelei

— Dă-mi pace

iar cum eu te ador, mi-am pus mâna pe coapsa ta, dar tu ai sărit ca ars

— Nu înțelegi că ți-am zis să mă lași în pace

te-ai îmbrăcat într-o clipă, ți-ai pus haina și, din ușă, m-ai avertizat

— Dacă spui cuiva ce mi s-a întâmplat te omor

eu am început îngrozită să-mi aranjez îmbrăcămintea de pe mine, am alergat după tine tremurând

— Nu mă lăsa singură, nu pleca Edgar

iar tu care coborai strada spre stația de autobuz, încovoiat de spate ca și cum toată lumea s-ar fi rezemat pe umerii tăi, eu de pe verandă

— Edgar

dar nici măcar nu te-ai întors, nu mi-ai făcut nici un semn cu mâna, nici un surâs, nici un telefon, aș fi vrut să-ți spun Nu te necăji, aș fi vrut să-ți spun că Nu are importanță, te iubesc oricum, vom încerca azi încă o dată, n-am să spun la nimeni Edgar, îți jur că n-am să spun la nimeni, nimeni nu o să râdă de tine la birou, nimeni nu o să-și bată joc de tine la cafenea, putem locui împreună la Laranjeiro chiar și când tu vei fi obosit pentru totdeauna, n-are importanță, o să ne cumpărăm un cățel, o să mergem duminicile la Ginjal, aici la Laranjeiro nu se întâmplă nimic, doar că se zărește Cova da Piedade, se vede Almada, mi-a amețit capul de țigări, am întrebat deja la deranjamente dacă

e vreo problemă cu numărul meu dar nu era nici una, am făcut o mâncare de anghile, am cumpărat de la magazin sorbet iar sutienul pe care mi l-am pus azi are dantele negre și se deschide în față Edgar, o să-ți vină ușor să-l deschizi.

Sfârșitul lumii

Poate s-a terminat dar eu nu sunt chiar atât de nebun încât să vin să-ți plâng la picioare. Ba dimpotrivă: vin surâzând ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, mă așez la masă, îmi petrec în jurul gâtului șervețelul să nu-mi stropesc cămașa

(căci mama, biata de ea, care nici nu mai vede bine, nu mai reușește să scoată petele)

— Bună seara Manuela

apoi îmi sorb până la ultima înghițitură supa, vorbind de una, de alta, fără să las să se vadă că sunt trist, că am un nod în gât, că simt cum viața mea se destramă, întrucât îți jur că n-am să vin să-ți plâng la picioare. Tu te ridici, îmi iei lingura, pui farfuria mea peste farfuria ta, aduci apoi de la bucătărie iepurele cu orez iar eu deschid o doză de bere care uneori ajută nițeluș la dizolvarea tristeții și a nodului din gât după care servindu-mă cu orez aștept să începi să-mi vorbești de Carlos.

La bază s-ar putea să fie chiar greșeala mea întrucât tot amân căsătoria cu tine, vin aici luna și joia iar apoi plec pe la unu după miezul nopții sub pretext că mama are nevoie de mine, că la vârsta ei lasă ușa deschisă și uită să închidă gazul, iar eu sunt singurul ei copil când adevărul adevărat este că pe mine mă înspăimântă angajamentele, iar ideea că tu vrei copii mă îngrozește

(nu sunt deloc capabil să mă acomodez cu copiii)

iar după atâtea scuze și amânări era normal ca toate astea să te fi obosit și dacă nu era Carlos putea fi un altul, Carlos cel puțin e un băiat calm, te iubește, mama lui e cu cincisprezece ani mai tânără decât a mea și are o sănătate de fier iar apoi nici o femeie nu poate să aștepte toată viața până un cutare oarecare se hotărăște iar jumătate din serile ei să și le petreacă doar în compania casetelor cu filme căci o femeie are nevoie să fie însoțită și de un bărbat cu care să vorbească iar el să aibă grijă de ea numai că eu nu sunt deloc bun de așa ceva, Manuela, eu îmi petrec serile privind ceasul cu spaima de a nu scăpa ultima traversare a navei fluviale, plec în mare grabă lăsându-ți un sărut pe frunte, îți dau telefoane pe fugă de la birou, până când săptămâna trecută tu m-ai prevenit

— Am absolută nevoie să vorbesc cu tine

și am priceput atunci că voiai să-mi explici că acest Carlos era dispus să-ți dea ceea ce eu niciodată nu ți-am dat, că el nu mai admitea ca tu să rămâi singură, să te duci singură la plajă, să te duci singură la cinema, și să suferi de angină pectorală fără să ai pe nimeni lângă tine, iar eu îmi aud vocea

— Iepurele a fost excelent

știind perfect că nu asta așteptai să auzi, știind perfect că tu voiai să auzi

— Mă însor cu tine și uită-l pe Carlos

dar eu nu reușesc să spun, nu sunt capabil, îmi place de tine dar în același timp, înțelegi, nu mă văd trăind cu tine, iubirea e ceva atât de ciudat Manuela, îți garantez că e iubire ceea ce simt eu pentru tine, te asigur că mi-ar plăcea enorm să te iau de mână și să-ți spun

— Mă însor cu tine și uită-l pe Carlos

dar cuvintele nu ies din gura mea, iar tu ești aici și aștepți cuvintele care nu ies din gura mea, în vreme ce mă asigur

— Dacă rămâi îl trimit la plimbare pe Carlos

iar eu nu-s în stare de altceva, tâmpit ce sunt, decât să te laud pentru iepurele gătit în loc să te laud pe tine, și să te iau de mână, și să jur

— Te iubesc

fiindcă într-adevăr te iubesc, și nu cunosc pe nimeni altcineva care să facă macrameuri mai bine ca tine, pe nimeni care să aibă o casă mai curată, lenjerie mai delicată, fără umbră de praf pe mobile, nu cunosc pe nimeni care să mă trateze așa de bine ca tine, cred că acest Carlos are un noroc chior, cred că tu ai să-mi lipsești teribil deși nu sunt chiar atât de nebun încât să vin să plâng la picioarele tale, vorbesc cu tine ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, îmi fac sul șervețelul și-l vâr la loc în inel, mă ridic, îmi închei vestonul iar tu

— Am absolută nevoie să vorbesc cu tine

dar cum eu nu sunt chiar așa de nebun încât să vin să plâng la picioarele tale, pun mâna pe clanța ușii

— Măine mâine

știind perfect că nu voi mai veni mâine, nu voi mai veni niciodată, fiindcă dacă aș reveni l-aș găsi pe Carlos la masa întinsă așezat pe locul meu tocmai mâncând iepurele meu cu orez și propunându-ți

— Trebuie să facem hârtiile la primărie

perfect conștient că peste două sau trei luni o să mă apuc să vă spionez în parcul de la Fundația Gulbenkian, în vreme ce evident că voi veți fi însoțiți de nașii voștri ca să vă fotografiați lângă statuie, în fața bazinului, și poate că tu ai să mă vezi, Manuela, poate că ai să mă zărești printre arbuști, poate ai să mă privești așa cum mă privești acum

— Am absolută nevoie să vorbesc cu tine

numai că atunci nu vei mai spune nimic fiindcă va fi prea târziu, căci nu poți să-ți petreci tot restul vieții mergând singură la plajă, la cinema, să suporti toate anginele tale fără să ai pe nimeni aproape, poate te vei hotărî să-mi faci un semn, poate ți-o face și eu un semn și imediat mă

voi duce să iau autobuzul fiindcă bătrâna mea mă așteaptă, odată cu trecerea vârstei ea lasă ușa deschisă și uită să închidă gazul, iar când voi sosi mama mea, îngrijorată

— Ești foarte palid Jorginho

după care eu repede

— N-am nimic mamă

și am să mă duc să stau în fundul grădinii până se face noapte dar fără să plâng, evident, nu sunt atât de nebun încât să mă apuc să plâng, numai fătălăii plâng, eu nu plâng, eu nu cred că plâng, eu nu plâng câtuși de puțin, am să mă duc să stau în fundul grădinii până se face noapte și am să le arunc grăunțe găinilor, grăunțe găinilor, grăunțe găinilor.

Teoria și practica duminicilor

De ce sunt duminicile așa de lungi Filomena? Eu nu trebuie să mă mai prezint la ora nouă la Companie, iar tu nu trebuie să mai fi la opt și jumate la creșă, ne trezim mai târziu, luăm micul dejun la cafenea, cumpărăm ziare, închiriem două filme de la video-club

(unul polițist cum îmi place mie, și unul romantic pe gustul tău)

nimeni nu ne dă ordine, nimeni nu ne cere nimic, nimeni nu ne plictisește, dar atunci de ce sunt duminicile așa de lungi Filomena, de ce orologiul continuă să indice aceeași oră, din ce pricină îmi vine nu știu cum așa să cred că orice e mai bine decât să stau cu tine? Eu care te iubesc, îți jur, ar trebui să mă simt bine și iată că nu mă simt, nu că m-aș simți rău, sau că aș fi angoasat, nu, e o senzație vagă, o jenă, o neliniște pe care nu o înțeleg fiindcă nici nu concep să fiu singur, nu concep că aș putea trăi fără tine, îmi place fața ta, corpul tău, m-am însurat cu tine din dragoste, de ce sunt duminicile așa de lungi Filomena?

Nu e vorba de cartier, cartierul îmi place, nici de apartament, camerele astea trei ne ajung, unde mai pui că de pe verandă avem și vedere spre Queluz, fluviul, ambarcațiunile, dacă dorim putem să mergem la Sintra și la Cascais, la cinematograful din centrul comercial de la Amoreiras, ne uităm la vitrine, mergem uneori la Cacém și jucăm cărți cu fratele tău și cu nevasta lui, fratele tău tolănit pe

canapea, neras, cu bărbia sprijinită pe braț, care se plictisește de moarte, stând la televizor și schimbând mereu canalele și continuând să ronțăie pop-corn dintr-un cornet de carton în timp ce nevastă-sa la bucătărie alungă copiii și îi calcă cămășile. Oare și pentru ei duminicile sunt prea lungi Filomena? Tu te streкори la bucătărie să pălăvrăgești, eu accept să mănânc pop-corn și să arunc o privire peste fotografiile din croaziera pe care ei au făcut-o în luna august la Tanger

(o cină cu oameni surâzători ridicând sus un pahar cu vin, un bal în fundal, fratele tău împopoțonat cu o pălărie ciudată ținându-se pe după gât cu un arab mustăcios)

fratele tău care îmi declară arătându-mi în același timp fotografiile și punând televizorul pe canalul sportiv

— Mă plictisesc ca un urs Alfredo

iar tu din bucătărie

— Vino aici iubitule

ca să-mi arăți un nou aparat cu microunde, și un alt aparat electric ce știe să taie nu știi ce

— Putem și noi să ne luăm unul ca ăsta iubitule cu prima de Crăciun

iar fratele tău din salon, cu gura înfundată de pop-corn

— E tenis la televizor Alfredo.

apartamentul lor e jumătate cât al nostru, un fel de pivniță, în fața unei rotiserii cu pui ce se prăjesc înfipti pe o țeapă rotitoare iar apoi sunt plimbați, degustător de grași, prin fața ferestrei salonului, pui ce seamănă cu niște dameze grase și goale cu genunchii aduși la piept iar eu tot mă mai gândesc la lungimea duminicilor Filomena, trebuie să aștepti o eternitate până trece după-amiaza de ora patru, e un calvar iar eu tot nu înțeleg de ce dat fiind faptul că îmi place de tine și că nu sunt nefericit, nu sunt nefericit, te asigur, e altceva, ceva ciudat, ca și cum ceva m-ar strânge în piept, ceva tulbure și jenant, nu înțeleg ce anume vreau dar înțeleg că nu asta vreau, nu acest tunel al

orelor, acest fotoliu atât de odihnitor în timpul săptămânii și care devine atât de inconfortabil duminica că nici nu mai pot să mă așez sau să găsesc vreo poziție confortabilă. Iar la ora șapte iată-ne plecând spre părinții tăi la Massamá, unde mama ta plictisindu-se de moarte schimbă mereu canalele la televizor și mănâncă pop-corn, unde cățeaua aproape oarbă vine să latre prin preajma gleznelor mele, unde tatăl tău, tremurând de entuziasm și rezemat pe cârja care-i ține de coloană vertebrală de când a avut atacul, tatăl tău cu șorțul de bucătărie, radios

— Eu am făcut azi supa eu am făcut azi supa.

La ora zece seara de la Massamá la Queluz nu facem decât cinci minute. Găsim totdeauna un loc să garăm mașina la colț lângă măcelărie, copacii încep să devină frumoși cu ziua de luni care se apropie, limbile orologiului încep și ele să se mai miște, ideea că va trebui să mă întorc la Companie care începând de marți mă va deprima acum mă entuziasmează, salonul mi se pare brusc fermecător, ca și ghiveciul cu flori, bambusul, tabloul cu negresa care își poartă copilul în cârcă, îmi vine din nou să te iau de mână, să te sărut, poate am să-ți fac surpriza să-ți ofer mașina de tocat pentru ziua ta de naștere. Iar în timp ce mă spăl pe dinți, în pijama, cu degetele de la picioare chircite din cauza dalelor reci, te aud din pat

— Alfredo

și uit duminicile, uit lungimea zilelor de duminică, uit de starea proastă, de această neliniște, de această jenă, vin și mă întind cât mai repede lângă tine cu peria de dinți încă în gură, Júlio Iglesias gângurește încet la radio, înțeleg cu mult mai multă intensitate că te iubesc, înțeleg că te iubesc pentru totdeauna și că ar putea fi posibil să supraviețuim dozelor de pop-corn de la Cacém, supei de la Massamá și orologiilor care se înțepenesc, că vom reuși să supraviețuim magazinelor de la Amoreiras și croazierelor în Tanger. Cu una, cu alta, nu e decât o duminică pe săp-

tămână nu-i așa, trebuie să ne vârâm bine în cap că nu există decât o singură zi pe săptămână care e duminică, o singură duminică pe săptămână Filomena, o mică mizerie de nimica toată de duminică într-o săptămână. Îmi place cămașa ta de noapte cu dantele, îmi place mirosul de pe gâtul tău, îmi place când îți înnozi picioarele printre ale mele. Iar cuptorul cu microunde al surorii tale nu e chiar așa de scump

— E aproape gratis iubire

o atât de neînsemnată duminică într-o săptămână și alte șase zile întregi ca să fim fericiți.

Singurătatea femeilor divorțate

Dacă la sfârșitul săptămânii nu ies cu verișoara mea Bé, rămân în casă și mă uit la televizor. Uitatul la televizor, adică stropitul florilor pe verandă, cititul horoscopului în reviste, desfăcutul bucății care fusese croșetată duminica precedentă, schimbatul canalelor la televizor tot la douăzeci de secunde și gândul la sinucidere. Problema e că de fiecare dată când mă ridic să mă duc să iau pastilele Lexotan telefonează brusc mama mea de la Alcobaça să vadă ce mai fac, îi aud țipetele îngrozitoare în receptor

(mama mea care are o teamă teribilă de telefoane a vorbit tot timpul țipând)

și cum e imposibil să te sinucizi și să vorbești cu mama ta în același timp, renunț la pastile și îi garantez că totul merge bine, că n-am febră, că nu fumez mai mult de trei țigări pe zi, că mănânc bine, că n-am slăbit

(— Ești sigură că n-ai slăbit?)

că mă voi duce negreșit săptămâna viitoare să o văd la Alcobaça și că foarte curând, promit, am să-mi găsesc eu un băiat cumsecade

(— Nu cred că nu există nici un băiat cumsecade la tine la serviciu)

și am să mă mărit din nou, după care închid telefonul atât de obosită și cu o așa durere de cap, că singurul lucru pe care mi-l doresc e un Aspegic și liniște, și nu mai am nici

chef să mă sinucid dat fiind faptul că nimeni nu se sinucide când e prost dispus.

Atunci când la sfârșit de săptămână ies împreună cu verișoara mea Bé mergem la Loja das Meias și la Escada să visăm în fața puloverelor de cașmir

(Poate o să-mi ajungă dacă pun la bătaie prima de Crăciun)

a paltoanelor lungi, ne plictisim de moarte la filmele pe care le recomandă ziarele, întâlnim într-un bar colegi de la școala ei care săptămâna trecută au descoperit un restaurant italianesc deloc scump la Alcântara și mi s-a întâmplat deja să mă trezesc duminică dimineața într-un apartament din Campo de Ourique sau la Beato, alături de un profesor de matematică și iaurturile lui expirate din frigider, cu un pantof uitat în bideul lui iar pe jos o scrumieră de aluminiu plină cu gândaci, lângă o ceașcă de cafea ciobită.

Incapabilă să fac duș într-o chiuvetă când lipsesc și săpunul și apa iar aproape tot spațiul e ocupat cu vechi jurnale, plec cât pot de repede la Luminar fără să îi mai spun la revedere bărbosului care sforăie cu barba în pernă

(— Nu poți să mă faci să cred că Bé nu cunoaște nici un băiat de treabă nu poți să mă faci să cred că Bé nu cunoaște nici un băiat de treabă)

și cu un umăr ce-i iese afară din pijamaua descusută apoi adorm până ce țipetele mamei mă trezesc, cu inima bătând să dea afară, ca să mă întrebe dacă nu am făcut abuz de cartofi și de carne friptă.

Nu fac abuz nici de fripturi, nici de țigări, nu fac abuz de alcool, nu fac abuz de sex, nu fac abuz de nimic mamă: ascult cum cresc perii de la mochetă, schimb tot la douăzeci de secunde canalele la televizor și îmi citesc horoscopul în penultima pagină din revistele feminine imediat după rubrica de modă și după articolul care explică în ce fel o centură extensibilă asortată cu niște pantofi roșii ar putea

să-mi schimbe viața afectivă. Oare cu o centură extensibilă vor dispărea și iaurturile expirate din frigider? Oare cu pantofii roșii voi putea eu găsi și camere de duș care să nu fie pline cu ziare? Horoscopul meu de săptămâna asta, împărțit ca de obicei în trei părți, Sănătate (atenție la ficat!), Bani (atenție la cheltuieli nesăbuite!), și Iubire, prevede pentru miercuri, la capitolul iubirilor mele, o întâlnire nesperată care va schimba pentru totdeauna existența mea. Miercuri a fost ieri, iar singura întâlnire nesperată de care am avut parte a fost să dau peste fostul meu soț în metrou: și-a lăsat mustață, era însoțit de o mulătră de două ori mai tânără ca el și nici măcar nu m-a remarcat. Oare m-a remarcat el vreodată?

Pe toate canalele de televiziune sunt seriale braziliene. Aud ploaia de octombrie cum bate în geamuri și cuplul de la etaj cum geme în ritmul patului. Dacă mă ridic să iau toate pastilele mele de Lexotan mama o să înceapă imediat să țipe la telefon, așa că mai bine rămân pe canapea să mă uit la plante și la fotografia nepotului meu pe când era bebeluș fără să mă gândesc la sinucidere. La ce bun?

Următoarele șase luni am să fac economii la mesele de prânz (o cafea, un croasant, o chiftea de pește) pe care am să le mănânc în picioare în centrul comercial, și am să-mi cumpăr apoi taiorul de la Escada și pantofii roșii, colegul de la birou care vinde aur mi-a promis să-mi scadă ratele la inel și am să-mi petrec serile singură, în taior, cu pantofi roșii și inel, frumușică foc, în timp ce voi continua să butonez pe canale și să ascult cum crește părul mochetăi.

Sunt mai tânăr decât tatăl dumitale cu șase luni

Ioana, de fiecare dată când mă gândesc la Montijo, îmi aduc aminte de tine. Soseam din Africa, leafa mea întreagă abia dacă-mi ajungea să plătesc benzina, sora ta se născuse deja de doi ani, borcânașele cu mâncare pentru bebeluși costau mult, iar cum aveam nevoie de bani mă duceam după prânz de trei ori pe săptămână să dau consultații la Caixa de Montijo. Loc sinistru, Caixa de Montijo: o mulțime de nefericiți așteptând pe bănci schiloade, mici capete ce ieșeau uneori din cutiile ghișeelor și directorul cu ochelari care mă întreba cum mă cheamă în timp ce se prăbușea în scaun în tot felul de meditații profunde, din care se extrăgea doar ca să mă anunțe cu emfază

— Tatăl dumitale a făcut cursuri odată cu mine. Sunt mai tânăr decât el cu șase luni.

Apoi veneau durerile, lamentațiile, reproșurile, iar în vreme ce eu, cu capul încă în Angola, ascultam și dădeam rețete pentru pastile, se deschidea ușa, infirmiera încremenea în poziție de drepți iar directorul îmi adresa un semn de indulgență

— Nu te deranja. Sunt mai tânăr decât tatăl dumitale cu șase luni știi?

Odată consultațiile terminate, după ce îmi aranjam hârțiile pe birou, una dintre secretare îmi striga din fund

— Domnul director zice să treceți pe la biroul dânsului iar eu mă gândeam în vreme ce coboram scările

— Poate consideră că prescriu prea multe analize apăsam pe clanță iar de la capătul unei mese împodobit cu o pereche de ochelari triumfători el mă cerceta de sus până jos cu o bucurie ce nu poate fi numită

— Fiu al lui Lobo Antunes? Ca să vezi. Am remarcat imediat că semeni cu tatăl dumitale. Dar fiindcă ai venit profit să-ți spun că sunt cu șase luni mai tânăr decât el.

Spitalul Montijo însemna de asemenea și doctorul Reis, a cărui cultură medicală se bizuia pe filmele doctorului Kildare de la televizor. Bărbat înalt, deja atins de vârstă, doctorul se oprea în fața fiecărui bolnav apoi se dădea înapoi cu un pas afișând un rid de concentrare pe frunte, după care ordona ridicând degetul arătător cu un sens definitiv

— Pune-ți-l sub ser

indiferent dacă nefericitul suferea de gripă, de un strabism, de o unghie intrată în piele sau de un cancer, doctorul Reis, umflându-și gâtul ca un păun țațoș, înainta spre victimă care încerca să scape cu rafalele unei spaime tușite, îi prindea încheietura mâinii cu un aer de totală înțelegere, se uita drept în ochii lui și striga spre familia înghețată de stupeoare

— Eu mă pricep la boli. El crede că e din cauza dintelui, dar e ceva mai grav decât un simplu molar. Mă pricep la boli. Puneți-l sub ser

iar în vreme ce Montijo se transforma într-o adunătură de bieți diavoli legați fedeleș de paturile lor, supuși torturii cu flaconul ce se scurgea picătură cu picătură în venele lor, directorul mă prindea din urmă când ajungeam la mașină scuturându-și stetoscopul cu mici gesturi frenetice

— Sunt mai tânăr decât tatăl dumitale cu șase luni.

Fluviul era tot acolo, și mlaștinile fluviului, și bărcile lui moarte de la marginea apei, cu burțile în sus ca niște pești morți, era și asistenta radiologului, o matahală fabuloasă care mă atrăgea în bârlogul ei obscur, cu becul roșu aprins în plafon și radiografiile de oase ce se dezvoltau în chiuvete

de metal, și mă strivea de perete murmurând de dorințe cu sânii ei enormi, iar eu sufocat sub glandele ei îl așteptam, înainte să mă prăbușesc sub un munte de gazete, pe doctorul Reis, care își sporea populația de agonizanți

— Puneți-l sub ser

iar în spatele doctorului Reis, monoton, insistent, vindicativ, directorul care mă căuta tacticos din salon în salon cu eternul său croncănit

— Lobo Antunes? Fiul lui Lobo Antunes? Sunt mai tânăr decât tatăl dumitale cu șase luni.

Într-o seară, aflat la cafeneaua de unde mă pregăteam să mă întorc la Lisabona acasă cu oranjade și prăjituri de orez, în timp ce-mi clăteam ochiul privind spre niște profesoare de la liceu, directorul a intrat valvârtej îmbrăcat în halat, agitându-și cunoscutul catastif, iar eu, exasperat, cu gura plină de firimituri:

— Știu știu: sunteți mai tânăr decât tatăl meu cu șase luni

iar el, radios

— Cu nimic mai mult. De fapt, ați primit un telefon de acasă și vă anunță că vi s-a născut o fetiță.

Tu erai. Asta m-a făcut atât de fericit că m-am agățat de gâtul lui spunându-i în semn de gratitudine

— L-am torturat pe tata și a mărturisit că nu e vorba de șase luni. La cea de-a zecea ședință de electroșocuri tata a admis că e mai bătrân decât dumneavoastră cu șase luni și jumătate.

A fost oribil: directorul devenea tot mai palid, tot mai palid, palid, personalul a sărit repede cu pahare de apă și i s-a oferit un scaun, i s-au dat palme peste față, i-a fost deschiată cămașa la gât, dar eu am plecat la maternitate ca să te cunosc iar tu erai frumoasă.

A doua zi am aflat că doctorul Reis îl pusese pe director sub ser. Nimeni n-a deslușit sensul ultimelor sale cuvinte

culese cu pioșenie de asistentă cea grasă între două stări de comă terminală

— Aiurea! Cică sunt mai tânăr decât tatăl lui cu șase luni și jumătate.

Nimeni nu a înțeles dar doctorul Reis a precizat că incoerența apăsătoare în mod curent la pacienții aflați sub ser, iar cum el se uită mai mult ca oricine la episoadele televizate ale doctorului Kildare, nu mi-a fost greu să cred că putea să aibă dreptate.

Marele om

Am știut că sunt un geniu când am început să-mi zăresc primul roman în vitrinele librăriilor; când fotografia mea a început să apară prin ziare; când am dat primul meu interviu la televiziune. Conștient de celebritatea și de talentul meu, mi s-a părut nedrept că nu-mi făceam aparițiile stând în picioare într-o mașină decapotabilă, înconjurat de gărzi de corp cu ochelari Ray-Ban, arătându-mă și binecuvântând mulțimile.

Fără îndoială că la trecerea mea, într-un lent cortegiu escortat de motocicliști, bărbații și-ar fi ridicat pălăria de pe cap și s-ar fi închinat, încovoiați de respect, și e neîndoielnic că toate băbuțele ar fi îngenuncheat și ar fi început să se roage. Convins de faima mea și de admirația pe care mi-o arată contemporanii mei, m-am hotărât, fiind și luna august, să cadorisc Plaja Merilor cu darul prezenței mele, convins fiind că vor exista aplauze, autografe, interjecții de extaz și țipetele unor fani pe cale să leșine.

Am ajuns la orele prânzului după ceasuri întregi de rulat bară la bară în convoiul de mașini duminicale evident că pline de cititori entuziaști și m-am oprit la restaurantul lui Augusto unde nespuse de mulți din cei mai înainte amintiți stăteau aplecați deasupra câte unui pește, gata să mă aclame cu fervoarea unor pasiuni nelimitate. Dar nimeni nu păru să fi remarcat intrarea mea; nici un maxilar nu s-a oprit din mestecat, nici o nară nu s-a ridicat din farfurie

pentru a se opri asupra mea cu un aer uluit, iar eu în vremea asta, iritat de atâta distracție de neînțeles din partea oamenilor, tușeam spre a le atrage atenția, când vocea lui Augusto m-a interpellat din fundul restaurantului, din spatele teșghelei, într-un behăit care a făcut să tremure de spaimă paharele de Colares și să tresare în hibernarea lor langustele ce înaintau șchiopătând peste pietrele din acvariu

— Iată-l și pe António! Câte picioare în cur i-am cărat eu tipului ăsta!

O juma de duzină de pleoape s-au ridicat de pe broccoli, indiferente, iar Augusto, adăugând alte lovituri care îmi dislocau coastele

— Tânărul intra la piscină venind dinspre plajă și forțând o scândură din gard ca să nu plătească iar eu eram însărcinat cu paza și alergam după el țipând Stai nemernicule! Fericite vremuri.

Cum exista deja precedentul unor colegi iluștri
(Villon, Genet)

am suferit afrontul fără să clintesc. Iar Augusto, împingându-mă cu mâinile lui gigantice spre o masă, în apropierea acvariului cu crabi și languste, lângă care se mai afla deja un chel rahitic

— Dar seara în care tânărul i-a ars una zdravănă lui Zé Tó aici prezent pe terenul de la patinoar? Puștiul era deja un dur. Câte picioare în cur i-am mai cărat eu tipului ăstuia. Fericite vremuri.

Nu-mi mai aminteam nici de lovitură nici de Zé Tó, dar rahiticul care părea că păstrase o amintire amară a mormăit ceva rezemându-se de acvariu ca și cum voia să se apere de o nouă lovitură

— Tipul se credea un as al balonului dar când a fost turneul pe plajă a jucat ca o cizmă.

La stânga rahiticului, un bărbat căruia îi lipseau dinții și pe care nu l-am recunoscut a scos din fundul gâtlejului un râgâit lubric

— Iar mama tinerelului avea niște servitoare, atenție.
Destul să le vezi picioarele...

pleoapele clienților s-au aplecat din nou spre peisajul
cu broccoli din farfurie iar Augusto, cu voce joasă, ca să
nu fie auzit din bucătărie de femeia care prăjea peștii

— Bune bune

iar rahiticul, vindicativ

— El n-a profitat deloc de ele, era pe atunci un îngerăș,
un papă-lapte. Le-a avut pe toate măcelarul Casimiro.

Și din străfundurile acestui trecut, ca prin vis, mi-a
apărut o motocicletă cu o cască deasupra ce dădea târcoale
casei noastre și degaja un miros de cotlet, în vreme ce Au-
gusto, înduioșat, continua să-mi masacreze oasele cu în-
ghionteli nostalgice

— Și ce faci acuma ștregarule?

iar eu ghebos, umil, cu o voce subțire, surprins de am-
ploarea ignoranței sale

— Am scris o carte

la care rahiticul a adăugat, triumfal

— Anecdote în stilul lui Bocage pariez

deodată l-am prins de guler cu intenția de a-l trimite în
tovărășia langustelor în vreme ce Augusto, mândru, arătând
cu un gest larg spre butoaiile de bere

— Și acum e gata să se ia la bătaie. Câte picioare în cur
nu i-am cărat eu tipului ăștia

unul din clienți, plictisit, și-a scos un os de pește din
gură și m-a fixat cu mânie

— Spuneți-i tânărului să plece de aici că vrem să mân-
căm în liniște.

Iar pe când ieșeam afară am înțeles cu părere de rău că
portughezii nu mă meritau. M-am gândit să emigrez, să
cer azil politic la Ambasada Columbiei, să mă sinucid cu
substanță de omorât gândacii. Eram deja la volanul ma-
șinii mele dar Augusto continua să-mi facă semne, și con-
tinuam să-l aud pe rahitic

— Nu uita să-mi trimiți anecdotele de Bocage
și pe când tocmai învârteam cheia de contact un bătrân
și-a lăsat broșeta în farfurie și alerga spre mine agitându-și
șervețelul

— O clipă o clipă

la urma urmei cineva mă citise, cineva mă respecta, ci-
neva știa cine sunt. Am oprit motorul, mi-am pregătit su-
râsul pentru autograf iar bătrânelul s-a apropiat de mine

— Oare nu cumva domnul e...

iar eu gândindu-mă În sfârșit

— Eu sunt

iar el, iluminat

— ...nepotul bărbierului?

Probabil că din cauza climei

(sincer să fiu nu văd altă explicație)

nu am mai revenit niciodată la Plaja Merilor.

Chopin e un pui de găină

Părinții mei care erau îngrijorați de indiferența mea școlară

(mi-am petrecut anii de liceu fumând pe ascuns și devorând din priviri femeia farmacistului iar apoi în anii de la facultate am jucat șah într-o cămăruță fără ferestre din spatele vestiarelor)

s-au străduit să-mi găsească profesori particulari hotărâți să mă facă să învăț cu forța ceea ce eu refuzam să învăț. Între alți călăi din această tagmă angajaseră, pe când aveam cam 13 sau 14 ani și arătam o alergie feroce la frecventarea orelor de școală, un bărbat gras care avea misiunea să mă facă să ating extazul grație desenelor geometrice, îngrămădind cuburi, cilindri și piramide, trasate cu linii pline sau punctate, pe caietele marcate Cavalinho. Asta se petrecea la etajul doi ce dădea spre parcul de la Amoreias unde urcau toate mirosurile de prăjeli și de tocături de carne, iar călăul meu grăsan transpira de disperare și mormăia

— Ești prost ca o cămilă

în vreme ce eu, în loc să fiu atent, ascultam notele de pian ce răzbeau din clădirea vecină unde o tânără domnișoară (eram convins că era vorba de o tânără domnișoară care purta o

fundă roz în păr, un aparat dentar și șosete albe)

cânta o partitură de Chopin cam în stilul în care ai smulge penele de pe un pui de găină viu. Suferința puiului

aproape că mă făcea să plâng de o pură durere, așa că în ziua următoare, când m-am aflat perplex la masa de prânz în fața unei supe de pui, am început să-mi fac de lucru printre flacoanele cu ulei de pe masă și plin de mofturi am îndepărtat farfuria declarându-i mamei

— Eu nu vreau să mănânc Chopin

Încât ea a început să se uite atentă în supa mea crezând că ar putea să găsească acolo vreo Poloneză sau vreo Nocturnă plutind printre bucățile de carne. Dezgustul meu față de carnea de pui sporea pe zi ce trece în timp ce urmam aceleași lecții particulare în parcul de la Amoreiras, unde uneori mă cuprindea dorința de a-l abandona pe chelios ca să mă duc să-l salvez pe compozitorul muribund de degetele asatine ale domnișoarei cu molari montați într-o proteză de fier, ca să-l transport apoi acasă la noi sub braț și să-l abandonez în cotețul de găini unde el să continue să-și scrie în pace valsurile cocoșat pe o stinghie. Și de fiecare dată când aveam supă de pui la masă declaram neabătut

— Eu nu mănânc muzicieni

În amintirea lui Chopin asasinat, de trei ori pe săptămână, în timpul lecțiilor mele cu proiecții de sfere. De la supe de pui am trecut la foietaje cu carne de pui, la pateuri de pui, la pui cu orez și la pui prăjit, după care am refuzat să mă mai duc la bâlciurile populare căci în majoritatea restaurantelor se roteau, înfiți în uriașe frigărui păzite de bucătari cu șorțuri lungi care mă invitau la banchete antropofage, tot felul de Chopin din care se scurgeau picături galbene de grăsime pianotând pe cărbuni.

Până în ziua de azi, după atâția ani, îmi vine să-i dau în judecată pe crescătorii de pui și să dau foc tuturor magazinelor ce se numesc Regii Puilor aflate în Lisabona, pline ochi cu tot felul de oameni ce sug oase de pui și pun condimente piri-piri pe aripioarele acestor allegrettos. Am convingerea că domnișoara cu fundă pe cap continuă, în

imobilul de deasupra parcului, ale cărui arcade se moleșesc seara când își iau porumbeii zborul de pe piatră, să smulgă pene și gemete de la un pian în agonie.

Sunt sigur că în fiecare duminică toată lumea devorează Chopin cu cartofi prăjiți Pala-Pala, însoțind aceste bucăți cu brânzeturi cumpărate în gangul ce dă spre magazinul Opel de la Sintra. Nimeni nu vorbește. Nimeni nu se arată îngrijorat. Nimeni nu se interesează. Nimeni nu protestează. Organizația Greenpeace nu face nimica. Amnesty International pare surdă. Drepturile omului închid chii. Dar pot să vă asigur că de fiecare dată când mă lipsesc de ușa unei rotiserii aud ghiorăitul din mațele unor clienți care ies de acolo cu o scobitoare între dinți și blestemă guvernul

(persoanele cu o scobitoare între dinți blestemă guvernul iar cele care nu au nici măcar o scobitoare blestemă viața)

aud ghiorăitul din mațele clienților, spuneam, scoțând râgăituri în cheia sol pe care un strop de poșircă de vin le amorțește.

În ceea ce te privește

Suntem fericiți. Am terminat de plătit casa în octombrie, am închis veranda, am pus parchet în locul mochetei, amândoi ne-am păstrat serviciul, creditul la Opel ajunge în curând și el la termen. Suntem fericiți: preferăm același serial la televizor, nu ne certăm niciodată din cauza butonatului pe telecomandă, tu când cumperi Ghidul TV subliniezi cu roșu emisiunile care mă interesează, îți amintești totdeauna la ce oră începe serialul polițist care îmi place așa de mult, cu negrul acela plin de inele pe degete care îi caștește pe italienii din Mafia.

Suntem fericiți: mergem duminica s-o vizităm pe mama ta la Feijó,

tu rămâi să pălăvrăgești cu mama ta în bucătărie în vreme ce eu plec la plimbare cu indianul, fiul unei doamne ce locuiește în fundul curții, asistăm la meciurile de baschet din sala polivalentă unde joacă nepoții lui, mâncăm apoi o salată cu fructe de mare la braserie privind secvențele de meciuri de fotbal la televizor, iar seara ne întoarcem la Almada, cu cina pregătită de mama ta pusă într-o marmită pe care am învelit-o în paginile ziarului *Record*, ajungem la timp să vedem emisiunea cu întrebări despre personalități, aia în care prezentatoarea seamănă cu verișoara ta Beatriz, cea care a deschis un magazin de haine de gata în centrul comercial de la Prior Velho.

Suntem fericiți. Dovada că suntem fericiți e că am cumpărat un câine luna trecută și din cauza lui a trebuit să scoatem mocheta pe care unghiile animalului o zgâriaseră în așa hal încât se vedea deja dala de ciment. Am vrut să-l învățăm să nu mai tragă de perdele, i-am pus o zgardă pentru purici după ce ne-am scărpinat noi mai bine de o săptămână fără să înțelegem de ce, iar la zece zile Fernando a început să se scarpine și el acuzându-mă că duhnesc a câine și aduc purici la birou, încât șeful m-a avertizat din fundul biroului

— Încearcă să scapi de asta Antunes

asa că mi-am pus și eu o zgardă împotriva puricilor sub gulerul de la cămașă, iar Dinísio, uimit

— Te-ai călugărit sau ce-i cu tine?

iar eu, rușinat, în timp ce-mi încheiam nasturele de sus

— E o chestie chinezească împotriva reumatismului, te asigur că aia magnetică, Vitafor, e o nimica toată în comparație cu asta

iar cum la Finanțe reumatismul e respectat și de asemenea chestiile chinezești, nimeni nu m-a mai plictisit cu întrebări.

În fiecare luni, marți și vineri e rândul meu să scot câinele ca să facă pipi lângă palmier, iar în fiecare dimineață, miercurea, joia și sâmbăta îți vine ție rândul, iar cel care atunci nu coboară rămâne la fereastră de unde privește frumușelul cățeluș cum miroase el cauciucurile mașinilor cu acel aer serios al cuiva căutând cuvinte încrucișate de care se apropie totdeauna câinii când miros stâlpii și alte cele.

Suntem fericiți. Iată de ce nu m-am neliniștit deloc sâmbătă când animalul se distra în părculeț iar tu erai în spatele lui, cu lesa înfășurată în jurul mâinii, fără să privești spre fereastră și fără să-mi zici adio, și pășeai încet până în momentul în care ai dispărut în străduța ce duce spre debarcader. Era alaltăieri. La unsprezece am scos tava din cuptor și am mâncat singur. Ieri la fel. Azi la fel. Nu

ți-ai luat cu tine nici haine nici trusa de machiaj nici fotografia tatălui tău nimic.

Tocmai adineaori am înregistrat pentru tine episodul din serialul brazilian. A telefonat mama ta să întrebe de ce nu ne-am dus la Feijó iar eu i-am zis că ai să-i telefonezi în curând. Am certitudinea că n-ai plecat din moment ce suntem fericiți. Atât de fericiți încât în curând am să cum-păr un aparat cu microunde pentru ca atunci când te întorci acasă, dacă te întorci, să găsești mâncarea caldă așteptându-te.

Structura fulgilor de zăpadă

Ultima dată când am văzut-o stătea pe pat dinaintea ferestrei ce da spre mare, fixând tot felul de lucruri sinistre pe perete, pe perdea sau pe plafon, cu ochii ei negri și mari ca de pasăre de noapte crucificată. A ieșit fără să spună la revedere, izbindu-se de mobile, a coborât scara ca un bătrân, a ajuns în grădină unde agavele se trezeau la o nouă zi în vreme ce, undeva mai departe, valurile cele roz își înaintau iar apoi își trăgeau înapoi palmele lor deschise, furând iar apoi redându-i plajei câte o cizmuliță, câte o bucată de coș de rafie, ceva ce semăna cu un braț deși nu era decât o creangă de nuc descărnată, la fel de roasă și descărnată cum era corpul ei în cameră, o bucată fibroasă de copac din care doar ochii mai respirau pe pernă, încercând să afle de unde apăruse acea teroare printre obiectele ce-i fuseseră familiare iar acum deveniseră bizare, comoda, periile cu montură de argint, vaza pentru o singură floare, oglinda devenită brusc oarbă, îndepărtată, la fel de neagră și de vastă ca ochii ei de pasăre de noapte crucificată. Probabil că era luna septembrie fiindcă un triumphi de găște sălbatice țintea spre sud, clădirea taberei de vacanță pentru copii era închisă, nu mai era nici o mașină oprită în fața pavilionului, plăcuțele de faianță albastră de la piscina fără apă erau năpădite de flori, un câine amușina poarta deschisă, temător, tremurând, un câine ce șchiopăta, cu o labă suspendată în aer, și a început să fugă clămpănind de

îndată ce omul s-a apropiat de el, speriat de scrâșnetul pantofilor pe pietrișul din grădină. Un câine galben. Galben ca frunzele ce se întindeau pe plăcuțele de faianță azulejos ale piscinei, galben ca arborii, galben cum erau acum și valurile ce își frecau și genunchii și degetele lor întinse pe nisip, cu o răbdare înceată, dezinteresată. Toate, de altfel, îi păreau că sunt dezinteresate: begoniile din straturi așteptând îngrijiri, vântul care nici nu se oprea nici nu avea vreun țel, șoldul aproape copilăresc al unui nor, însuși el pe această bancă de piatră în fundul curții, cu coatele așezate pe o masă de metal acoperită cu pete de rugină, fără să se gândească la femeia care se afla sus dar în același timp gata să-și aducă aminte de viața lor de cuplu din trecut, de felul în care ținea ea ceașca, uitând de ea la mijlocul gestului, și se oprea privind-o cu o spaimă ușor amuzată

— Ce vreau să fac eu cu asta?

ca după aceea s-o așeze pe podea cu aceeași expresie de surpriză delicată cu care ea lua act de prezența lumii. Femeia care era o creangă de nuc aruncată de valuri iar apoi trasă înapoi, pe care marea urma să o abandoneze printre cearșafuri, printre cearșafurile din patul ei așa cum făcuse cu cizma, cu bucata de coș de rafie, cu ceașca pe care ea și-o descoperea în mână la mijlocul unui gest

— Ce vreau să fac eu cu asta?

ca după aceea s-o așeze pe podea cu aceeași expresie de surpriză delicată cu care ea lua act de prezența lumii. Bărbatul așezat pe banca de piatră din fundul grădinii, cu coatele pe masa de metal acoperită cu pete de rugină, își dădu seama că ea își pierduse aerul de surpriză. Îi rămăseseră doar lucrurile oribile pe care încerca să le deslușească pe perete sau pe perdele sau pe plafon, cu ochii ei negri și mari ca de pasăre de noapte crucificată, îi mai rămăseseră doar nările enorme, gura enormă, verigheta care îi alunecase pe oasele degetului și se rostogolise pe parchet, un murmur de voci fără vârstă și fără origine înțepenit între

uși, vorbind despre spaima de neînțeles, absurde, îi mai rămăsese dar un fel de lumânare sau de lumină confuză ce străbătea camerele levitând fără pic de substanță într-o mișcare lentă. Marea s-a umflat deodată și a vuit când acea lumânare-lumină s-a stins. Iar el a ieșit atunci din casă fără să mai ia în seamă nici straturile de flori, nici vița-de-vie cea nouă, nici statuia de calcar ce reprezenta o pisică, nici sunetul căderii ce se auzise sus. Văzută de departe casa semăna cu toate celelalte: mare, închisă, cu persienele de la primul etaj trase. Atât de mult semăna cu celelalte încât privind de departe el nici nu a mai știut care din ele era casa lui. Și cum din capătul străzii nu mai putea fi sigur care dintre ele era casa lui, el a început să se îndepărteze în direcția orașului. Orașul se afla la doi kilometri iar bărbatul, chiar de pășea cât de repede putea, era convins că nu va reuși să ajungă până la el, că niciodată nu va reuși să ajungă până la oraș. O mierlă râdea de el de pe creanga unui pin, era un soi de fluierat pe două note a cărei veselie cicălitoare continua să îl urmărească. Își dădu seama că era cântecul unei mierle iar apoi se gândi

— Ce vreau să fac eu cu asta?

iar odată ajuns la oraș se gândi

— Ce vreau să fac eu cu asta?

și continuă să se gândească

— Ce vreau să fac eu cu asta?

În vreme ce soarele, deasupra acoperișurilor colorate ale esplanadei, continua să dizolve încetul cu încetul și pentru totdeauna ochii cei negri și mari de pasăre de noapte crucificată, care îl acuzau, din capul pernei, de ceva pe care el niciodată nu-l va pricepe.

Preria eternelor vânători

Nu și-a cunoscut tatăl, iar când a împlinit cinci ani mama lui se hotărî să trăiască cu un alt bărbat. La șaisprezece ani, sătul să tot fie bătut de tatăl său vitreg, a plecat de la Lisabona la Elvas agățat de o camionetă, a traversat clandestin frontiera, a ajuns la Paris iar după câteva zile (sau săptămâni sau luni) de frig și de foame și de mizerie, după ce și-a petrecut o bună bucată de vreme muncind la corvezile de pe șantierelor de construcții, după ce a cerșit la ușile nu tocmai potrivite ca să-și găsească de lucru, s-a angajat în Legiunea Străină: optsprezece ani petrecuți în Africa, gradul de sergent-șef la sfârșit și o pensie de patru sute de „contos“, plătită în franci, după ce suferise o operație la cap în urma exploziei unei mortiere de pe urma căreia s-a ales cu o epilepsie și cu viața lui făcută țândări.

L-am cunoscut în acel moment, la spitalul Miguel Bombada, unde și voia și nu voia să se trateze de singurătate, de crize, de ura lui contra lumii, de vinul pe care continua să îl bea și care îi măcina ficatul și nervii. La interval de o duminică din două, poliția îl aducea la urgențe cu cătușe la mâini, cu fața lui umflată după ce se bătuse prin tot felul de baruri din cartierul Intendente unde el spărga tot ceea ce-i pica sub mână fiindcă nimeni nu-i înțelegea necazurile. Și ne-am împrietenit. Uneori deschidea ușa de la cabinetul meu cu un pachet de drajeuri (iar cine zice drajeuri zice caramele sau bomboane) ținut cu degetele

lui enorme, se așeza cu corpul lui masiv dinaintea mea, îmi oferea țigări și mă prevenea ridicând din sprâncene

— Nu vreau nici un medicament vreau numai să stau câteva momente cu dumneavoastră

iar peste câteva minute se ridica, îmi arunca o privire opacă și mă întreaba oarecum în ciuda voinței lui

— Cum ajungeți să vă puteți suporta?

după care dispărea continuând să mormăie în fundul coridorului. O dată, nu mai știu de ce, a ridicat brațul să îmi dea o palmă, iar eu mi-am întins spre el obrazul

— Dacă eu nu mai vorbesc cu tine cine o să-ți mai vorbească?

s-a gândit îndelung privindu-mă, după care a scos din buzunar o brichetă cu gaz, a trântit-o sec pe masă, și m-a informat

— E un cadou pentru tine căcănarule

apoi a scos un pachet de țigări și mi-a cerut cu o voce de copil

— Nu cumva ai un foc gagiule?

și vă jur că nu mi-a venit atunci ușor văzând că nu am putut să-l iau în brațe sau ceva cam așa, habar n-am, dar e clar că între bărbați nici măcar nu te poți gândi la asta.

Săptămâna trecută a sosit la mine euforic. Și înainte chiar să-mi întindă pachetul cu drajeuri m-a anunțat

— Am făcut-o lată aseară a fost total

avea un costum complet cu cravată și arbora un surâs victorios

— Ce chef grozav am făcut aseară camarade.

Era pentru prima dată după atâția ani că îl vedeam râzând, un râs gigantic, pieziș, monstruos.

— Am făcut un chef grozav aseară. Numai la Brandoa am lansat zece rachete de artificii ca să serbez asta.

Am fumat în doi obișnuita noastră rație de țigări, iar la un moment dat el a început să caute în portofel

— Am sărbătorit frumusețea asta de veste.

Frumusețea aia: rezultatul unei analize de la Institutul Ricardo Jorge.

Seropozitiv. Și-a împăturit la loc hârtia foarte grijuliu, a vârât-o la loc în veston după care a scos un teanc de bani.

— Mă duc azi la Moscavide și am să le iau pe rând pe toate curviștinele câte o să pot. Dacă-i bal bal să fie. Și tot așa am s-o duc cât mă țin picioarele.

Privind pe fereastră mi-am dat seama că ploua. Spitalul Miguel Bombarda se află într-un loc trist, vechi, murdar. Chiar și ploaia e murdară. Chiar și culoarea zidurilor. Chiar și oamenii. Chiar și mobilele. Am văzut că ploua și nu am încetat să remarc asta decât atunci când el a început să tușească

— Pot să pun o întrebare?

m-am ridicat să aprind lumina căci odată cu ploaia cabinetul se întunecase. Așa de tare se întunecase că abia dacă îl mai vedeam. Întrerupătorul era de partea cealaltă, îndărătul lui, de unde nu-i mai vedeam decât gâtul și spatele așezat cum sta pe scaunul prea mic pentru corpul lui

— Spuneți-mi, doctore, nu-i așa că n-am fost chiar un băiat rău?

Crisalida și eu

O fetiță de unsprezece ani îți dă de lucru: nu-i mai plac grădinile zoologice dar încă nu e interesată de barurile de pe bulevardul 24 Iulie; nu vrea să mai stea pe bancheta din spate a mașinii dar încă nu-mi cere să-i împrumut mașina; între două lecturi din *Picou magazine* îmi cere explicații precise despre anatomia, profesia și tipul de clientelă care frecventează mediile travestiților de la Conde Redondo; se așază pe genunchii mei ca un bebeluș dar se și închide în sala de baie când e să-și pună cămașa de noapte; nu mai e fetiță și încă nu-i femeie; e o crisalidă indecisă, jumătate larvă jumătate fluture, care vrea să stea trează până la patru dimineața dar adoarme cu degetul în gură și crede că sunt la fel de atrăgători și Kevin Costner și vărul Gaston. Cum să reușească el un biet tată să-și petreacă vacanțele și weekendurile cu o asemenea creatură, care detestă în continuare să se spele pe dinți dar nu scapă nici o ocazie să-mi facă o teribilă moală, indignată, când somnoros sau prea distrat îmbrac din nouă cămașa din ajun?

Tocmai se împlinesc cincisprezece zile de când mă aflu la Plaja Merilor cu această ființă ciudată și deconcertantă, care îmi cere bani să-și cumpere o înghețată și mă întreabă, între două linsuri, cu vocea unui editor sever, și cu gura tighelită cu frișcă

— Dar romanul ăla, îl scrii sau ba?

provocând în sinea mea o înfiorătoare culpabilitate căci în loc să corectez ultimul capitol prefer să citesc pe ascuns

Gazeta sporturilor cu lăcomia unui adolescent care uită de el privind într-o revistă cu femei goale.

Cincisprezece zile la rând să mergi la Plaja Merilor e treabă nu glumă: nici măcar nu menționez drapelul care zi de zi e roșu, nici zilele care sunt una după alta ploioase, nici cearșafurile ce rămân mereu umede, nici oamenii din jur continuând să tușească: vorbesc de dificultatea de a fi în același timp tată și mamă pentru o creatură mutantă cu unghii dubioase și fața mascată de o bulă roz de chewing-gum, care mă sfătuiește să mănânc pește și verdețuri ca să-mi îngrijesc intestinele și mă întreabă cu voce tare, la masă în restaurant, se semnificație au cuvintele carismă, epistemologie și pederast; vorbesc despre o creatură ale cărei produse de întreținut frumusețea sunt două creme diferite de soare, sunt brățări și mărgele asortate pe care mă obligă să i le cumpăr de la chioșcul de ziare și un șampon secret

(— Să nu spui la nimeni)

care le-ar putea veni de hac unor eventuali păduchi; vorbesc despre o ființă al cărei surâs seamnă atât de mult cu al meu încât mă cred proiectat cu mulți ani în urmă, pe vremea când mă examinam în oglinda din camera părinților mei, surprins să constat că locuiesc eu sub acel chip greu de acceptat și că îmi aparține, căci în sinea mea eu eram Mandrake nici mai mult nici mai puțin și nicidecum tâncul ăla cu breton și cu un mic neg pe obraz condamnat să-și bată capul cu gramatica.

Cincisprezece zile la Plaja Merilor, vă dau cuvântul meu, e de lucru nu glumă. Cincisprezece zile la Plaja Merilor cu o fată de unsprezece ani e aproape o epopee: am jucat fotbal, m-am îndopat cu hamburgeri, am supravegheat săriturile ei de la trambulină, imposibil ca un profesor de înot

(la început mi se părea curios că nu există un profesor-João, vreun profesor-Pedro, vreun profesor-Antônio prin preajmă)

cu țigara în gură pe post de fluier, am ascultat descrieri interminabile pe tema băieților de care erau îndrăgostite prietenele ei

(cu tot felul de apucături grosolane prin care ei își arătau afecțiunea punându-le piedici respectivelor fete sau umplându-le gura cu nisip ceea ce, presupun eu, constituia o culme a senzualității și a pasiunii)

am adormit în aceeași cameră iar eu mă surprindeam (slăbiciune)

înduioșat de somnul ei, de umbra lăsată de genele ei pe obrazul ei, de cartea cu pătrățele care îi aluneca printre degete ca breviarul de rugăciuni al unui călugăr prins de moțăială.

Cincisprezece zile la Plaja Merilor e o lucrare, o epopee, o plictiseală, o amețeală. Au fost și momente când îmi venea s-o sugrum, momente în care mă încerca gândul că mai bine nu s-ar fi născut. Și am răsuflat ușurat când am condus-o la mama ei, bucuros că sunt din nou singur. Liniștit. Împăcat. Liber. Nu-mi lipsește deloc. Evident că nu-mi lipsește câtuși de puțin. Doar că nu reușesc să înțeleg de ce nu mai e cu mine. Nu e ceva ce ține de iubire

(ce stupidă e iubirea)

ci doar faptul, așa cum ziceam, întrucât ea nu mai e cu mine, că eu sunt în stare să îmbrac aceleași lucruri timp de o lună.

Computerele și eu

Într-o seară la Marimba, în provincia Baixa do Cassanje, pe vremea războiului din Angola în 1973, i-am arătat șefului de trib Macau

(Sebastião José de Mendonça Macau)

o jucărie a fetei mele Zezinha, pe atunci încă bebeluș, un cerb din pluș care avea dedesubt un fir de ață și dacă trăgeai se auzeau un fel de boncăluituri răgușite. Șeful și-a ridicat brusc spre vârful arborilor de mango bastonul care îl institua cu puterile sale, apoi a luat-o la goană cât îl țineau picioarele speriat de moarte, iar eu mă speriasem de râs, când deodată am înțeles și mi-a rămas râsul în gât. Panicat, am aruncat cerbul și am început să alerg după șef prin ierburile înalte.

Bătrânul acela de o înțelepciune infinită, care era capabil să-și ghideze poporul teafăr între tirania poliției și exigențele impuse de MPLA¹, înțelesese mai repede ca mine infinita perversitate a mașinilor, ce manifestă această formă ingenioasă și aproape elegantă de trădare de care amintea Pasolini vorbind despre Machiavelli, adică ele ori ne pișcă ori ne taie ori ne administrează descărcări electrice cu o

---

1 Mișcarea Populară pentru Eliberarea Angolei, partid politic susținut de blocul estic și de Cuba; autorul se referă aici la perioada care a precedat declararea independenței, în atmosfera care prevestea deja războiul civil.

încăpățânată maliție, inumană, apăsătoare. El înțelesese că mașinile și aparatele ne detestă și că singura metodă de a ne asigura supraviețuirea era să ne îndepărtăm de ele, să nu le dăm de la priză curent, să nu citim instrucțiunile lor de folosire pline cu tot felul de diagrame explicative în opt limbi și absolut toate imposibil de înțeles, să nu cedăm tentației de a apăsa pe nici un buton.

În ce mă privește, nu știu să mă folosesc de nici unul dintre aceste simboluri ale progresului, nici de aspirator nici de ascuțitoarea de creioane, nici de microunde în genul Black&Decker, nici de magnetoscop nici de tirbușonul care își desface două perfide aripi de metal. Fug de telefoanele mobile ca de ciumă, dau largi târcoale să nu mă intersectez cu vreun calculator de buzunar. Micul foc aprins al boilerului mă sperie cu rapidele, cu bruștele sale flăcări albastre, trepidațiile mașinii de spălat vase provoacă în mine transpirația condamnatului la moarte legat la ochi în fața unui pluton de execuție. Și dacă am reușit să supraviețuiesc în toți acești ani, în ciuda aparențelor, explicația se află în prudența maniacală și în precauțiunile orbești de care am fost în stare, până ce au apărut computerele.

Cred că nu mi-e teamă de moarte, nu mi-e teamă de dentist, nu mi-e teamă de lepră, nu mi-e teamă de oamenii politici, dar mi-e frică de computere. Mi-e frică de falsa lor inocență, de faptul că se prefac a fi supuse, de tenebroasa lor eficiență, de ura lor tăcută și piezișă. Mi-au înghițit deja cu totul un roman, mi-au transformat numeroase capitole în poezie experimentală, au scos deja oasele din atâtea paragrafe ale mele până au făcut din ele un fel de terci de adjective.

Iată de ce scriu de mână. Scriu de mână pentru ca greșelile să fie ale mele iar personajele să fie tot ale mele nu rezultatul imaginației delirante și aseptice dintr-o dischetă schizofrenică, inventând situații dezgustătoare și aberante de felul viselor provocate de gripă. Îmi imaginez computerele

închise într-o cușcă de circ, somnolând dar cu ghearele scoase afară, pe care nu le poți înfrunta decât bine echipat cu cizme lungi, în haină cu găitane și epoleți și cu un bici în mână, iar ele nevoite să asculte de ordinele celui care se apropie și le atinge cu o baghetă ca să le oblige să ducă la bun sfârșit dificilele îndrăzneli ale unei fraze de mare ținută. În momentele de inconștiență, când ating din greșeală o clapă sau când mă aflu prin preajma cuiva care apasă pe o clapă, începe să se înnegrească pielea pe mine, umerii îmi cad brusc, cămașa mea devine un fel de cămeșoi de Congo, picioarele mele își pierd șosetele și pantofii, tot felul de zgomote din Africa îmi inundă camera, ridic sus spre arborii de mango în care liliecii atârnă cu capul în jos bastonul care mă instituie cu puterile mele și o iau la goană înspăimântat cât mă țin picioarele prin ierburile înalte, în direcția fluviului din care ochii crocodililor abia mijind la dunga apei pândesc nesăbuința vreunei căprițe.

Ultimul truc al tatălui meu

Tatăl meu e magician. Adică tatăl meu era inginer dar la puțin timp după nașterea mea a început să se arate interesat de prestidigitație, să cumpere cărți, să studieze, să facă să apară sau să dispară scrumiere, noptiere, pisica, după care a demisionat de la uzină, și-a cumpărat un smoking, o părie cu cilindru și două duzini de turturele care murdăresc toată casa cu grăunțele, cu penele și cu găinațul lor, apoi a reușit să obțină un contract la un circ și la un cabaret așa că de fiecare dată se întorcea doar dimineața acasă înveșmântat în capa lui de mătase cu roșu și negru stil Mandrake

(numele de artist al tatălui meu era *Luciano Nunes Mandrake portughez* și a pus să fie încadrat un Mandrake în mărime naturală fixat pe perete în locul unei naturi moarte cu pedrix care cu trecerea timpului și în absența unui frigider în casă începuse deja să pută, a lăsat să-i crească o mustață groasă de o jumătate de centimetru, și-a dat părul cu gelatină și a pus mâna pe un negrișor să-i servească de asistent)

mama îl aștepta în salon și îi făcea câte o scenă de toată frumusețea căci spectacolul se terminase la ora două și era trecut de cinci dimineața când ajungea el acasă cu urme de ruj pe gât, și atunci ea începea să țipe, iar tatăl meu făcea o pasă magică

(Mandrake face o pasă magică și...)

dar mama, refractară la magie, continua să urle din ce în ce mai tare în loc să dispară ca prin farmec, iar tata încerca o nouă pasă...

(Mandrake încearcă o nouă pasă și...)

și încasa prima tigiaie lansată în direcția lui iar apoi își petrecea toată ziua schimbându-și compresele și pansamentele pe părțile rănite în vreme ce mama gonea după turturele care, ele da, se volatilizau, își luau zborul prin cameră în momentul în care ea se pregătea să le răsucescă gâtul, lăsând în mod suplimentar peste tot pete întunecate pe care nici măcar cu peria și cu litri întregi de detergent nu le mai puteai scoate.

Așa că viața noastră se schimbase. Când se prezentau vânzătorul de butelii de gaz, măcelarul sau croitorul să ceară plata datoriilor, tatăl meu îmbrăca imediat ținuta lui solemnă, lua poziție de spectacol cu pantofii lui lăcuiți, și striga

— Hop

făcând o pasă magică

(Mandrake face o pasă magică și...)

dar trebuia totuși să plătească facturile dat fiind faptul că vânzătorul de gaz, măcelarul și croitorul dădeau din cap spre mama mea făcând cu degetul arătător la tâmplă o mișcare de sfredel

— Soțul dumneavoastră are sticleți la cap scumpă doamnă?

după care ei au încetat să ne mai dea pe credit întrucât Dona Cecilia ținea în casă un smintit care țopăia, gesticula și țipa

— Hop

în mijlocul găinațurilor de păsări și s-ar prea putea ca într-una din aceste zile să-și omoare familia cu toporul căci, așa cum știe toată lumea, nebunilor le place cât se poate de mult să facă așa ceva

(TRAGEDIE ÎN CAMPO DE OURIQUE: un bolnav mintal furios și-a hăcuit familia cu cuțitul de tăiat pâine)

deci ei riscau să nu-și mai vadă niciodată banii. Sigur că viața noastră se schimbaseră: tatăl meu își repeta tururile în salon, de exemplu se exersa să golească o oală de lapte printr-o pâlnie din hârtie de ziar care nu doar că trebuia să rămână uscată dar pe unde trebuia la sfârșit să izbucnească și un buchet de trandafiri galbeni, numai că rezultatul era cu totul altul, covorul se umplea de pete, ziarele până la urmă se udau de tot, trandafirii erau plini cu frișcă în loc de petale iar mama care ținea la covoarele ei alerga după Mandrake agitând o tigaie, disperată

— Te distrug Luciano jur pe sănătatea fratelui meu că te distrug și

te demolez

iar tatăl meu țâșnind îi ținea piept pușcând din degete

— Hop

începeau să-i cadă picături de lapte din mâneci, mai făcea o pasă magică

(Mandrake face o pasă magică și...)

și termina întins lat pe parchet, leșinat, în vreme ce stoluri indignate de turturele ieșeau din mânecile lui. Cred că numai din pricina ciudatei insensibilități a mamei mele la artă în general și la magie în special

(cuvinte rănite ale tatălui meu)

s-a întâmplat ceea ce s-a întâmplat și cum s-a întâmplat. Când tatăl meu ajusesse aproape de nerecunoscut sub pansamente și comprese iar eu simțeam că devenisem fiul unei mumii faraonice, observând că era aproape peste tot înfășat cu benzi de tifon sub smoking și pășea din profil ca egiptenii de pe vase, într-o după-amiază pe când mă aflam la școală iar mama plecase să consulte un medic specialist în boli nervoase pentru că toate acele apucături

— Hop

ale lui Mandrake îi distrugneau pur și simplu creierul și ajunsesse să ia pastile pentru epileptici, tatăl meu mai făcu o pasă magică și dispăru. Probabil că făcuse o pasă magică

și la vecinii de sub noi căci nepoata maiorului Saraiva, o blondină durdulie care fâlfâia așa de repede din gene încât te lua teama că-și va da ochii pe spate, s-a eclipsat în aceeași zi. Toată săptămâna maiorul a supravegheat apartamentul nostru mormăind și agitându-și biciușca militară

— Dacă pun mâna pe ticălosul ăla termin cu el dacă pun mâna pe ticălosul ăla termin cu el

și ce bine că nu s-a gândit niciodată să se ducă să-i caute pe tatăl meu și pe nepoata lui la Faro de unde eu în fiecare an primesc de Crăciun o ilustrată cu felicitări semnată

Luciano Nunes Mandrake portughez, iar el îmi cere să jur pe toți sfinții că n-o să-i spun nimic mamei și mă asigură că e fericit cu durdulia lui, pe care o întinde la orizontală într-un bar și o taie cu fierăstrăul pe mijloc, în vreme ce ea, desfăcută așa în două bucăți, face semne spre public continuând să bată din gene până mai să leșine. Uneori nepoata maiorului se mai și agață de fierăstrău și se pare că și-ar fi pierdut mâna stângă după un spectacol la Tavira, ceea ce nu e tocmai un lucru foarte grav, crede tatăl meu, căci loviturile de tigiaie date cu o singură mână fac mai puțin rău.

Cronică de Crăciun

În această perioadă a anului de îndată ce se apropie Crăciunul îmi aduc aminte de bunicul meu. Vreau să spun că deseori îmi amintesc de el dar de Crăciun mă gândesc și mai intens căci pe vremea când el încă mai trăia era perioada cea mai frumoasă din viața mea. Eram băiatul cel mai mare al băiatului său cel mai mare, și mă numesc António Lobo Antunes pentru că e numele lui

(chiar dacă eu aș fi preferat să fiu în cartea de identitate Cisco Kid sau Hopalong Cassidy)

el m-a dus la Padova¹ pentru prima mea comuniune după ce mă confesasem temeinic domnului prior tot în casa lui

(în fiecare sâmbătă bunicul meu invita la masa de prânz mai mulți preoți iar cel din Amadora profita să-mi lipească pe creștet sărutările lui tandre

— Ah ce îngeraș drăguț ce îngeraș drăguț

stropindu-mă cu fervoarea lui mistică, dacă admitem că era vorba de fervoare mistică, în vreme ce eu mă suceam și răsuceam jenat de saliva și de mâinile lui prea calde și prea microase)

m-a dus la Padova, cu mașina sa Nash, să-mi fac prima comuniune, Spania, Franța, Elveția, Italia, zile întregi am

---

1 Căci la Padova se află mormântul Sfântului Anton, patronul Portugaliei, iar autorul este un... António.

tot vomat în automobil, m-am plictisit de moarte prin muzeele unde tatăl meu făcea niște expuneri interminabile în fața tablourilor și a statuilor, și mă plictiseam de moarte fiindcă nu era nici măcar un singur tablou care să-l înfățișeze pe Cisco Kid, ci numai dame în dantele, Cristoși în agonie și leproși sculptați în piatră cărora le lipseau tot felul de bucăți, a dat peste mine un biciclist la Berna, la Biserica Sfântului Anton am avut probleme cu împărțășania care mi se lipise de cerul gurii și ezitam între dorința de a o atinge cu degetul și spaima că astfel aș putea să-l rănesc pe Isus cu unghia, m-am pierdut la Veneția, apoi am mâncat înghețată până să mi se facă rău, când ne-am întors am aflat că fratele meu João își rupsesse un braț, mătușa Madalena l-a dus și i l-au pus în ghips iar eu eram galben de gelozie că sunt întreg și nu-mi atârnă nimic de gât.

Dar să revenim la Crăciun, pentru bunicul meu era un mare eveniment. După ce mâncam curcanul și înainte să sosească mătușile noastre prăfuite originale din Brazilia care locuiau în zona dispre strada Braamcamp dar eu nu le vedeam decât în decembrie

(îmi amintesc de apartamente obscure, de străluciri ale argintăriei în penumbră, de servitoare care toate se numeau Conceição, de bătrânele care miroseau a medicamente, mătușa Mimi, mătușa Biluca, de mobile amenințătoare și de coridoare fără sfârșit)

bunica mea îi ordona uneia din fete

— Spune să între personalul

iar personalul se alinia la perete, omul de casă, nevasta omului de casă, copiii omului de casă, grădinarul, bucătăreasa și restul mujicilor, după care bunica mea luând ținuta solemnă ca pentru a celebra ziua națională le decerna în loc de medalii cu crucea de război pachete pline cu tot felul de lucruri moi, șosete, pulovere și alte cele, servitorilor recunoscători. După ce erau decorați astfel,

mujicii se retrăgeau în şir indian spre catacombele de la bucătărie

(eu adoram să merg la bucătărie căci toţi se ridicau şi-mi făceau reverenţe în vreme ce în salon toată lumea mă ignora pur şi simplu iar ei continuau să joace cărţi sau dacă mă luau în seamă era numai să-mi spună

— Tacă-ţi gura copile

între două cărţi ținute în mână)

după care toată lumea se așeza în fața „creșei” cu munți de carton pe care se vedeau lipite bucăți de mușchi de pământ iar mai la vale fragmente de oglinzi ce imitau suprafața unui lac în fața căruia se ridica o Himalaye de cadouri. Printre ele erau unele obiecte de îmbrăcăminte care o încântau pe mama mea dar pe mine mă făceau să mă bosumflu dat fiind faptul că Hopalong Cassidy nu purta niciodată nici pardesiu nici șorțuleț, dar erau și cadouri care mă bucurau nespus în schimb o supărau pe mama mea ca de pildă revolvere cu pocnitori și alte minunății zgomotoase ce perturbau partidele de cărți de joc

(— Du-te mai încolo să împuști și să suflă din trâmbiță că nu reușesc să mă concentrez)

ca să nu mai vorbesc de mingile ce spărgeau geamurile și supierele, de hârtiile lipicioase în care erau învelite bomboanele și apoi se lipeau de rochiile familiei sau de mașinuțele cu arc care, dacă cineva călca cu piciorul pe ele, declanșau un salt mortal înapoi mai spectaculos decât cel al acrobaților de la Coliseu. Iar bunicul meu cu tabachera lui prezida peste toată această hărmălaie cu un surâs pe buze

(e singura persoană care nu mi-a spus niciodată să tac din gură nici să încetez să mai trag cu pistolul și pe care trâmbițele îl amuzau)

întrucât fost ofițer de cavalerie și veteran de război el nu privea dezaprobator mania mea de a trage cu pistolul în urechea invitaților care săreau în sus de spaimă și recădeau

apoi pe fotolii, palizi, ducându-și mâna la inimă, privindu-mă cu niște ochi ce ar fi vrut să mă pulverizeze dar adresându-i-se bunicului cu un surâs nesigur

— Nepotul dumneavoastră e în plină formă

din care se putea deduce dorința lor incomprehensibilă de a mă vedea legat fedeleș de mâini și de picioare și cu un căluș în gură.

Mai târziu bunicul meu a murit, a fost vândută casa, familia s-a împrăștiat iar serbările de Crăciun au încetat, Crăciunul se reduce acum la ceea ce văd eu în vitrinele magazinelor: „Sărbători fericite“ puse acolo de patroni, brazi împodobiți prin patiserii cu bancnote de 500 de escudos fixate ca rufele cu cârlige pe sfoară, un Moș Crăciun trist la intrarea unui mare magazin de desfacere care distribuie fluturași cu reclame pentru margarine și telefoane mobile. Acum eu sunt Moș Crăciun căutând cuvintele pentru un roman, cu un blocnotes pe genunchi, într-o bucătărie care nu are la dispoziție nici un mujic, împreună cu frații mei care au albit, cu nepoții care nu au auzit niciodată de Cisco Kid. Dar s-ar putea ca anul viitor să mi se ofere un pistol cu capse și imediat după ce o să trag prima dată bunicul meu își va face apariția, va veni să-și pună mâna pe umărul meu, să mă mângâie așa cum făcea cu degetul lui după ceafă

(— Dragul meu băiețel)

iar eu voi simți din nou forța și blândețea lui, le voi simți așa cum le-am simțit totdeauna, când știam că aflându-mă în preajma lui nu putea să mi se întâmple niciodată ceva rău, ceva trist, ceva urât, fiindcă el nu ar fi admis niciodată așa ceva.

Locotenent-colonelul și Crăciunul

Singurul lucru pe care mi-l doresc de Crăciun e să se termine cât mai repede, să nu mai văd bulevarde luminate, becuri prin copaci, agitație prin magazine, toți oamenii ăștia pe stradă, pachetele, ofertele, panglicile, vecinii care lasă rămurele de brad în casa scării, pe fiul portăresei angajat sezonier în magazinul de îmbrăcăminte ieșind din casă cu o capă roșie pusă pe deasupra, suflând în barba lui de vată ca să-mi spună

— Bună seara domnule locotenent-colonel

iar eu, după ce scot telefonul din priză ca să nu fiu deranjat, nemailuând în seamă dinadins cutia de scrisori ca să nu dau peste „sărbătorile fericite“ ale nimănui, mă așez dinaintea televizorului stins fiindcă detest filmele biblice, clopotele care sună și melodiile cu clopoței, urările prim-mi-niștrilor adresate nației și spectacolele de circ, iar în acel moment de la etajul trei de pe stânga vine și sună la ușa mea

— Mă trimite nevastă-mea să vă întreb dacă nu vreți să veniți la noi astă seară să mâncăm împreună tortul regilor

inginerul cu un rest de salivă în colțul gurii iar eu sunt cuprins de un fel de fascinație neputincioasă văzând asta și incapabil să-mi desprind ochii, fixând umflarea și dezumflarea bășicuțelor la încrengătura buzelor sale, simpatic de tot

— Suntem numai soția mea și cumnata mea și eu știți în familie ca o seară între prieteni

dacă mă gândesc că inginerul încearcă să mi-o paseze, simt eu asta, pe ghiuleaua de cumnată-sa văduvă care locuiește cu cinci imobile mai în jos, la colțul străzii Paiva Couceiro, o blondă cu părul tapat care se duce la piață încărcată de bijuterii și cu haina ei de blană și nici nu e tocmai urâtă, iar în acel moment îi răspund salivei, hipnotizat de oroare

— Domnul inginer știe perfect că eu sunt un urs singuratic inveterat

deși poate mi-ar face bine să împart canapeaua cu respectiva cumnată împodobită toată cu mărgele și inele, plonjându-mi din când în când ochii în decolteul ei în vreme ce-mi țin neclintită pe șervet partea mea de tort de teama firimiturilor, iar nevasta inginerului care s-ar apleca spre mine întrebându-mă

— Oare nu vreți o farfurioară domnule colonel?

iar cumnata care s-ar grăbi să mă ștergă pe mână cu șervețelul ei atingând în trecere degetul meu mare cu degetul ei, această cumnată cu gene lungi ca lăbuțele unor gândaci de bucătărie ce se agită agonizând pe spate, cumnata cu gurița ei ca un plisc, foarte cochetuță

— Stați nemișcat că rezolvăm noi imediat în doi această mică problemă domnule locotenent-colonel nu-i așa?

iar acum, de când am ieșit în rezervă, aș putea chiar să o însoțesc la cumpărături, aș putea chiar să o invit la cinema, am putea chiar să cinăm amândoi într-un restaurant din Baixa, într-un colț discret din apropiere de acvariu unde langustele se cocoată cu mișcări foarte lente unele peste altele, în vreme ce ea mi-ar vorbi despre soțul ei defunct iar eu m-aș întreba în sinea mea

— Dacă risc să o mângâi oare se supără?

aș ezita, o fac nu o fac, o fac nu o fac, o fac nu o fac, iar cumnata inginerului continuând să-și întindă untul pe un colț de pâine cu gesturile precise ale unui ceasornicar în timp ce-și bombează decolteul

— Spuneți-mi Ofelia pentru numele lui Dumnezeu să nu ne mai formalizăm

dar eu în continuare nehotărât, o fac nu o fac, o fac nu o fac, o fac nu o fac, suflându-mi nasul ca să-i pot apoi simți mai bine parfumul, observând cum îi tremură nărilor, emoționat să constat că o trăsătură din creionul ei de machiaj derapase

(și astfel ea ar deveni singura femeie din lume care m-ar emoționa doar pentru că o trăsătură de creion i-a dat peste pleoapă)

iar eu tot așa, o fac nu o fac, o fac nu o fac, iar langustele urcându-se una peste cealaltă cu încetinitorul când deodată măgarul de chelner bâlbâind o scuză

— E ora închiderii

iar în taxi pe drumul spre casa ei i-aș simți coapsa lipită de coapsa mea, grasă, parfumată, rotundă, tandră, și ea șușotindu-mi discret ca să nu audă șoferul

— V-ați înghițit limba?

mirată sau amuzată sau preocupată de ce mi se întâmplă

— Nu vă simțiți bine?

iar eu o fac nu o fac bâlbâind ceva în timp ce bâjbâi după pachetul de țigări

— Sigur că mă simt bine mă simt chiar foarte bine

fără să mă simt însă deloc așa, părându-mi deja rău că pleacă,

ducându-i deja dorul, mi-ar fi mult mai bine-n apartament dacă ar fi și ea, mi-aș închipui tot felul de combinații de fețe de masă, de flori, aș imagina mici atenții în timp ce inginerul, pe palier, cu mici bășici de salivă palpitându-i în colțul gurii

— Puteți să rămâneți un urs singuratic dar atunci veniți la unsprezece seara domnule locotenent-colonel

iar acum a trecut de miezul nopții și continui să mă aflu tot aicea singur, cu televizorul stins, cu telefonul scos

din priză, în papuci și pijama, cu halatul meu de lână, cu pătura pe genunchi fiindcă e frig al dracului, continuând să mi-o imaginez aici pe cumnata de la etaj, cu parfumul ei, cu părul ei blond, cu mărgelile, cu bijuteriile, cu linia de creion care a deraiat, lipsit de curajul de a urca doar câteva trepte, să mă duc la ei, adevărul e că mie nu-mi place Crăciunul, detest Crăciunul, detest străzile cu iluminatii, becurile din copaci, agitația din magazine, pachetele, ofertele comerciale, panglicile, vinurile spumante, detest tortul regilor, detest în special tortul regilor, un tort-rege pe care-l mănânci singur într-un salon fără brad și chiar fără o mână care să împiedice firimiturile mele să cadă, dacă anul viitor inginerul mă invită din nou am să zic da, poate cumnată-sa rămâne până atunci tot văduvă, poate va continua să plece la piață în mantou de blană, poate că eu, poate că ea, poate că amândoi încă vom mai fi în viață, căci trei sute șaiszeci și cinci de zile, la naiba, nu sunt chiar așa de mult.

Cuvintele încrucișate din ziar

Noaptea singurătatea e destul de dificilă. Sigur că pot să citesc, pot să ascult muzică, pot să închiriez un film de la video-club, pot să-i telefonéz Esmeraldei, pot să croșetez vreme de un ceas înainte să merg la culcare dar îmi lipsește clar Renato aici la mine în casă, Renato în fotoliul unde se așeza totdeauna, Renato care dezlega cuvintele încrucișate din ziar sau pur și simplu se uita pe plafon întrucât nicio dată n-a fost prea guraliv, îmi dădea o sărutare, mă întreba

— Oare menajera mi-a călcat cămășile?

iar când eu mă agățam de gâtul lui

(Renato e înalt și eu sunt mai degrabă scundă)

și voiam să-i mângâi barba

(ador să mângâi barba lui Renato)

el dădea la o parte mângâierea mea cu un gest

— Azi am făcut un duș aproape rece pentru că butelia de gaz e aproape goală

după care scotea un pix din veston, își pune ochelarii și începea să dezlege cuvinte încrucișate în vreme ce eu mă duceam la bucătărie să-i încălzesc mâncarea. Imediat ce era caldă îl chemam

— La masă scumpule

iar Renato plonjat în adâncul ziarului

— Vin acum

dar cina începea să se răcească, și eu

— Ți se răcește mâncarea Renato

Renato se îndrepta spre masă mormăind

— Ce pisălogeală

își înnodea șervețelul în jurul gâtului, îmi arunca o privire indignată, protestând

— Nu înțeleg de ce trebuie să mănânc supa rece de ce nu ai încălzit-o?

eu luam supa din salon și mă duceam la bucătărie să o încălzesc din nou pentru Renato

— În ziua în care se va putea cina corect în casa asta am să lansez focuri de artificii

iar eu neliniștită

— Te-am chemat de două ori iubire

Renato cu ziarul pe fața de masă, mamifer, cinci litere, câine

— Dacă m-ai fi chemat cu adevărat aș fi venit

Renato fără să mă ia în seamă închizând ziarul și aprinzând televizorul cu telecomanda

— Mesele astea sunt de o plictiseală teribilă nu avem nimic să ne spunem unul altuia

lăsându-mă să strâng singură masa fără măcar să facă gestul că ar ridica o farfurie, așezat în fotoliu și schimbând mereu canalele în vreme ce eu rânduiesc vasele la bucătărie

— Și unde mai pui că îmi petrec serile singur fără să pot vorbi cu nimeni iar dacă e așa mai bine mă întorc la tata

iar eu venind repede în salon și continuând să-mi șterg mâinile cu o cârpă de vase în timp ce Renato

— Dacă tu crezi că e o mare plăcere să trăiești cu o femeie care nu-și scoate niciodată șorțul de bucătărie și nu se fardează niciodată pentru mine te înșeli amarnic

am fugit repede în cameră să mă machiez, să-mi schimb rochia, să-mi pun pantofi cu tocuri înalte, să-mi aranjez părul apoi m-am oprit în chenarul ușii ca să mă vadă Renato doar că Renato

— Rochia asta e oribilă ți-am explicat de peste cinci sute de ori că e o rochie oribilă

iar atunci am început să plâng ascunzându-mi fața în palme și Renato s-a dus să caute cheile de la mașină, apoi s-a întors să ia ziarul pe care-l uitase iar din pragul ușii

— N-am deloc chef să suport o femeie nevrotică și smiorcăită

iar eu pe scară

— Renato

iar Renato cu un etaj mai jos

— Tu n-ai nevoie de un soț tu ai nevoie de un psihiatru Cristina

așa că de două luni singurătatea e destul de dificilă. Sigur că pot să citesc, pot să ascult muzică, pot să închiriez o casetă de la video-club, pot să-i telefonez Esmeraldei, pot să croșetez vreme de un ceas înainte de a merge la culcare, dar îmi lipsește Renato aici la mine în casă, îmi lipsește barba lui Renato

(ador să mângâi barba lui Renato)

îmi lipsește cineva de care să am eu grijă, cineva pentru care să gătesc, să îi cer menajerei să-i calce cămășile, ca să nu mai vorbesc ce greu mi-e să admit că el nu se mai întoarce, așa că dacă menajera se va arăta mirată

— Sertarele domnului Renato sunt goale

am să-i răspund

— E plecat cu serviciul la Coimbra și a trebuit să își ia hainele

întrucât eu aș vrea să cred că astă-seară se va întoarce, mă va săruta, mă va întreba

— Ai schimbat butelia de gaz?

și se va instala în fotoliu ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat ca să dezlege cuvintele încrucișate din ziar.

Social-democrația, cauză de divorț

Problemele mele cu Palmira au început imediat după ce am intrat în sediul Partidului din cartier situat chiar sub apartamentul nostru. Deja pe ea o agasa drapelul de pe balcon fiindcă atunci când întindea la uscat rufele afară pe sfoară prosoapele și cearșafurile se înfășurau în jurul catargului, căpătau un fel de culoare portocalie decolorată, iar duminicile, când oamenii nu lucrează și pot sta liniștiți acasă, să nu se mai radă, să se uite la jocurile televizate, camarazii ridicau sus de tot steagul pe catarg și el se izbea tare de fereastra noastră sub rafalele vântului ba ne mai și împiedica să vedem peisajul

(înainte să sosească acolo Partidul aveam o splendidă vedere spre Cacém)

și rareori în ziua de luni eram scutit să mai chem geamgiul dat fiind faptul că ardoarea patriotică a social-democrației ne făcea ferestrele țândări. Palmira s-a dus de mai multe ori cu nota de plată la președintele secției de partid care lipea afișe pe fațadă, iar președintele îi răspundea în timp ce ținea bidonul cu clei cu o mână iar cu cealaltă bidineaua

— Dacă nu vă convine mutați-vă.

Vicepreședintele a insinuat că Palmira putea să fi fost infiltrată de comuniști în imobil, câțiva membri au luat-o peste picior cu o furie antiolectivistă, trezorierul a sugerat

că Palmira probabil susține reforma agrară din Alentejo¹ iar ea, săraca, originară din Paços de Ferreira căreia puțin îi pasă de ce se întâmplă la Évora, a trebuit să se închidă în casă timp de o săptămână de teamă că putea fi linșată de un comando de liberali fanatici.

Sunt de acord cu nevasta mea și spun că faptul de a avea această secție a Partidului la etajul de sub apartamentul nostru prezintă multe inconveniente. Pereții din casa scării sunt acoperiți cu sloganuri albastre improșcate cu spray-ul cu vopsea care elogiază liberul schimb și îl înjură pe Președintele Republicii, vopsea ce se lipește de balonzaidele noastre și ne face să avem aerul unor zugravi ajunși în șomaj, iar strada e acoperită cu fraze roșii improșcate tot cu spray-ul care înjură liberul schimb și îl laudă pe Președintele Republicii, vopsea roșie care și ea se lipește de balonzaidele noastre adăugându-se petelor albastre și oranj, iar așa avem aerul unor curcubeie ambulante, destul cât să șocăm familia Palmirei scandalizată să ne vadă îmbrăcați așa de pestriț tocmai în perioada în care suntem în doliu după moartea bunicului meu.

Fratele Palmirei nici nu mai vorbește cu noi

(— Tatăl nostru a murit de cancer iar voi vă credeți în carnaval)

soția fratelui Palmirei, care a trăit în Angola și îi detestă pe negri, crede că Palmira își bate joc de ea îmbrăcându-se în culorile Africii de Sud, iar în serile în care membrii se reunesc în secția de sub apartamentul nostru e imposibil să dormim din cauza vacarmului provocat la citirea dării de seamă a ședinței și a punctelor de discuție prevăzute înaintea celor de pe ordinea de zi ca de exemplu cine a

---

1 Dincolo de șarja ironică evidentă, referința la pasiunile politice ce s-au dezlănțuit după Revoluția Garoafelor din 1974 identifică o situație care a existat în Portugalia, inclusiv tentativa comuniștilor de a colectiviza pământul.

stricat instalația de apă de la closet sau a lăsat robinetul să picure toată noaptea sau cine a strecurat un bilețel obscen în poșeta Elvirei, iubita vicepreședintelui, Elvira care a demisionat din Partid pentru că nu mai suporta să i se facă tot felul de remarci lipsite de respect despre picioarele ei și l-a prevenit pe vicepreședinte că dacă el îndrăznește s-o mai caute fie doar ca să-și prezinte scuze ea are să se plângă verișorului ei care e profesor de karate și își îngrijește durerile de cap spărgând câte un teanc de cinci cărămizi cu fruntea.

După părerea mea, cum zice și trezorierul Partidului, toate astea sunt doar incidente normale în democrație dar eu tot nu înțeleg de ce Palmira a băgat divorț numai fiindcă eu am intrat în secția de la Cacém. Ea susține fără nici un argument că pe mine nici nu mă interesează politica, că mă interesează numai picioarele Elvirei, care între timp s-a întors la ideile individualiste de inițiativă privată și îl face gelos pe vicepreședinte aruncând ocheade provocatoare militanților de la bază. Nici nu e adevărat: pe mine mă pasionează ideea liberului schimb, mă preocupă scăderea inflației iar dacă Palmira nu pricepe asemenea noțiuni elementare cu atât mai rău pentru ea. În caz de divorț am să mă mut la Madame Martins, în cele două camere ale Elvirei, și îmi voi continua de acolo lupta politică pentru îmbunătățirea condițiilor de viață ale pensionarilor. Nu mai târziu decât anul trecut Partidul a sporit pensiile cu o sută de escudos iar Elvira mă asigură deja că noi doi am putea, într-o perspectivă de centru-dreapta, să facem enorm de multe lucruri pentru viitorul țării. Iar cum obișnuiesc eu să-i zic mușcându-i urechea, niște picioare ca ale ei sunt adevărate pârghii ale progresului.

Lucruri de-ale vieții

Nu-ți face griji pentru mine oricum știam că lucrurile nu pot dura veșnic. Nu erai făcută să trăiești numai în două camere cu un scriitor care nu scrie, să faci dușuri cu apă rece doar fiindcă nici compania de gaz nu face credit, și nici să suporti mârălăniile proprietarului din cauză că eu nu am plătit chiria. Nu-și face griji pentru mine: înțeleg că pleci, nu fac scandal, nu te rog să rămâi. Sigur că asta mă costă nițel, la început ai să-mi lipsești, mai cu seamă în momentele de dimineață când sună ceasul la șapte așteptând să aud pașii tăi pe palier ca să fug la ușă

— E Teresa

ca până la urmă să nu fie Teresa, o să fie vecinul din stânga cu câte o sacoșă de la piață în fiecare mână, care se va feri de gestul meu de a da să-l îmbrățișez gândindu-se că am înnebunit iar eu mă voi trage înapoi confuz

— Scuzați-mă domnule Vasconselos am crezut că e altcineva

iar vecinul mă va sfătui cu o undă de ironie să mă las de băut după care se va baricada în apartamentul lui de teamă că mă voi repezi să-l sărut declarându-i iubirea mea. Dar nu-ți face griji pentru mine: peste șase luni o să-mi fie mai bine, peste șase luni voi fi început romanul și voi fi obținut un avans de la editor, peste șase luni, te asigur, sunt convins că te voi fi uitat. La început lucrurile astea par totdeauna oribile dar pe măsură ce începi să te obișnuiești

îți vine tot mai rar să plângi, începi din nou să te arăți interesat de atentatele cu bombe și de divorțurile prințeselor adică cele două feluri de catastrofe care ne pasionează cel mai mult când citim ziarul, încetezi să-ți mai plictisești prietenii telefonându-le la ore imposibile iar într-o bună zi

(asta-i viața)

te surprinzi fluierând distrat în fața oglinzii în timp ce-ți razi barba, sau când cineva te întreabă la cafenea

— Ce mai e cu Teresa?

faci un mic efort să înțelegi despre care Teresa e vorba

— Care Teresa?

iar ceilalți uimiți

— Teresa nevastă-ta cine alta?

iar atunci dumnealui pe un vag ton detașat, sincer

— Ah Teresa nu am nici o idee nu am văzut-o de secole

o să-și dea seama fără surpriză că pronunțarea numelui tău nu-l mai doare, că nu își mai amintește bine chipul tău, care a încetat definitiv să mai existe. Totuși nu-ți face griji pentru mine: trece și asta. Trece și dorința de a muri, și dorința de a scrie numele Teresa pe praful de pe mobile (cum nu va mai fi nimeni să le șteargă)

și pe geamurile aburite de la fereastră, trec și zilele imbecile de stat întins nemișcat pe canapea, privind tavanul și amintindu-mi de plimbarea de-atunci de la Foz do Arelho, de rochia albastră pe care n-am s-o mai revăd, de acei dinți incisivi încălecați care atât de mult îmi plăceau, de duminica în care ai uitat mâncarea pentru cină pe foc și s-a ars, de furiile care te apucau fiindcă eu apăsam totdeauna pe mijlocul tubului să iasă pasta de dinți și lăsam robinetul de la chiuvetă să picure toată noaptea

— Crezi că ești prea bogat?

și de iritarea ta când citeam ziarul peste umărul tău iar tu agasată

— Nu reușesc să citesc ziarul când cineva mă spionează
peste umăr scuză-mă

iar tu aruncai ziarul și plecai să te încui în cameră con-
tinuând să bombăni

— Ce sâcâială

tu care îți trăgeai piciorul când eu mi-l apropiam de al
tău, tu care te zbârleai când voiam eu să te sărut, tu care nu
ai mai vrut să-mi dai mâna la cinema, când eu te întrebam

— Mă iubești?

rămâneai mută sau mormăiai ceva de parcă făceai efor-
tul unui alpinist escaladând Himalaya, ca și cum toate cu-
vintele ar fi cântărit tone și ți-ar fi lipsit oxigenul

— Crezi că dacă nu te-aș iubi aș mai sta aici?

iar în timp ce făceam dragoste nu scoteai un cuvânt, eu
simțeam degetele tale moarte pe spinarea mea ca și cum ai
fi vrut

(poți să-ți imaginezi la ce prostie ajungeam eu să mă
gândesc)

să se termine totul cât mai repede, ca și cum ai fi vrut
să scapi de mine, în vreme ce eu destul de îngrijorat

— A fost bine?

iar tu-mi răspundeai

— Sunt obosită și mă doare capul și nu-mi dau seama
și plecai în mare grabă să te speli de parcă te-aș fi in-
fectat făcând vreme de o jumătate de ceas gălăgie cu apa
în bideu. Îmi dam seama că asta nu putea să continue la
infinit. Nu erai făcută să trăiești numai în două camere cu
un scriitor care nu scrie, să faci dușuri cu apă rece doar
fiindcă nici compania de gaz nu face credit, și nici să su-
porți mârlăniile proprietarului din cauză că eu nu am plă-
tit chiria. Nu-ți face griji pentru mine: înțeleg că pleci, nu
fac scandal, nu te rog să rămâi, jur că nici nu am să mă
supăr dacă acest nou prieten al tău despre care-mi vorbești
și pe care nu-l cunosc va veni să te ajute să îți iei lucrurile,
să îți duci cărțile. N-am să mă supăr: imediat după ce o să

începeți să coborâți scara am să le sun pe Mariana sau pe Paula sau pe Raquel, am să le invit să iasă cu mine, și am să-mi încep viața de la începutul începuturilor. Să nu crezi că am să explodez în lacrimi sau că am să mă sinucid. N-am s-o fac. Te asigur că n-am s-o fac. În orice caz, nu se știe niciodată, lasă pachete cu șervețele de hârtie și o cutie cu valium. Oamenii au totdeauna nevoie de ceva care să le țină tovărășie nu-i așa, iar eu nu suport să mă șterg cu mâneca de la haină după cum nu-mi place nici ideea de a mă arunca pe fereastră:

s-ar putea să cad peste voi în momentul când ați ajuns în stradă și așteptați taxiul, sau chiar s-ar putea să cad peste prietenul tău și să-i rup un os sau altceva iar tu ai putea să crezi că am devenit agresiv

dar nu e cazul

împotriva acelui căcăcios, pardon, acelui băiat care precis că este, și nici nu ar putea fi altcumva, decât o minunăție de om.

António João Miguel Nuno Manuel

De fiecare dată când mă duc să cinez în casa părinților mei, ies de acolo spintecat de copilărie: Benfica s-a schimbat, mama nu mai are treizeci de ani, pot să fumez fără să-mi mai interzică nimeni, nu mi se mai servesc la masă dulciuri și prăjituri, nu mai dau peste frații mei în pijama cu părul lor blond încă ud după baie. Casa părinților mei nu s-a schimbat foarte mult: camerele copiilor au fost transformate în saloane dar mirosul a rămas același. Peste tot sunt fotografii cu morți: bunicii mei, câțiva unchi, câteva mătuși, morți în lăgătură cu care niciodată n-o să mă obișnuiesc că sunt morți, și nu m-aș speria dacă și-ar face brusc apariția, persoane care îmi lipsesc al dracului de mult dar căroră nimic nu le lipsește fiindcă de acum înainte lor nu le mai lipsește nimic și nici măcar eu nu le lipsesc. De fiecare dată când mă duc să cinez în casa părinților mei, ies de acolo spintecat de copilărie: nu mai cunosc nici oamenii nici clădirile din jur, patiseria Paradisul a dispărut, mezelăria cubanezilor s-a evaporat, nu mai știu nimic despre Dona Maria José contrabandista, nici despre nebunul cu păsărele, nu l-am mai văzut de secole pe tata cum își rade barba, și tot de secole, ținând forfecuța în mână, mama nu-mi mai spune

— Arată-mi degetele

ca să-mi taie unghiile. Acum mi le tai singur cu o ghiotină de unghii dar cum sunt neîndemânatic îmi ia o

veșnicie până culeg toate așchiile împrăștiate pe plăcile de faianță cu degetul arătător umezit în salivă. Și mi le tai fără să scot un sunet, fără să rag ca un vițel, iar mama uimită

— Nici n-am început

mama care ne tăia unghiile, ne făcea injecțiile, transforma cămășile unchiului Eloy în cămăși pentru noi iar cum eu sunt primul născut am văzut-o tot timpul gravidă, João Pedro Miguel Nuno Manuel. Ies spintecat de copilărie și rămân nemișcat la volan în mașină să privesc zidul grădinii, poarta străjuită de doi ananași, ferestrele închise, frunzele de salcâm întunecate fiindcă e noapte, strada Travessa do Vintém das Escolas neschimbată cu excepția lui Cabecinha pe care nu l-am mai revăzut, și Nu Mai Știu Ce din Costa Cabecinha, ieșind cu capul pe fereastra care abia se sălta deasupra trotuarului, împreună cu care m-au prins ai mei cerșind bani de Sfântul Anton și care avea niște fotografii cu femei goale, cartoane negricioase cu niște corpuri pe care aproape nici nu le distingeai dar el credea că da

— Uită-te la sânii tipei

iar eu copleșit de rușine dar și de bunăvoință nu vedeam nici umbra vreunui sân iar apoi Cabecinha își vâra la loc prețioasele cartoane în buzunar

— Ai caș la gură

și mergea să-și arate bogăția la alde Ferra-o-Bico care erau mai luminați decât noi, iar ei știau despre glande tot felul de lucruri grație țigăncilor pe care le duceau în desigurile din spatele Școlii Normale să se dedea cu ele la proceduri dintre cele mai misterioase. A fi spintecat de propria ta copilărie e mai rău ca a fi spintecat de un os de pește: degeaba tot înghiți bucăți de pâine că nu trece. Iată de ce mă duc în Benfica măcar o dată pe lună și de fiecare dată când mă duc mă simt ca un câine în căutarea unui os pe care el crede că l-a îngropat undeva dar de fapt nu există. Un os pe care cu toate astea îl caut până încep să mă usture

ochii. Tot așa mă caut pe mine prin albumele cu fotografii. Tot așa mă caut pe mine însumi pe sub pat (patul meu încă mai e acolo)

și tot așa mă caut prin grădină, în smochinul din grădină, alături de locul unde se găsea fântâna, unde era și cotețul de găini, așa că după cină rămân în mașină și mă uit la zid, la poarta străjuită de doi ananași, la ferestrele închise, la frunzele de salcâm întunecate fiindcă e noapte. Poate că de îndată ce ai crescut e numai noapte. Stau în mașină așteptând-o pe mama să mă cheme știind că n-o să mă cheme fiindcă mă crede deja plecat. Și chiar că am plecat. Pentru totdeauna.

Vechi umbre aleatorii

Locuiesc lângă stația Alto de São João iar de când am ieșit la pensie duc o viață metodică: mă trezesc la unsprezece, iau micul dejun, mă bărbieresc, mă spăl, fac curat în casă, mă îmbrac, mă așez la fereastră și văd, de la început până la sfârșit, câte trei înmormântări zilnic. După ce se termină ultima procesiune îmi fac cruce, îmi trec piaptănul prin păr dinaintea oglinzii, iau umbrela, cobor cele câteva trepte și mă îndrept spre Mimosa da Paiva Couceiro să beau bere cu sirop. Cam pe la zece beri se face noapte. O iau înapoi spre stație sprijinindu-mă de umbrela care mă ajută să țin la distanță și felinarele nechemate și copacii ce se încăpățânează să se lovească de mine, iau un alt mic dejun pe care eu îl numesc cină, pălăvrăgesc un pic cu fotografia neveste-mii, mă instalez din nou la fereastră, în pijama, supărat că porțile cimitirului au fost închise și adorm în lătratul câinilor de pe strada Morais Soares ce urlă în toiul nopții cu disperarea unor orfani.

Apartamentul meu e la parterul imobilului la același nivel cu cel al portăresei. Dacă portăreasa e căsătorită cu soțul portăresei, care este supraveghetorul de la liceul Camões iar lui îi revine sarcina să meargă din clasă în clasă cu caietul de absențe, să vadă cine nu e prezent, să noteze inexistența, să înregistreze vidul, eu nu sunt căsătorit cu nimeni. Eu sunt văduvul portăresei și singura absență pe care o notez, singurul gol pe care-l înregistrez e tăcerea ca

de pivniță atunci când câinii se apucă să tacă. Bine cel puțin că-mi aduc de la Mimosa da Paiva Couceiro un rest de bere care mă ajută să combat această tăcere: căci trebuie să te bați cu tăcerea pocnind-o cu sticlele, ca marinarii beți, iar în caz că vrei s-o ataci cu mâna goală să-ți fie clar că te poți trezi întins pe podea tăvălit în rumegușul pisat cu picioarele. Așadar când pe mine mă amenință tăcerea agit o halbă, ca ea să se sperie, o imensă halbă ca un sceptru, și încep să-i chem pe nume cu voce tare (deformație profesională) pe toți frații mei, pe toți colegii, pe oamenii pe care i-am cunoscut pe vremea când și Lisabona și eu eram tineri. Cum nimeni nu-mi răspunde sunt obligat să trag concluzia că ei și-au pierdut viețile din pricina absenței, și că spre deosebire de situația de la liceu nu profesorii i-au pedepsit ci agenția de pompe funebre care a închis peste ei capacele sicriilor. Atunci mi se pare că nefericirea familiei e ceva ce seamănă cu un eșec școlar rușinos.

Nevastă-mea nu răspunde la apel, dar e acolo, îmi surâde de pe comodă. Un surâs care are cel puțin treizeci de ani, un surâs ce s-a îngălbenit din cauza timpului sau fiindcă nu e pus sub sticlă, dar asta e soarta inevitabilă de care au parte surâsurile și hârtia de tapet. De altfel, surâsurile își pierd dinții așa cum hârtia de tapet își pierde culorile; cât despre oameni, nu doar că și ei și le pierd, dar își mai pierd și părul și gustul pentru tot felul de lucruri așa încât, dacă cineva ar intra acuma aici la mine, i-ar lua ceva vreme până să mă descopere printre obiectele astea prăfuite. Vârsta e un camuflaj perfect, iar dacă eu aș fi general n-aș pierde nici o bătălie comandând o armată de bătrâni, capabilă să invadeze orașele dușmane fără să fie văzută, și să ocupe o țară întreagă cu reumatismele lor insidioase, cu diabetele lor triumfale, cu bronșitele lor asmactice de victorie. Iar dușmanii s-ar vedea condamnați să joace partide de cărți în șapte prin parcurile publice, să poarte un șoșon la piciorul stâng și un pantof la cel drept, să

înțepe cu vârful cârjelor gândacii ce-și fac apariția printre straturile de flori din parc.

Nevastă-mea nu răspunde nici la apelurile nici la întrebările mele dar e aici, făcând să alunece lent croșetele ei pe chenarul de croșetat ca lebedele-n bazin, acceptând să-i țin tovărășie fără să mă mai certe. Când vine ora cu serialul brazilian o iau din bazinul ei și o instalez pe sofa alături de mine, la ora cinei o iau din bazinul unde croșetează și o așez dinaintea mea pe masă, și mă bucur că stă împreună cu mine o tânără care ar putea să-mi fie chiar fiică, încadrată cu trandafiri nupțiali din teracotă ca și cum tocmai am fi sosit de la momentul cu vinul dat în onoarea noastră la Mimosa da Paiva Couceiro, navastă-mea foarte ceremonioasă și tulburată, neștiind ce să mai facă, iar noi ne evităm unul pe celălalt cu o delicatețe ușor timorată, atât de jenați încât din momentul în care am intrat în dormitor eu am și început să sforăi. Este, cred eu, ceea ce se numește muzică de cameră. Una sau două halbe bine-venite m-au ajutat să nu stric prea tare acea armonie.

Nevastă-mea nu mai răspunde când o chem dar nici nu mă mai ceartă că sunt toată ziua plecat. Aș putea spune că nu avem deloc parte de o văduvie nefericită și rareori un dezacord sau vreo neînțelegere ne mai tulbură armonia absenței. Mă gândesc că fiecare din noi și-a găsit de acum înainte locul în viață; ea dinaintea chenarului de croșetat bucurându-se de tihna și pacea salonului iar eu așezat la fereastră să privesc înmormântările cu speranța că voi vedea vreun chip cunoscut, unul sau doi camarazi de la Mimosa, de exemplu, în spatele unui sicriu neînsoțit de preot, unul sau doi colegi de bețivăneală escortând o procesiune funerară care probabil că este a mea. E doar o problemă de câteva luni: mai devreme sau mai târziu tot voi asista eu de aici la înmormântarea mea. Știu și cum se va petrece: coroana de flori din partea direcției liceului și un cortegiu de absenți, un cortegiu de umbre aleatorii șchio-

pătând sub canadiencele lor fără să le poată vedea cineva. Atunci trebui-va să pună cineva o a doua fotografie pe milieul de pe comodă după care două surâsuri îngălbenite cum ar fi pâlpâirea feștilei de lampă cu petrol vor ilumina locul în vreme ce câinii vor urla-n miezul noții cu disperaarea unor orfani.

Două mici cronici

Ca și noi

Așa că te aștept aici jos, la Estoril nu departe de poștă, am să mă plimb pe sub arcade fără să privesc marea, fără să iau în seamă grădina Cazinoului, indiferent la turiștii germani de culoarea langusteii de acvariu care poartă pe cap pălării de paie cu cireșe de bachelită din cele ce le plac babelor americane. Mă sprijin de un zid de piatră, soarele curge peste mine ca niște subțirele fire de glicine și încep să mă gândesc temeinic la părul tău blond, la gesturile tale, la gura ta, la felul tău de a vorbi în vreme ce un câine vine să-mi miroasă picioarele căci odată înaintat în vârstă am început să semăn cu un copac bătrân, cu un ulm, cu o plantă meliferă, cu un trunchi trist și osificat ce își ține rădăcinile chircite în vânt, iar pe ramurile degetelor mele din adâncul buzunarelor dau în mugur frunzișoare dintr-o primăvară mai de demult, așa de veche încât se confundă cu fotografiile din salon, mărturii ale unei vremi când speranța era o țară măreață a familiei mele ce se întindea până la frontierele tinereților mele mătuși cu sărutările lor suspendate în aer.

Te aștept aici jos în vreme ce albastra răbdare a valurilor scrie cu gesturi de algă numele tău pe plajă iar pe mine mă fixează, nemișcat, un chip de acuarelă, de undeva dintr-un geam de la etajul al doilea, atât de real încât fără

îndoială că niciodată n-a existat un chip mai uimit, poate doar cel al uimirii mele când bat la ușa casei unde trăiesc și nimeni nu-mi răspunde sau nu vine să mă cuprindă pe după umeri ca o vestă împrumutată, te aștept cu licărirea țigării aprinse între buze ca să mă poți recunoaște-n întunecimea orei două din după-amiaza prea orbitoare, te aștept smucit de o febră pe care nu o am și cu părul vâlvoi într-un vânt care nu există, iar câinele începe să se îndepărteze dezamăgit cum se îndepărtează toate de corpul meu, chiar și umbra încolăcită de rușine în jurul pantofilor mei, iar atunci când umbrele încep să se rușineze de noi e mai bine să nu insistăm, mai bine să ne închidem în baie ca să privim lung în oglindă chipul pe care nu-l mai avem, pe care niciodată nu-l vom mai avea, te aștept tremurând așa cum în ploaie numai un îndrăgostit dintre cei mai urâți, ținând în mână un buchet de crizanteme tomnatice, își așteaptă iubita la fel de urâtă care l-a și uitat, dar care a rămas cu nasul lipit de perdele privind cum trece încet duminica, te aștept, dragă fată, iar în acea clipă acostează lângă trotuar o mașină și de pe bancheta din spate, singur, surâsul tău mă descoperă iar eu vin în întâmpinarea ta, temător, tremurând din genunchi, ca să mergem apoi să-ți explic cum e cu girafele de la Grădina zoologică fără să mai iau în seamă că mă asurzește gălăgia din megafoane, la fel de zgomotoasă cât e tăcerea iubirii pe care ți-o port.

Scrisori către unchiul meu João Maria

Când mă gândesc cum era la Nelas îmi aduc aminte de trenul ce înainta jos în vale printre frunze de viță-de-vie ca un deget ce se strecoară sub o fustă, de ochii bunicului meu atingând corola castanilor cu genele lor lungi, în care se citea o tristețe atentă, când mă gândesc la Nelas îmi aduc aminte de mama mea mult mai tânără și de vocea ei

ce răsuna în corpul meu când mă chema de pe coridor ca văduvele când ademenesc harfa ploii, când mă gândesc la Nelas îmi aduc aminte de un sicriu de copil scos pe umerii unor bețivani din adâncul unei taverne jilave, și de luna din luna august ce ținea în palmele ei de ghips teama mea, și îmi amintesc de la Nelas fotografiile morților al căror surâs devenea mai strălucitor când băteau clopotele duminica, tot așa cum strălucesc mai tare zgârieturile de pe tabla neagră în clasă când trece profesorul cu creta peste ele, și tot de la Nelas îmi amintesc de potecile pe care era mura coaptă, și de gâtul lebedelor de lemn ce se arcuiau în aerul serii până departe în direcția mării, de pleoapele bosomeflate ale găinilor, de pietrele de mică, transformându-se sub ochii mei în niște solzi sângerii, de pelicanul împăiat de la farmacie care privea țintă cerul cu niște ochi de dentist mânios, de sâsăitul cafetierei ruginite a croitorului înconjurat de păsări pe care țac-țacul foarfecelor le speria, eu care fumam pe ascuns în garaj, care trăgeam cu ochiul când se îmbăiau servitoarele pândind mai cu seamă smocul nesperat dintr-un anumit loc, sau femeile care se așezau pe vine cu fuste largi urinând în întunecime, și de micul bâlci ce se instala după slujba din biserică, de oalele de lut glazurate, de purceluși, de bijutieri ce purtau pantalonii prinși la manșetă cu clești de rufe, pedalând ca niște corbi în lungul drumului spre Viseu, cu hodorogitele lor cutii legate de șa în care duceau cercei, și de apusurile de soare pâlpâind ca ferestrele de azil sărac, și de baletul gesturilor de pânză de paianjen când mi se dădea să mănânc în fața mesei de pe balcon, când mă gândesc la Nelas îmi aduc aminte de plecări și sosiri, de scrisori pe care eu nu știam să le citesc, de cărți vechi, de păsările oarbe pictate pe cești ce aveau toarta ruptă, iar aproape de ușa bucătăriei de puțul căscat asemenea gurii unui bolnav vorbind cu vocile lui uitate, pietre, mici șopârle, resturi, ecouri, îmi amintesc de o plantă cățărătoare care incendia în tăcere umbrele,

dar când am vizitat casa la mulți ani după aceea totul era foarte scund și aproape îmi încăpea în palmă, aproape că ar fi încăput într-un mărunț suspin de dor¹, totul era așa de mic încât nici nu am recunoscut scara de granit, nici castanii, nici camerele odinioară imense dar eram chiar la Nelas căci în momentul când am ieșit să iau autobuzul spre Lisbona i-am simțit mâna atingându-mi brațul.

---

1 „...num ínfimo suspiro de saudade“; este situația tipică de echivalență perfectă dor/*saudade*.

Muzeele

Se povestește că pictorul Bonnard avea obiceiul să viziteze, ducând sub braț o servietă, muzeele în care erau expuse pânzele sale. Iar când paznicul se uita în altă parte, el scotea o paletă din servietă și își retușa tablourile. Îmi place să mă gândesc la acest artist deja bătrân, îmbrăcat ca un funcționar de bancă din anii '20, cu cravată și pălărie de contabil, împodobit cu o barbă care în fotografii pare falsă (și cine zice că nu era?)

corectându-și munca pe ascuns cu febrilitatea unui școlar. În puținele momente când am intrat într-un muzeu am avut totdeauna speranța absurdă să-l întâlnesc, cu ochelarii încălecați pe vârful nasului, ocupat să-și corecteze tablourile. Dar cum niciodată nu l-am întâlnit aproape totdeauna m-am plictisit. Eu cred că pe mine în aceste locuri de reculegere și extaz mă fascinează mai mult sistemele de alarmă împotriva furtului de tablouri.

Semăn cu acel chinez care frecventa sălile de concert: imediat ce muzicanții terminau acordatul instrumentelor se ridica în picioare și îi aplauda iar apoi pleca. Când eram copil, în momentul în care ai mei s-au hotărât să mă deprindă să iubesc lucrurile importante și frumoase din viață, m-au dus multă vreme peste tot în Spania, Franța sau Italia. Păstrez amintirea melancolică și obositoare a galeriilor nesfârșit de lungi unde la anumite intervale se aflau plasate scuiptoare înalte cu un singur picior

(aș fi vrut și eu să scuip în ele dar nu eram lăsat să o fac întrucât se considera, cred eu, că era o activitate incompatibilă cu iubirea față de ceea ce este esențial și frumos)

coridoare și galerii nesfârșite, ziceam, cu paznici bătrâni ce căseau pe la colțuri sau chiar la tablouri, cu doamne și domni bătrâni din alte vremuri care se uitau la mine de pe perete cu o gravitate acuzatoare. Existau și fotolii legate cu cordoane de la o rezemătoare la alta.

(— De ce nu pot să mă așez?

— Fiindcă e un fotoliu de pe vremea lui Ludovic al XVI-lea

— Nu-i nimic, am să mă ridic imediat ce vine)

statui cărora le lipseau unele bucăți, fragmente prăfuite pe care o vitrină le proteja de cârpele de praf ale femeilor de serviciu, bucăți de cărbune care după mine nu făceau cât o ceapă degerată dar provocau o admirație respectuoasă, greci în pielea goală, cu câte o pușulică mică de tot sau alte-ori acoperită cu o frunză de viță

(niciodată nu am înțeles legătura între o pușă și o frunză de viță iar când întrebam toată lumea ridica din umeri. Nici până azi nu știu)

greci cu câte o pușulică minusculă dar cu tot restul enorm, ceea ce mă pune pe gânduri când mă uitam la acele creaturi vânjoase de body building, și alte scuipători, și alte veceuri pe pereții cărora nu erau mâzgălite inscripții și unde eram trimis să fac pipi indiferent dacă-mi venea sau nu

(și au fost singurele toalete fără graffiti peste care am dat în viață)

o liniște de veghe mortuară, ecoul pașilor noștri ca pe timpul nopții la subsol după care Doamne mulțumescu-ți vedeam ieșirea, Doamne mulțumescu-ți ieșeam în stradă

(dar înainte de ieșire era o teighea unde tot felul de doamne cu ochelari vindeau albume colorate cu ceea ce tocmai mă martirizase pe mine)

iar pe stradă era soarele adevărat, casele adevărate, arborii cei adevărați și veceurile publice ca lumea cu ziduri acoperite de mășcări și desene extrem de interesante. Cu ani în urmă într-o tentativă pedagogică am luat-o pe Isabel cu mine la fundația Gulbenkian. Am plimbat-o de la un tablou la altul, i-am explicat, i-am atras atenția, am insistat, am informat-o. Iar după ce am ieșit în parc, în sfârșit la lumina naturală de afară, am întrebat-o temător

— Ți-a plăcut?

și am auzit după o tăcere în care tremura teama de a mă dezamăgi

— Tată, iartă-mă dar a fost tare plicticos

așa că într-un elan de fericire am dus-o la o cafenea populară și am cerut două înghețate de vanilie. Am stat și le-am degustat câteva ceasuri iar înghețata mea era așa de bună că și azi îmi mai aduc aminte de gustul ei.

Cronică în vreme de post

După carnaval urma înfiorătoarea perioadă de post. Eram copil de cor înspăimântat de biserica plină de eco-uri, de imaginile severe ale sfinților, de flacăra lumânărilor ce se curba și tremura când se deschidea o ușă, de aerul solemn, de doliu, de postit, de peștele servit vinerea la masă ce mă privea din farfurie cu orbita lui albă ca și cum niște evrei ticăloși l-ar fi crucificat și pe el peste dovlecei și cartofi fierți. Mă gândeam că Domnul Nostru Isus Cristos murise tot așa, nu ucis de tot felul de Pilați ci de bucătăreasă, curățat de solzi și apoi pus la fiert într-o nemiloasă oală, și mă gândeam că din corpul lui alegeam eu să dau deoparte tot felul de solzi sau mici osișoare și tot pe el îl asezonam cu ulei de măsline, evitând să privesc spre găvanul ochiului celui sacrificat ce mă acuza pe mine din mijlocul legumelor de moartea lui nedreaptă. Iar când dădeam o mână de ajutor în timpul slujbei observam cum două sau trei bătrâne îmbrăcate în voaluri negre răspândite prin adâncul bisericii își rumegau credința cu mandibule de o uluitoare elasticitate

(își atingeau cu bărbia vârful nasului)

iar preotul, luând câte o rondelă cu vârful degetelor, depunea împărtășania pe limba lor cea interminabilă înspăimântat că bătrânele ar fi putut să-i înghită și pe Dumnezeu și pe el dintr-un singur hap, iar apoi ele să dispară în bezna unei capele de pe margine unde urmau să-și facă

liniștite digestia intonând niște Ave Maria, așa cum se afundă și crocodilii în albia fluviului cu gazela lor deja înghițită.

Pe vreme de post nu puteai să faci gălăgie, nici să deschizi radioul și nici să te joci întrucât ar fi fost de prost gust ca eu să mă distrez în timp ce Isus, cu spini peste tot înfișți în el, tocmai murea să ne salveze pe noi în răbdarea lui resemnată. Mie această agonie anuală mi se părea oarecum exagerată și fără rost fiindcă părea nesfârșită și ne condamna pe toți să păstrăm o tristă muțenie. Mătușile mele nu-și mai dădeau în cărți, nimeni nu mă mai ducea la cinema

(— Copilul și-a pierdut mințile, nu știe că suntem în post?)

un fel de îngrijorare cețoasă se răspândea prin camerele în care tot felul de mici lămpi aprinse pâlpâiau la picioarele unor sfinți de teracotă, bărboși și cât se poate de urâți, înfășurați în tunicile lor ce aduceau mai degrabă cu acele halate de casă pe care bunicul meu nu le mai purta, și care îl așteptau în adâncul unei debarale pe un sărac suficient de respectuos ca să merite să le poarte. Mă plictisiam în casă tolănit pe canapele și neștiind ce să fac, condamnat să citesc în Almanahul Sãozinha pagini prost tipărite ce-mi lăsau pe degete o mâzgă de cerneală, pagini în care se relatau acțiuni virtuozose și cazuri de cancer suportate cu veselie în timp ce bolnavul depăna frenetic mătăanii, sau unde unele persoane foarte galbene și foarte slăbănoage dădeau exemplul vieții lor pentru convertirea acelei Rusii populată de asasini siniștri, care nutreau doar ideea fixă să-i facă rău doctorului Salazar prin grija căruia era asigurată pacea noastră, cu orfelinate ce adunau nenumărați copii rași în cap, cu poliști de treabă care-i închideau pe ticăloșii de comuniști, cu tabere de vacanță pentru orfani ce umblau cu baveta la gât și intonau imnul tineretului portughez cu brațul întins spre indiferența platanilor de la școală al căror simț

patriotic mie mi se părea extrem de îndoielnic. Doctorul Salazar avea o voce subțirică, bea uneori un pahar de vin de Porto, își dedica toată vremea să ne salveze pe noi de războaie, iar cei care nu-l iubeau nu-l iubeau nici pe Dumnezeu deci era inevitabil că aveau să ajungă în iad. Dacă de exemplu eu aș fi îndrăznit în vremea postului mare să recompun un puzzle pe masa din salon, asta ar fi fost o jignire și pentru Maica Fecioară și pentru Președintele Consiliului de Miniștri despre care mi se spunea că sunt prieteni intimi și se ajută unul pe altul inclusiv ca să mă facă pe mine să fiu ascultător și fără de păcate, ceea ce mă ducea la concluzia că probabil aveam o natură cât se poate de nenorocită din moment ce era nevoie de eforturile conjugate ale celor două creaturi atotputernice pentru a mi se interzice supărătoarele mele rătăcirii sau obiceiul de a flutiera notele melodiei „Papagalul blond“.

De altfel, cam în acea perioadă am început să-l invidiez pe grădinarul familiei care se aghesmuia discret în perioada imnului tineretului portughez și a postului mare, și continua să cânte în vreme ce stropea straturile cu flori, care înfuleca fără să îi pese sendvișuri cu cârnați până și vinerea și care, total nepăsător la supliciile cărnii, îi făcea curte croitoresei în funebra perioadă de post cu lecturi din almanahul pentru cancerosi. Iar pe durata palorii generale din săptămâna patimilor, culorile încinse din obrazul lui triumfau. El refuza să mănânce pește. Mergea la cinematograf în fiecare sâmbătă. Nu înrămase portretul lui Salazar să și-l pună pe perete. A ajuns la optzeci și cinci de ani fără să fi mers niciodată la slujba de la biserică și nici la doctor. Eu cred că în ciuda accentului său de Alentejo era un individ foarte viclean dar poliția nu-și dădea seama: nimeni nu o să mă convingă că nu el a declanșat revoluția de pe 25 aprilie care a umplut Portugalia de comuniști, nimeni nu o să mă convingă că nu el a dat la ziare anunțuri cu însoțitoare roșcate, bust măsura 42, mesaje pe la hoteluri și domiciliu

între orele 15 și 24, nimeni nu o să-mi scoată din cap ideea că nu el ci altcineva a provocat victoria stângii la alegeri.

Pe vremea postului mare, dacă mă rog destul, și chiar că am să mă rog, Domnul nostru Isus Cristos o să-l facă să cadă pe spate lovit de o tromboză care o să mă răzbune iar în acest timp eu, înconjurat de acele bătrâne, am să scot afară o limbă lungă de crocodil să primesc pe ea împărțășania preotului după care am să dispar în una din capelele de pe margine ale bisericii ca să-i diger și pe Dumnezeu și pe preot rumegând încet un Ave Maria.

Militarii

Bunica mea locuia înconjurată de cadavre de generali: decorații, chipie cu panaș, statui de bronz, fotografii cu chipuri înfiorătoare, adică acel praf biblic, sever, lucios, eroic, confuz pe care îl lasă în urma lor militarii după ce mor și prin care se prelungește un iz de cazarmă cu zgomote de tac de biliard de la niște bile care, după atâția ani, încă mai scot un fel de sunet sec de ghips. Pe vremuri ei își câștigau ușor galoanele cât se poate de pașnic jucând cărți în așteptarea unei invazii spaniole. Mergeau în pădurea de la Carregueira să simuleze că ucid madrileni trăgând în ei cu niște tunuri care păreau numai bune de joacă și care probabil trăgeau cu boabe de mazăre sau cu grăunțe; scrutați nu se știe ce cu binoclul printre măslinii din depărtare, poate dușmanul ce se încăpățâna să nu se arate, înlocuit doar cu un cioban care părea absolut indiferent și la hărți, și la busole, și la strategiile infanteriei sau la ordine

— Dă-te de acolo mârlane

șuierând cât se poate de calm după câini să-i întoarcă oile din mijlocul soldaților trântiți pe burtă și gata să le întindă castilienilor mațele pe stânci. Se acordau promovări după asemenea victorii asupra pietrelor și copacilor, se mai adăuga o tresă aurie la celelalte trese aurii de pe epoleți, se ciocnea cu tacul în alte bile de biliard, se mai juca câte o partidă de cărți, apoi primăvara viitoare înapoi la Carregueira

pentru a-i speria pe spaniolii care însă aveau ceva mai bun de făcut decât să ne invadeze, iar ciobanul

— Dă-te de acolo mârlane

își răsucea țigara fără să-și mai bată capul cu Patria

— Din cauza unora ca el nu merg lucrurile cum trebuie

oile își clincheteau clopotele de la gât, liniștite, printre sergenți, unul din câini își sălta piciorul din spate confundându-l pe colonel cu un trunchi de copac, colonelul își ștergea ghetrele cu hârtia de cifru a contraofensivei

— Dihanie afurisită

ciobanul termina de prânzit în mijlocul loviturilor de artilerie, apoi se întindea să se odihnească trăgându-și bereta peste ochi în vreme ce printre dușmanii din Castilia se răspândea o mare panică

— Tocmai câștigăm și nici așa idiotul ăsta nu se bucură

după care se mai adăuga o tresă aurie încât ofițerii începeau să semene cu portarii galonați din fața hotelurilor, care în loc să fie în fața mesei de cărți sau să dea cu zarurile trebuiau să deschidă portierele taxiurilor și să transporte valizele până la recepție, iar când deveneau mai portari decât toți portarii li se spunea domnule general, cel mai înalt grad în ierarhia portarilor, și puteau în sfârșit să stea acasă cât poșteau, prăbușiți în fotoliu și ducând dorul după momentele când masacraseră spanioli inexistenți, moțâind după prânz cu capul pe Almanahul Bertrand într-o somnolență de campanie, moment în care servitoarea se împiedica în pantofii lor de casă

— Bătrân blestemat

și începea să șteargă praful de pe trofee cu email ale batalioanelor defuncte și de pe steagurile decolorate aliniate pe comodă cu vajnicele lor devize

Forță și Îndrăzneală

Glorie și Moarte

Uniți Vom Învinge

brodate pe mătase sub niște capete de tigru cu bot de iepure. Bunica mea lua foarte în serios rolul ei de descendentă de generali. Păstra medaliile în dulapuri cu vitrine, îmi arăta reproduceri după niște chipuri cu priviri convulsionate, mă lăsa să pun mâna pe săbii de carnaval, deschidea cutii cu panașe mucegăite sau cu rozete ce miroseau a molii și mă invita să vizitez Serra da Carragueira înarmat cu un pistol cu capse ca să-i sperii și eu pe madrileni. Nu am ajuns acolo niciodată dar știu totul din albumele cu co-perțe de piele în care moțăie bătlia gălbejite, adică o bandă de portari cu perciuni și cizme de călărie și cu pinteni

(nu se vedeau și cai, niciodată nu se vedeau și cai)

care indicau cu al lor curajos deget arătător ceva spre culmile indistincte din depărtare, acolo unde se ascundeau madrilenii printre fluturi și păsări, hotărâți să ne oblige să vorbim o limbă pe care eu o cunoșteam de la circ și din filmul *Marcelino Pão e Vinho* ce mă făcea să-mi dea lacrimile, emoționat de acel copil virtuos care probabil plănuia în secret împreună cu prietenii săi să ne ucidă pe toți într-o oribilă bătălie. Contrar voinței bunicii mele eu nu am vrut să mă fac militar. Mă lăsau indiferent invaziile

— Din cauza unora ca el nu merg lucrurile cum trebuie

căci n-am chef să trag cu boabe de mazăre nici să moțăi după prânz cu capul pe Almanahul Bertrand într-o somnolență de campanie. Eu n-am nimic din familia mea. Nu mă pricep deloc la biliard. Eu sunt ca mârlanul acela. Un civil ireductibil. Un antipatriot. Cândva am să plec să-l caut pe cioban să luăm masa împreună și să fluierăm după câini ca să ne întoarcă oile din mijlocul soldaților culcați pe burtă și de printre coloneii ofensați puși să mă apere de

dușmani folosindu-se de hărți de la începutul secolului și
de busole stricate până când cineva o să-mi strige

— Dă-te de acolo mârlane

iar după aceea ei au să spintece de sus în jos, cu o lovitură de baionetă, burta perfidă a unei stânci.

Buteliile de gaz și eu

Cu buteliile de gaz păstrez o relație de iubire adolescentină. La început, când mă uit prin ferestruica boilerului, văd o flăcăruie albastră foarte veselă, neclintită, dreaptă, hotărâtă să dureze o eternitate. Apa dușului e caldă, rămân veacuri la rând scufundat în valurile de vapori care mă încing până când trupul meu începe să scoată el însuși fum de peste tot. Cu ochii închiși îmi plimb sita dușului deasupra capului, pe gât, pe umeri, pe piept, pe brațe, pe picioare, și îmi vine să rămân aici toată viața, să mă tot săpunesk și să mă frec, fluierând distrat în vreme ce îmi plimb mâinile peste o piele fericită. Ies de sub duș cu multă părere de rău

(dincolo de cada de baie viața se arată oribilă, plină cu tot felul de curenți de aer, cu inconfort și oameni inutili)

dar regăsesc dușul cu o voluptuoasă nerăbdare în dimineața următoare. Această stare de grație îmi conferă timp de patru sau cinci zile o plăcere perfectă. Cam după șase zile flacăra începe să slăbească, să-și piardă din vigoare, albastrul începe să se amestece cu o culoare gălbuie de toamnă, și e nevoie să apeși de două sau trei ori pe brichetă pentru ca flacăra să se aprindă, trebuie să dau drumul la robinetul rece ca să obțin ceea ce la început era instantaneu și la mintea cocoșului, să caut treptat un compromis tot mai greu de obținut cu amestecătorul de cald și rece căci din acel moment butelia de gaz începe să fie

inexplicabil de capricioasă, începe să ezite, începe să fie năbădăioasă și deseori mă arde sau mă îngheață

(poate există o a treia persoană care se servește de ea fără să-mi dau eu seama, ceea ce-mi provoacă o ciudă surdă, o a treia persoană, în bucătărie, sau în cealaltă sală de baie

— Dar pentru numele lui Dumnezeu cine?

mai abilă decât mine să manevreze robinetele și căreia butelia de gaz îi oferă cu generozitate ceea ce mie îmi acordase cu puțin timp în urmă)

ies din cadă înfășurat în prosopul frustrării mele, alerg șiroind spre boiler clefăind cu tălpile pe lângă mochetă ca o rață caraghioasă

(ce rol trist ne obligă să jucăm bănuiala)

și nu găsesc pe nimeni, flacăra mă privește morocănoasă din interiorul ferestruicii, dar cu un ochi distrat, aproape indiferent, aproape stins, și am convingerea că voi face data viitoare baie cu apă complet rece dacă nu întorc butelia cu tot avertismentul contrar lipit pe metal

(nu întoarceți butelia pericol de explozie)

dar și după ce o întorc temperatura continuă să oscileze, corpul meu nu mai scoate fum, nu mai simt căldura, nu pot să-mi plimb peste tot sita dușului, cu ochii închiși, deasupra capului, pe gât, pe umeri, pe piept, pe brațe, pe picioare, mă îndoiesc că aș putea să stau așa toată viața, sau să-mi trec cu încetineală palmele peste o piele fericită, termin furios cât mai repede cu dușul, mă îmbrac cu gesturi smucite, ies din sala de baie răvășit, întorc din nou butelia cu un ultim efort, fără să sper că mai pot recupera ceea ce am pierdut, bricheta nu reușește să aprindă mica flăcără pâlpâitoare care face niște salturi bizare decât după ce apăs pe ea de zece ori, pare să renunțe, apoi se reanimă o clipă, leșină din nou, dușul e ceva nespus de dezagreabil

(sunt sigur că faimoasa persoană a treia mi-a furat căldura manevrând robinetele cu o dibăcie care mie îmi lipsește)

mai scutur o dată cu o brutalitate ofensată butelia care mi se pare trist de inertă, de goală, dau un telefon cât se poate de indispus, cu voce răgușită, nerăbdător să mă răzbun, deșurubez tubul de cauciuc cum îți smulgi de pe deget o verighetă pe care-o credeai eternă, cei doi malaci pe care i-am sunat și am să-i plătesc sună la ușă, saltă pe umăr forma obeză spre care mă uit cu un ochi mânios în momentul când pleacă. Rămân singur în salon și mă așez gândindu-mă la ani și ani de melancolice dușuri înghețate, jur să nu mai fac niciodată duș ca să mă feresc de asemenea deziluzii care te rănesc, mă hotărâsc să rămân murdar, deschid televizorul, închid televizorul, încerc să deschid o carte sau o revistă dar imediat sunt scârbit, până la urmă caut cartea de telefoane, dau cu limba pe degetul arătător, dau rând pe rând paginile, compun un număr de telefon, murmur, șușotesc, formulez tot felul de cereri, aud anume promisiuni, mi se dau garanții, pun la loc telefonul în furcă, iar la puțin timp după aceea o nouă butelie de gaz aprinde în fereștrua boilerului o flăcăruie albastră foarte veselă, neclintită, dreaptă, hotărâtă să dureze o veșnicie, iar eu, care deja am uitat-o pe cealaltă, rămân veacuri la rând scufundat în valurile de vapori care mă încing până când trupul meu începe să scoată el însuși fum de peste tot.

Vin imediat

Prin centrele comerciale, prăvăliile care mă fac pe mine să visez sunt cele ce afișează pe ușa închisă un carton cu anunțul

VIN IMEDIAT

lipit de geam. În locul buricului scos afară

(buric ce mă observă implacabil și fix ca un ochi masonic)

al vânzătoarei care trage plictisită din țigară și stă neclintită ca un afiș, iluminată de proiectoarele unei viitoare glorii de asistentă de talk-show-uri televizate sau de star de categoria B, prăvăliile cu ușa închisă dar ascunzând comori de bibelouri și casete video într-o penumbră de colț de biserică unde îți mărturisești păcatele îmi permit să-mi imaginez că eu am atârnat acel carton

VIN IMEDIAT

de cârligul lipit de geam după care am dispărut în lungul teraselor cu pizzerii și vitrine cu cizme militare pe dinaintea cărora adolescenții fierb de nerăbdare și de acnee febrili ca parașutiștii, răcnind tot felul de parole în jargon heavy-metal ce mă fac pe mine să par un soi de străbun terțiar al lor, o creatură jurasică incapabilă să evite obstacolele existenței din două fente pe patine cu roțile și pe un refren de rap. Eu am atârnat cartonul

VIN IMEDIAT

pe viața mea ca să îmi liniștesc familia, prietenii și toți oamenii care înfruntă primejdia întorcându-i spatele și iată-mă redevenit copilul frumușel, îmbrăcat dichisit, la Nelas pe Plaja Merilor, la Benfica, protejat de o strașnică armură împotriva spaimei de moarte grație călătoriilor la Fátima făcute de bunica mea, o intimă a Maicii Domnului care îi asculta spovedaniile pe vremea când viitorul meu încă nu se afla îndărătul meu, hotărât să o iau de la capăt cu lumea cum o iei de la capăt cu un capitol și să-mi rânduiesc emoțiile numai în funcție de capriciile mele, doar puțin enervat de bretonul blond ce-mi cade peste gene iar asta îi face pe vlăjganii plantați dinaintea ușii la cabaret să mă împiedice să intru în pivnițele acelea pline cu chelioși și mame-luci, semănând cu toții cu generalul Franco

(unchiul-meu-bunic către unchiul meu

— Tinerelul începe deja să-și târască picioarele pe aici? iar unchiul meu către unchiul-meu-bunic

— Dar dumneavoastră unchiule tot pe aici?)

cu toții având obiceiul să strecoare bancnote împăturate în decolteele generoaselor andaluziene, ele foarte dibace cu mâinile lor pline de rubine, gata să-l abandoneze o clipă pe general și să mă ducă în spate ca să fac pipi cu acea benevolă sollicitudine a nașelor al căror parfum mă îmbăta cu fericite ameteți. Eu am atârnat cartonul

VIN IMEDIAT

acolo unde se obișnuiseră ei să mă găsească privind lung în plafon sau scriind, două forme identice de a fi inutil prin care mi-am cheltuit eu zilele neluând în seamă grija celor pe care eu îi îngrijoram, continuând să înșirui cuvinte și nu cărți de credit sau premii literare derizorii

(nu există altfel de premii literare decât derizorii)

când de fapt ar fi trebuit să am pachete de acțiuni și posturi de consilier fiscal la firme respectabile. Eu am atârnat cartonul

VIN IMEDIAT

de un cârlig oarecare, de un cui, de o cheie uitată de mine în uşă, să mă duc la bunica mea al cărei surâs aude deja ascensorul când începe să urce, prefăcându-se că primeşte o vizită când ea ştie că este vorba de un exil. Probabil că m-am înşelat de epocă fiindcă imobilul nu mai există aşa cum a dispărut şi surâsul bunicii mele, m-au abandonat definitiv la un orfelinat pe bulevardul Grão Vasco care şi-a pierdut duzii dar a câştigat în ultima vreme tot felul de prăvălioare din categoria cochetăriilor suburbane şi nenumărate braserii unde se consumă arici de mare mâncaţi cu pârturi virile după ce sunt spărţi cu cio-canul. Drept pentru care iată-mă pe aici, cu mâinile în buzunare, nehotărât dacă să plec sau nu, prea puţin dornic să rămân, cu senzaţia că nu ar fi o idee rea să fac un nod la viaţă numai ca să nu uit de ea.

Campionul

Am dat astăzi peste o fotografie din 1925 cu o tribună ticsită de bărbați cu pălării aplaudând alți trei bărbați care săreau obstacole pe o pistă ce aducea a câmp arat de unde și oile ar fi plecat din lipsă de apetit: era prima întâlnire de atletism Spania-Portugalia, iar fotografia fusese luată la proba de 100 de metri garduri. A câștigat-o unchiu meu Eloy.

Dacă e adevărat ceea ce spune romancierul

Că inima are mai multe odăi decât o casă de curve
unchiul Eloy nu ocupă la mine o dugheană din spatele
casei ci o suită completă cu vedere spre râu. I-am moștenit
cămășile cu monogramă, un F și un E brodate cu mare
grijă pe cămășile pe care mama le adapta după torsul meu
de broscoi adolescent, un F și un E care, atunci când mă
dezbrăcam la liceu pentru ora de gimnastică, apăreau cu
capul în jos, pe margini, mai în spate, sub coate, grație in-
tervențiilor chirurgicale din ace și foarfeci ale aceleia care
este autoarea existenței mele.

În fiecare zi de luni o adunare de colegi mă înconjura
roată în vestiar și se făceau pariuri despre locul unde urmau
să apară de astă dată literele. Cavaco strângea banii. Îmi
amintesc dimineața în care a câștigat un diabetic aproape
albinos care mizase zece centavos pe ceafa mea. Din neferi-
cire, mama nu s-a gândit niciodată să facă bani organizând
o loterie din poplin. Și uite așa unchiul meu Eloy a devenit,
fără voia lui, idolul clasei mele.

Mama unchiului Eloy era bunica Gui, și avea două particularități unice în felul lor: nu era chiar bunica mea și mânca muguri de dovlecei cu o gură așa de elastică încât spectacolul molarilor ei intrând în acea materie moale constituia cel mai impresionant număr de contorsionism dentar la care am asistat eu vreodată. Altfel era o doamnă așa de distinsă în Pombal încât patronul de la prăvălie, când aduna prețul cumpărăturilor ei, cu voce tare, cu o bucată de creion pe hârtie, declara respectuos

— Patru plus cinci nouă și cu trei doisprezece și rețin unu, dar cum e vorba de Excelența Voastră rețin doi: doi și șapte fac nouă și cu nouă optsprezece și cu șapte douăzeci și cinci iar eu rețin doi, dar cum e vorba de Excelența Voastră rețin trei

iar bunica Gui plătea, umflându-se orgolioasă în pene de greutatea importanței sale.

Unchiul Eloy se îmbrăca așa cum nici un alt bărbat nu se îmbrăca: fără nici un pliu, cu o eleganță discretă de la guler la magnificii săi pantofi, capabil dintr-un singur șut (unchiul Eloy a fost extremă stângă la Académica)

să trimită mingea până în capătul celălalt de la Plaja Merilor, pe deasupra lagunei, iar ea să se piardă undeva dincolo de Alto da Vigia Mariscos & Bebidas care era o braserie abandonată în vârful falezei. O minge pe care unchiul Eloy o șuta spre Benfica putea chiar să ajungă să fie văzută plutind pe Guadiana în mijlocul pescarilor uluiți. Iar aceste performanțe ne incitau pe mine și pe fratele meu João să vrem să-l imităm, organizând întreceri de alergări pe aleile de nisip din grădina bunicii noastre sau citind, în fundul grânarului de la Calçada do Tojal, vechi exemplare din Trêz Sport, unde Georges Carpentier își arăta pumnii cu solemnitatea ușor rizibilă a unui zeu în izmene.

Pe de altă parte, unchiul Eloy mirosea bine. Avea și simțul umorului. Era inteligent. Educația lui, conform catehismului familiei, ieșea în evidență la masă, în timpul unei

cine, sau la masa de joc în timpul unei partide, iar unchiul Eloy era imbatabil la ambele: mânca cu gesturile precise ale unui ceasornicar, iar dacă pierdea la cărți, lăsa să îi cadă cu un ușor suspin o frază pe care o mai aud și azi când îmi aduc aminte de el

— De când sunt eu comisar n-am mai avut parte de așa mizerie.

În fiecare joi, noi, nepoții, mergeam să cinăm la el. La desert ne oferea anason de Mono în mici pahare verzi, regla ceasurile de pe pereți, apoi ne lăsa la Travessa dos Arneiros și pleca, oficialmente, să-și facă serviciul de noapte la Poștă. Sigur că nu mergea să muncească la Poștă dar zicea că merge să muncească la Poștă. Iar pe când era deja foarte bolnav

(dar și-a păstrat în timpul bolii aceeași demnitate afectuoasă pe care o avea și când era sănătos)

I-am vizitat la spital iar pijamaua lui era cea mai frumoasă și de mai bun gust decât vesta mea cea nouă. Impecabil pieptănat și bărbierit încât ai fi zis că el venea să mă vadă pe mine. Într-o seară nu mai era la clinică. Am înțeles, după fața pe care mi-o arăta mătușa, că plecase să-și facă serviciul de noapte la Poștă. Nu m-am neliniștit câtuși de puțin: când am să mai trec pe Calçada do Tojal am să-l zăresc negreșit, ca de obicei, la fereastră, gol până la brâu, salutând din înaltul ei ca un campion de 110 metri la sfârșitul unei probe. Al unei probe pe care el a câștigat-o, căci fiul bunicii Gui (rețin doi dar cum e vorba de Excelența Voastră rețin trei) nu era un bărbat să se recunoască învins.

Scrisoare deschisă către Tarzan Taborda

Totdeauna am crezut că cea mai însemnată calitate la mine este absența invidiei. Însă recunosc, dacă e să fiu total cinstit, că e o minciună: căci vă invidiez pe dumneavoastră. Vă invidiez încă de pe când aveam șaptesprezece ani și ați intrat într-o seară la balul Pompierilor voluntari de la Lisabona unde eu mergeam în fiecare sâmbătă să mă scoată din minți domnișoarele spălate cu săpun *Ach Brito*, date cu parfum

Santal de Orient

(cădeau de pe ele așchii de santal)

și cu părul plin de paiete, care stăteau așezate lângă mamele lor sub ghirlande de hârtie și nici una nu-mi acorda pic de atenție.

Ați intrat iar imediat după aceea mamele, de obicei îmbrăcate în doliu și purtând fotografia defunctului pe piept, încadrată într-o inimioară de email, au încetat să mai semene cu niște câini de porțelan Ming ce-și rânjeau cu dispreț caninii, și au început să le dea coate fetelor în vreme ce-și dizolvau înfiorătoarele lor mandibule într-o admirație extaziată. Paielele din coafuri au prins deodată să scânteieze cu luciri violete, albastre, verzi, maro, galbene, *Santalul de Orient* a dobândit o intensitate procesională de tămâie, ghirlandele de hârtie au început să se încline spre ușă, orchestra maestrului António Alvarinho, care era un amestec de mustăți, tromboane și smokinguri roșii, și-a suspendat cu respect un *pasodoble*, iar dumneavoastră

erați acolo, în pragul ușii, cu o creastă de trei ori mai înaltă decât purtam eu, o cămașă cu flori transparentă, de felul celor purtate de părinții mei dar pe care, nu știu din ce pricină, pe mine nu mă lăsau să le port, cu o brățară și cu un inel pe care părinții mei, indiferenți la rugămințile mele, nu voiau să mi le ia

(în materie de toaletă părinții mei aveau un gust de neînțeles)

cu mocasini cu vârfuri ascuțite și lăcuiți, pe care degeaba i-am căutat săptămâni la rândul, în secret, pe la pantofarii din Lisabona.

Și v-ați rezemat tăcut de un perete, afișând un suveran aer de indiferență față de domnișoarele care vă trimiteau foarte încurajatoare zbateri din pleoape, sucindu-se în cui-barul scaunelor pe care stăteau așezate ca niște găini ouătoare, privind și spre mamele lor văduve, gata să vă primească acasă la ele sub litografia ce reprezintă o fetiță plângând fiindcă i s-a spart păpușa, și să vă ia de ginere în acest decor cu calendare pentru vinurile Camilo Alves, și cu căprioare Bambi cromate puse pe milieuri ovale.

Eram gelos pe succesul dumneavoastră. Gelos pe uimirea pe care se vedea că i-o provocați pompierului de serviciu. Gelos pe afișele care vă arătau, cu pieptul gol, cum îl expediați dintr-un singur dos de palmă pe Medicul mongol sau cum smulgeți masca de pe botul Ursului din Caucaz. Mi-am comparat eu în oglindă la frizerie perciunii cu ai dumneavoastră și m-a cuprins rușinea. Mi-am comparat eu mușchii mei de lână cu ai dumneavoastră, care sticleau ca argintul, și mi-a venit să mă sinucid. Mi-am comparat eu bicepșii în oglinda de la baie cu ai dumneavoastră și m-am simțit un vierme. Și am înțeles cu o resemnare dezgustată că accesul la universul afișelor pentru vinurile Camilo Alves, cu căprioare Bambi cromate puse pe milieuri ovale îmi era inevitabil interzis. Îmi detestam părinții pentru că nu voiau să-mi ofere un inel cu piatră. Și am acceptat ros de resemnare să am tristul destin de scriitor ca să evit situația în care

Ursul din Caucaz m-ar fi făcut fărâme fie și numai suflându-mi în față duhoarea lui ucigașă.

A fost nevoie de ani mulți și laborioși până să vă pot uita. Și mă credeam eliberat de orice sentiment meschin când, iată, cu câteva luni în urmă v-am auzit la televizor aruncându-i nu știu cărui bărbat provocarea la un concurs cu zece prize, cinci alese de dumneavoastră iar celelalte cinci de nefericitul acela suficient de nebun să accepte provocarea.

Mi-am adus aminte de Pompierii voluntari de la Lisabona, iar gelozia, imensă, acră, distrugătoare, mi-a revenit. Am încercat eu să alcătuiesc o listă cu disciplinele sportive în care v-aș putea învinge, de la maraton la jocul cu cinci case, de la pentatlonul modern la leapșa pe furate, de la echitație la lapte-gros, de la saltul cu prăjina la țintar. N-am reușit: de îndată ce îmi ridicam ochii de pe fila carnetului dam nu peste chipul dumneavoastră, ci peste zecile de medalioane de email în formă de inimioară cu portretele unor soți defuncți care își băteau joc de cămășile mele nicidecum transparente sau de pretențiile mele atletice. Și mi-am dat seama o dată pentru totdeauna, rozându-mi unghiile de furie, că țara *Santalului de Orient* îmi era pe vecie inaccesibilă. Ați făcut în așa fel încât să-mi fie interzise deliciile de la Damaia de Cima sau de la Póvoa de Santo Adrião. Să-mi fie interzisă contemplarea croșetei care împletește milieuri. Să nu am parte de căprioare Bambi date cu crom. Iar viața mea să se reducă la cartierul Lapa. Nu mâine ci poimâine am să încep să fac câte patru ore pe zi de musculatură. Poate e cam târziu dar tot sper să ajung să trăiesc cel puțin în cartierul Brandoa¹.

---

1 Este vorba de o multiplă ironie: Lapa e un cartier burghez elegant din Lisabona, Brandoa e un cartier popular la periferia vestică, iar Damaia de Cima și Póvoa de Santo Adrião sunt localități sărace aflate departe de capitală.

O scrisoare pentru Campo de Ourique

M-am dus ieri să văd casa, Ana. Vreau să spun, eu știam că nu mai exista casa, dar am insistat chiar și așa să merg la Campo de Ourique. Știți: era casa părinților mei din spatele bisericii, căsuța cu două etaje, cu grădina unde ne jucam îngenuncheați în trifoiul pentru iepuri, prin preajma cuștii lor cu grilaj din fundul grădinii unde tremurau ochii, urechile și boturile lor. De altfel, când mă gândesc la casa de atunci mai cu seamă de asta îmi aduc eu aminte: o mută agitație de umbre în cușca lipită de zid sub moșmonul sălbatic, pupile roșii, pleoape care mă spionează, care ne spionează, secrete, din adâncul copilăriei.

Acolo unde se afla casa și o altă casă alături de ea
(casa colonelului de artilerie, domnul acela foarte înalt, care se sprijinea într-o cârjă, ca o rafală de vânt ce uitase că trebuie să sufle)

acum există un minimarket unde văduvele din Campo de Ourique vin să cumpere săpun, detergent și caramele, zeci de văduve care își împing căruciorul de cumpărături de-a lungul rafturilor cu pamperși și compoturi, dar eu continui să cred că încă mai există casa noastră, așa că intru în magazin, strecor și eu o fisă de cincizeci de escudos în pie-dica siguranței, detașez un cărucior de celelalte cărucioare înlănțuite unul de celălalt într-o lungă coadă de așteptare și, ca și cum eu însumi aș fi o văduvă

(și bărbații pot să fie văduve, nu-i așa, Ana? mai cu seamă bărbații de vârsta mea deveniți la fel de suri, de taciturni sau lipsiți de orice speranță ca ploaia într-o curte interioară)

o iau pe aleile comerciale cu fulgi de ovăz, caramele, iaurturi, la fel cum altădată rătăceam, dar fără cărucior, prin camerele casei, printre insulele de lumină pe care orele siestei le semănau pe covoare.

Ce ciudat este că nu mai există casa, Ana. Nu ne-am mai văzut de multă vreme, nu ne-am mai vorbit de ani de zile, fiindcă dumneavoastră nu știți, nu aveți de unde să știți unde locuiesc eu acum; e destul dacă vă spun că pentru a ajunge la Campo de Ourique trebuie să schimb trei autobuze, iar ultimul mă lasă departe de căsuță, aproape de Cimitirul Plăcerilor cu gladiolele lui foarte albe. Dar vin aici în fiecare duminică. Am nevoie să mă întorc acasă chiar știind că nu mai există casa, chiar dacă trebuie să plimb un cărucior de-a lungul rafturilor cu mărfuri și să cumpăr oregano, salvie sau bomboane de mentă de care nici nu am nevoie, ca să nu-și dea seama angajații de ade-văratul motiv al prezenței mele, să nu afle cine sunt, pentru ca nici unul dintre ei să nu perceapă ușoara, persistentă, suava rumoare a trecutului ce mă urmărește pe mine și mă însoțește, pentru ca nimeni să nu remarce iepurii din cușca lor cu grilaj care mănâncă trifoi sub o ramură de moșmon sălbatic. Nu mi-ar plăcea să își dea seama de prezența iepurilor. Cum nu mi-ar plăcea nici dacă ar fi văzută fotografia părinților mei, acolo, la locul ei obișnuit, deasupra comodei care s-a transformat acum într-un raft cu sticle, etichete de beri și de sucuri de portocală.

Uneori am impresia că toate acestea nu sunt șunci sau lapte sau ciocolate pe care le transportă văduvele din Campo de Ourique în cărucioarele lor metalice, am impresia că sunt fotografii, tot felul de obiecte cunoscute, scurteici de lână, ceasul de aur al bunicului meu sub

clopotul său de sticlă, și am impresia că ele plătesc la casă trecutul meu, pe care și-l vâă apoi în sacoșe, apoi au să-l mănânce pe timpul iernii, deci într-un anumit fel ele se vor hrăni din ceea ce am fost eu, din ceea ce am fost noi: cu plimbări pe bicicletă până la Ajuda, cu serile de vineri petrecute la cinema, cu gustul bomboanelor umplute cu cremă de mandarine, un mort imens, încălțat cu pantofi de lac, în camera de sus.

Ce bizare sunt văduvele, Ana: toate îmbrăcate în negru, cu un voal ușor căzându-le peste frunte, mergând una în spatele alteia, cu pași de copil, îndesând în sacoșele lor de plastic ceva ce-mi aparține, ceva ce ani de zile mi-a aparținut mie. De aici, din locul de unde vă scriu

(o modestă lăptărie aproape de casa noastră, cu un televizor stins așezat deasupra unor cutii de biscuiți)

zăresc magazinul pe care tocmai îl părăsește ultima dintre ele, și știu că dacă aș intra eu, dacă aș strecura o monedă de cincizeci de escudos în piedica siguranței, iar apoi aș desprinde căruciorul și m-aș îndrepta spre stivele cu cutii de sos de roșii și cu raioane de pâine feliată, aș da peste zeci și zeci de iepuri mestecând, din lipsă de trifoii, desenele de pe carpete, într-o casă în care absența s-ar înmulți și împrăștiă prin numeroase compartimente unde nu e nimeni. Iar casieria, fără măcar să-i observe, citește rezemată de tejghea o poveste cu imagini.

Iar după ce aș trece printre raioane în căutarea unui miros dispărut, aș lua un autobuz de la stația din preajma cimitirului și m-aș întoarce la mine ca să închei această scrisoare, s-o bag într-un plic, apoi să rămân o eternitate cu ochii ațintiți spre zidul de peste drum ca atunci când, fără să vă dați seama, v-am privit din profil, cum erați aproape de mine, în seara în care ne-am dus la teatru și eu aș fi vrut să vă spun că vă iubesc dar niciodată n-am fost capabil.

Consecința semafoarelor

Urăsc semafoarele. Întâi fiindcă totdeauna sunt pe roșu atunci când eu mă grăbesc și pe verde când am tot răgazul, ca să nu mai vorbim că galbenul provoacă în mine o oribilă stare de nehotărâre: frânez sau accelerez? frânez sau accelerez? frânez sau accelerez? Accelerez, după care frânez, accelerez iar și imediat după ce am frânat din nou o furgonetă îmi intră în portieră, o mulțime de gură-cască se adună în jur cu speranța că o să curgă sânge, un individ înarmat cu o cheie franceză iese deja din furgonetă și mă face cretin, deja compania mea de asigurări îmi propune cât se poate de prietenește să trec la altă companie de asigurări, deja mă văd lipsit de mașină timp de o săptămână, mă văd pe marginea unui trotuar făcând semne de naufragiat spre taxiuri, mă văd plătind sume colosale pentru fiecare transport și fiind obligat pe deasupra să suport lampa magică și icoana cu Sfânta Fecioară în aluminiu pe tabloul de bord, dar și scheletul de plastic atârând de retrovizor, abțibildul ce reprezintă o tipă cu pălărie și păr lung reze-mată de o pancartă pe care scrie „Nu fumați pentru că eu sunt asmatică“, împrejurare ce mă face să presupun că problemele respiratorii s-au accentuat din pricina unei secrete perfidii a respectivei pe care n-aș ști să v-o explic.

Cea de-a doua și principală rațiune care mă incită să urăsc stopurile pe roșu vine din faptul că de fiecare dată când mă opresc își fac apariția dincolo de parbriz ființe

dintre cele mai neverosimile: vânzători de jurnale, vânzători de pansamente adezive, dame virtuozose și autoritare purtând la gât cutii de metal și reușind să-ți lipească într-o secundă pe piept crabul Cancerului, sau vlăjgani din Liga pentru orbi João de Deus însoțind răcnetele unui megafon instalat pe o camionetă jalnică ce are deasupra niște bare sudate noi-nouțe de instalat bagajele, tot felul de cetățeni demni pretinzând că li s-a furat potofelul iar ei trebuie să își cumpere un bilet de tren ca să ajungă la Porto, tuberculosul ce posedă certificat de atestare în acest sens, toată casta infirmilor

(microcefali, macrocefali, șchiopi, cocoșați, strabici divergenți și convergenți, gușați, brațe îmbârligate, palme cu șase degete, palme fără un deget, mongolieni, conducători de partide politice ș.a.)

fără să mai luăm în seamă grupul Pompierilor voluntari care colectează fonduri pentru o ambulanță, sau pe laureații Universității din Coimbra, cu capă și sutană, care s-au hotărât să facă o călătorie de sfârșit de studii în Birmania și nu le ajung banii, sau tinerii toxicomani care în acea zi încă nu au reușit să fure nici un casetofon de mașină.

De unde rezultă: la cel dintâi semafor roșu nu mai am nici un ban. La cel de-al doilea nu mai am nici vestonul. La al treilea am rămas fără pantofi. La al cincilea sunt gol pușcă. La al șaselea îmi fac cadou Volkswagenul. La cel de-al șaptelea aștept să se facă roșu pentru ca la rândul meu, amestecându-mă cu pompierii, studenții, drogații și microcefalii, să dau atacul asupra primei mașini care se oprește. În medie îmi schimb de cinci ori hainele și mașina înainte să ajung la destinație, iar când ajung, la volanul unui camion Tir, înotând în niște pantaloni gigantici, prietenii mei se mai și plâng că nu sunt punctual.

A dormi însoțit

Toată viața mea am dormit însoțit. Am început într-un leagăn împodobit cu panglici în preajma patului conjugal ce avea două saltele fiecare cu câte o adâncitură longitudinală în formă de albie, una pe măsura mamei mele iar cealaltă, ceva mai mare, potrivită cu înălțimea tatălui meu, în care ei se lungeau foarte țepeni, seara, ca un stilou Parker și un pix în jgheburile lor respective din trusă. De îndată ce începeam să plâng, un mormăit somnoros

— Și-a pierdut biberonul

se ridica anevoie din cearșafuri, o mână pipăia întunericul să mă legene iar la nouă luni după aceea se naștea un nou frate. Dacă e să ne luăm după numărul de copii avuți de părinții mei s-ar putea deduce că plângeam cu destulă ușurință.

Din leagăn am trecut în camera servitoarelor care, asemeni sfintelor, abia dacă aveau nume propriu, ca și cum nu s-ar mai fi complicat cu densitatea terestră a unui nume de familie prea strâmt, Teixeira, Mendes sau Brito, ce nu prea rimează cu Paradisul. Singura diferență venea din faptul că ele, în loc să locuiască pe calendarele cu spirală și litere mărunte sub zilele anului, serveau la masă cu șorț apretat și cu bonetă, iar în locul unor valuri de tămâie răspândeau efluvii de săpun bleu și alb amestecate cu miros de ceapă prăjită. În duminicile când aveau liber erau așteptate de vlăjgani nu prea duși la biserică, cu țigara înfiptă

între dinți, rezemând un zid la colțul străzii cu unul din pantofi pe pământ dar celălalt lipit cu talpa de perete, în imobilitatea lor de flamingi roz de la Grădina zoologică ce-și păstrau echilibrul pe un singur picior. Până și azi când aud anumite nume

(Epifânia, Jacinta, Felicidade, Cândida, Albertina)

nu știu dacă mi se vorbește de sfinte sau de bucătărese.

Din camera servitoarelor am trecut apoi în altă cameră împărțită cu fratele meu Frederico, care lua în serios ecuațiile de gradul doi, rețeaua de afluenți a râului Vouga și complementele indirecte, în vreme ce eu îmi întindeam gâtul de la fereastra casei să o pândesc pe fata brutarului, sirenă familiară a pâinișoarelor care însă nu se lăsa deloc impresionată de mutra mea. Rezultatul era previzibil: fratele meu a devenit un important om de afaceri, fata brutarului s-a măritat cu un casier de bancă mai asemănător cu un croissant decât eram eu, a prosperat în kilograme și inele și locuiește la Ginjal, în vreme ce eu stau în continuare la fereastră așteptând să-mi revină în palmă zilele de altădată ca niște bumeranguri fidele. De fapt, timpul n-a trecut: dacă-mi lipesc de copilăria mea urechea, ca de o scoică, aud o mare cu zile înSORITE și rĂsete de verișoare purtând bikini amĂnĂnd moartea mea și acordĂndu-mi speranța.

Constat atunci cu ușurare că viața rămâne mai mult sau mai puțin locuibilă și mă întind pe spate, cât e de lungă săptămâna, ca un armator grec pe puntea vasului său, înconjurat de văduve de președinți americani și de tablouri de Picasso din perioada albastră: și uite așa cel care nu se interesa de rețeaua de afluenți a râului Vouga reușește să se transporte, fără măcar să fi ieșit din Telheiras, până hăt pe plajele din Pireu. Pentru el e suficient să închirieze preț de două sute de escudos de la videoclubul din cartier filme cum sunt *Delirul saltelelor*, *Iepuroaicele suedeze* sau *Mulțumesc, bunico*.

Acum, de doisprezece ani, dorm împreună cu Luísa. Iarna, după ce se întoarce de la liceu, ea îmi pasează și mie gripa luată de la elevii ei, ceea ce e un fel al ei de a-și împărți cu mine munca. Cum ea predă istoria și populează cu regi așternutul patului nostru mi se întâmplă deseori să găsesc sub pernă barba lui D. João de Castro sau perciunii lui Afonso de Albuquerque. Iar cum în trimestrul al doilea predă secolul XX, săptămâna trecută ea l-a adus la cină pe Che Guevara. Eu credeam că murise în Bolivia dar Luísa mă asigură că nu e deloc așa. Se exprimă într-o portugheză impecabilă, nu mai poartă bască, și-a cumpărat o Alfa Romeo și conduce un cabinet de arhitectură. Mi-a mărturisit că se pregătește să extragă Portugalia de sub blestemul capitalismului, dar cartea lui de identitate pe numele Artur da Conceição Tavares născut la Viseu mă face, nu știu de ce, să mă îndoiesc de el. Luísa susține că mă las antrenat prea ușor într-o gelozie imbecilă când ea se întoarce acasă la patru dimineața mirosind a after-shave și purtând urme de supt pe gât. Ședințele cu părinții, spune ea, se întind tot mai târziu dar tot nu îmi explic de ce i se adresează ea lui Che Guevara cu scumpule. Iar în plus cubanezul e și zgârcit. Afonso de Albuquerque de exemplu, de fiecare dată când pleca în Spania cu serviciul, îmi aducea de la Badajoz caramellele acelea excelente care îmi plac așa de mult și o sticlă cu Anis Del Mono, iar D. João de Castro mi-a dat un port-chei, reclamă de la întreprinderea farmaceutică unde lucra. Și mă enervează că mai am de așteptat încă un an până când se va duce din nou în India.

Cuprins

O lecție de proză	5
Elogiul mahalalei	11
Inima inimii	15
Moartea mea	19
Ieri, la trei și jumătate după-amiază	22
Sonetele pentru Cristos	25
Salonul cărții	28
Paradisul	32
Oamenii mari	35
Duminicile mele	38
<i>Ma petite existence</i>	41
Cronică scrisă cu voce tare cum te plimbi la întâmplare	45
Surdul	49
Înotătorul olimpic și Migdala	52
Marele Barrigana	55
Amintiri din casa galbenă	59
Sărântocii	63
Existența lui Dumnezeu	66
Plaja Merilor	70
Sigur că îți mai amintești de mine	73
Umbre de regi bărboși	76
Manual de folosință	79
Edgar, iubirea mea	82
Sfârșitul lumii	86
Teoria și practica duminicilor	90
Singurătatea femeilor divorțate	94

Sunt mai tânăr decât tatăl dumitale cu șase luni	97
Marele om	101
Chopin e un pui de găină	105
În ceea ce te privește	108
Structura fulgilor de zăpadă	111
Preria eternelor vânători	114
Crisalida și eu	117
Computerele și eu	120
Ultimul truc al tatălui meu	123
Cronică de Crăciun	127
Locotenent-colonelul și Crăciunul	131
Cuvintele încrucișate din ziar	135
Social-democrația, cauză de divorț	138
Lucruri de-ale vieții	141
António João Miguel Nuno Manuel	145
Vechi umbre aleatorii	148
Două mici cronici	
Ca și noi	152
Scrisori către unchiul meu João Maria	153
Muzeele	156
Cronică în vreme de post	159
Militarii	163
Buteliile de gaz și eu	167
Vin imediat	170
Campionul	173
Scrisoare deschisă către Tarzan Taborda	176
O scrisoare pentru Campo de Ourique	179
Consecința semafoarelor	182
A dormi însoțit	184

La preșul de vânzare se adaugă 2%,
reprezentând valoarea timbrului literar.

Cu o operă de peste 30 de volume, dintre care peste 20 sunt construcții romanești – extrem de complexe prin polifonie și prin multitudinea de voci și de situații suprapuse –, tradusă în serii aproape complete în numeroase țări, António Lobo Antunes este cel mai important scriitor în viață al Portugaliei. Începând din 1998, a publicat până în prezent cinci volume de proze scurte, *cronici*, cum le-a denumit el însuși, excepționale „fotografii ale clipei” dezvoltate din viață și din imaginație.

Copilăria surprinsă în momentele ei de grație sau de teroare comică, un album de familie emoționant, centrul lumii de la Plaja Merilor, scene din viața unor cupluri fracturate, gândurile unor bărbați și femei a căror disperare provine fie din lipsa iubirii, fie din cauza îmbătrânirii, evocări ale vechii Lisabone cu pitorescul mahalalelor și al cafenelelor-patiserii... Aceste scurte proze nostalgice, dramatice, ironice sau poetice își trag substanța din fulgurații reale sau imaginare, din culoarele ascunse ale memoriei și din singurătatea unei vieți dedicate scrisului.

„A scrie înseamnă întotdeauna a structura un delir.”

António Lobo Antunes

„Cronicile lui Lobo Antunes vibrează de poezia banalului sub vălul celei mai discrete autoderiziuni.”

J.M. Coetzee,

laureat al Premiului Nobel pentru literatură

„*Inima inimii* ar putea fi socotită o adevărată artă poetică, fiindcă în ea Lobo Antunes dezvăluie liniile fundamentale în funcție de care își concepe opera literară, deschizând perspective ca să înțelegem atât arhitectura romanelor sale, cât și arhitectura subînțeleasă a grupului de cronici din această carte.”

Filomena Baradas

ISBN 978-973-689-780-1

